

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

ПОСТУП

Л. Манастирський

Великого бажаєте!

ВИДАЄ РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ у ЛЬВОВІ

РІК II

ЛИПЕНЬ
СЕРПЕНЬ

Ч. 7—8

ЗМІСТ:

Д. М. Горняткевич: Слідами нашої культури на землях Польщі	177	Орест Петрійчук: На грані	195
Д. Г.: На філософійні теми	182	П. С. Молодший: Стежками вод дощу	195
Ор. Св. Мердін: Як користати з вільних хвилин	187	Альфонс Доде: Хорунжий	196
З молодії ниви:		С. М.: Поет і Смерть	199
Назарко Іван: Лилеї	190	Р. Ска—ський: Спомин	201
Максим Богданович: Весною	190	Меріям: Так сумно	201
П. С. М.: З циклю: намісто гублене червене	191	Зі студентського життя	202
		Рух.-спортовий вісник	206
		Голоси про „Поступ“	212
		Надіслано до Редакції	220

ПЕРЕДПЛАТА в р. 1922.

	на цілий рік	на $\frac{1}{2}$ року	на $\frac{1}{4}$ року	одно число
Галичина	800 мп.	400 мп.	200 мп.	70 мп.
Придн. Україна	20.000 гр.	10.000 гр.	5.000 гр.	1.700 гр.
Буковина	60 леїв	30 леїв	15 леїв	5 леїв
Чехо-Словаччина	40 ч. к.	20 ч. к.	12 ч. к.	4 ч. к.
Австрія	1.200 кор.	600 кор.	300 кор.	100 кор.
Югославія	35 дин.	18 дин.	9 дин.	3 дин.
Німеччина	120 н. м.	60 н. м.	30 н. м.	10 н. м.
Італія	18 лір	9 лір	3 лір	1 ліри
Швейцарія	20 фр.	12 фр.	6 фр.	2 фр.
Франція (й кольонії)	20 фр.	12 фр.	6 фр.	2 фр.
Англія (й кольонії)	1 ф. шт.	$\frac{1}{2}$ ф. шт.	50 цент.	—
Америка, Канада	2 дол.	1 дол.	—	—
Бразилія	4 мільр.	2 мільр.	1 мільр.	—

Передплату висилається в місцевій валюті на адресу:

ЧАСОПИС «ПОСТУП», ЖОВКВА

Умови передплати (також цілорічної) можуть бути змінені, якщо зміняться валютні відносини.

Адреса Редакції і Адміністрації: **ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА ч. 11**

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ:

Ціла стор. 15.000 мп., $\frac{1}{2}$ стор. 8.000 мп., $\frac{1}{4}$ 5.000 мп., $\frac{1}{8}$ стор. 3.000.
Оголошення з поза Галичини: 1 стор. 20 фр. шв., $\frac{1}{2}$ стор. 15 фр.
 $\frac{1}{4}$ стор. 10 фр., $\frac{1}{8}$ 7 фр.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Для оминення ошибок рефлектуємо П. Т. Передплатників, що режістровання грошових посилок уладили ми в Жовкві. Й тому:

Передплату, реклямації, та загалом грошеві справи адресується до Жовкви (як подано вище). Натомісць

Дописи, листи, звіти й усе, що відноситься до змісту часопису, висилається до Львова (Домініканська 11).

Подаємо ще необхідні вказівки для правильного обороту в Видавництві, яких вимагають наші конкретні відносини.

1. Замовлення й гроші на передплату посилається на адресу: **Часопис «Поступ» — Жовква.**

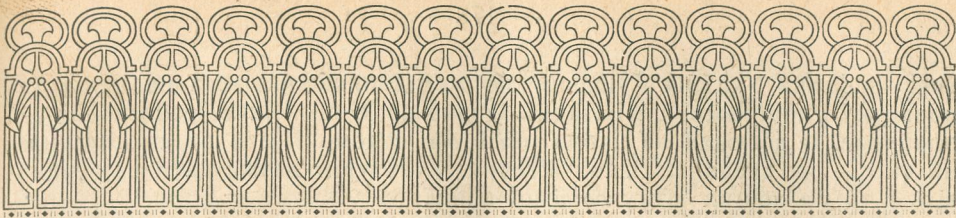
2. Часопис посилаємо, тільки тим, що прислали передплату.

3. П. Т. Добродіїв (-йок), що беруть часопис у розпродаж, просимо відступати примірники тільки за готові гроші та присилати належитість із почином найближшого місяця.

4. Приймаємо замовлення на I. річник «Поступу» (1921). Ціна оправленого примірника (з золотим витиском): 1110 мп. На поштове 30 мп. Замовлення висилається по адресі нашої експедиції (Жовква).

5. Просимо найдальше до 5. липня вирізнати свої ев. грошеві зобов'язання.

Ціна цього (подвійного) випуску: 140 мп.

Дамян М. Горняткевич

Слідами нашої культури на землях Польщі

Тіням мого батька
бл. п. Антона посвячую

Думка відмалювання стінопису каплиці св. Хреста у вавельській катедрі повстала в мені ще на Домбю. Ціллю її було познакомити ширші круги нашої суспільності через зрепродукування її.

Коли я відзискав свободу, поспішив передусім на Вавель. Я побачив тоді вперше малюнки «святотрижської» каплиці. Вид їх зробив на мене дуже сильне враження: повіяло від них містичним чаром, звуками поважної пісні минулих літ. Я забув на хвилю на трагедію мого бідного народу, — а було то якраз в червні 1919. р., — але маючи перед собою такий величавий пам'ятник нашої культури, можна було легко про всі злидні забути!

З запалом забрався я до діла. Відмалюючи ці образи, я старався відтворити кожною подробицею оригіналу і вінчував, — здавалось мені — всі ті величні враження, під впливом яких творили наші мистці.

Перші три малюнки я зложив у Національній Музею у Львові. В короткий час потім одержав я від директора Свенціцького враз із подякою за них замовлення на скопіювання прочих малювань. А коли я і це виконав та зложив 17 нових праць у Національній Музею, запропонував мені дир. Свенціцький написання розвідки про стінопис каплиці св. Хреста. А що я вже ранше думав про те, то обіцяв радо опрацювати цю тему.

Дир. Свенціцький радив мені познакомитись з П. проф. Макаревичем, котрий як реставратор малювань цієї каплиці може поділитись зі мною своїми замітками з часу їх відновлювання. Ідучи за тією радіою я інформувався відтак у нього, а за його надзвичайно цінні вказівки складаю йому на цьому місці сердечну подяку.

Користуючись усім зібраним матеріалом, я змінив свій первісний план і в цьому начерку опрацював квестію не лише святотрижських образів, але й прочих, до тепер одкритих пам'ятників нашого стінопису на землях Польщі.

Я користав притім головню із слідуючих творів:

J. Muczkowski. — Dwie kaplice Jagiellońskie. Kraków 1859.

T. Wojciechowski. — Kościół katedralny w Krakowie. Kraków 1900.

x. J. Rohozny. — Średniowieczne freski w katedrze Sandomierskiej. Sprawozdania Komisji dla badania Historii Sztuki. T. IX. Kraków.

J. Makarewicz. — Freski mistrza Andrzeja w kościele na zamku w Lublinie. Kraków 1917. Рукпис.

М. Соколовський. — О малярствѣ рускомъ. В. »Album« i Wystawy archeologicznej polsko-ruskiej we Lwowie r. 1885», Lwów 1886.

І. Я обмежуся на поясненню й оцінці до тепер відкритих пам'ятників нашого стінопису на землях Польщі лише з артистичного й цивілізаційного становища. Поза тим широке тут поле праці для історика української культури з політичної точки погляду. Бо здається, — за цими мнимими симпатіями польського двора до нашого мистецтва в добу Ягайла та його сина Казимира криється щось глибшого, що виглядає на традицію.

А епоха Ягайла не є виїмковою, коли то любов чи подив до нашої культури з його боку видали такі гарні плоди. Вправді політичні й ро-

дові взаємини України і Польщі не могли лишитись без наслідків для розвитку української цивілізації, однак не є це точне розв'язання цієї проблеми. В дослідях на цьому полі ми стаємо часто перед питанням, на яке — як сказано, тільки історик культури зможе дати нам відповідь і то по довгих літах совісної праці.

Так приміром¹ доховався до наших днів рисунок дедикаційного тимпанону² вмурованого над входовими дверми костела св. Михайла у Вроцлаві. Костел цей був фундацією Якси³, побудований у роках 1146—1161, а зруйнований 1529. року. На поверхні тимпану є представлений у середині Спаситель сидячий на престолі, а над його статтю видніють грецькі Α і Ω. З правої сторони Христа стоїть Болеслав Кендзежави із сином Лешком, з лівої же Якса і клячуча за ним жінка. Латинський напис по часті знищений, розміщений на обводі півкруга вістить, що «князь» Якса був фундатором костела. Поза кругом латинського напису, а над статтю жінки читаємо кирилицею вирите ім'я Агапії, без сумніву жінки Якси. Не тяжко догадатись з цього, що творцями тимпанону мусіли бути Українці, бо прецінь тодішні поляки не знали нашого письма. Притім насувається здогад, що і прикраси цього костела були ділом наших мистців, бо вони не вдовольнилися тільки на виконанню тимпанону.

Так отже сліди творчості українських артистів бачимо аж на Шлеску, а походять вони ще з XII-ого століття.

Але чим і чому манило Поляків так сильно наше мистецтво?

На це питання можемо відповісти тільки з історичного становища.

З усіх галузей мистецтва розвинувся в нас найкраще живопис. Першими малярами й учителями живопису старинної України були ці, від котрих ми прийняли з християнською вірою і їхню культуру. Та византийське малярство, позістаюче майже виключно на услугах Церкви, було зв'язане церковними приписами, а однимоким його джерелом був іконописний канон, поза якого межі не вільно було мистцеві далеко відходити. Бо коли на заході полишувано артистам, працюючим для добра Церкви повну свободу, то на сході другий нікейський собор, скликаний 787. р. по боротьбі проти почитання образів, видав спеціальні закони і приписи для мистців, приказуючи: «уклад не залежить од малярів, але від законодавства і традиції католицької Церкви»⁴.

А теми черпані головню зі св. Письма, євангелій і житій Святих усистематизовано з часом окремими приписами. Цього довершив живучий у XIII. в. маляр Мануїл Панземін з Тесальонік, а пізніше повстали й спеціальні провідники, як приміром монаха Діонізія з Фурни: *Ἐκκλησιαστικὴ ζωγραφικὴ*⁵ відкритий французькими археологами Дідроном і Діраном в 1839. р. на горі Атон⁶. Твір Діонізія складається з трьох частей: перша

¹ Dr. A. Schultz. — Über einige Bildwerke des XII. Jahrhunderts in Breslau. — У «Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift. Bd. II. Breslau 1875.

² Тімпанон — трикутний верх грецької святині, замкнений заламами.

³ Якса з Мехова, названий в рукоді Башкона: filius ducis Sorabiae. Його вважають з гально за нащадка сербських князів, що улягли перевазі бренденбурських морграфів, 1145. р. оженився з Беатою (Аганією), дочкою Петра Власта Дуніна гербу «либедь» і української княжни. Помер в 1176. р.

⁴ «Non est imaginum structura pictorum inventio, sed ecclesiae catholicae legislatio et traditio».

⁵ Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνῆς Ἐκκλησιαστικὴ τῆς ζωγραφικῆς τέχνης. Німецький переклад G. Sshäfera: «Das Handbuch der Malerei vom Berge Athos. Trier 1855.

⁶ Дідрон приглядався праці артиста атонського, як в одній годині перевів начерк Христа з одинацяти апостолами природної величини без картону і моделей, а коли відтак висказав з тої причини подив, артист цей указав йому книжку Діонізія кажучи, що із неї цього навчився.

посвячена рисункові, краскам і техніці, друга сценам старого завіта, а третя зображенням «свят Господа, прочих діл і чудес Христа після св. евангелії», та вжиттю цих зображень у декорації церкви. Подаючи в ньому всі здобутки минулих віків, впроваджував Діонісій не лише тодішніх артистів у тайни византийського мистецтва, але вводить і нас у цей чарівний світ, без чого ми не моглиби відповісти на ряд питань, які насуваються при задумі над творами цієї доби.

Однак не всі мистці придержувалися невилічно як законів нікейського собора, так і приписів малярських провідників у роді Діонісія. Були між ними люди великі і оригінальні, для котрих не чужими були й західно-європейські струї. Тим то прийняте твердження, буцім мистецтво византийське не розвивалося з віками є фалшиве.

Стиль цей, то як церковна пісня: торжественний, величавий, — лущивсь із нею в чудесну гармонію, а в світі цьому вірні могли дійсно «бачити небо», — як каже літописець. Ті поважні постати святих, ясніючі блеском багатого кольориту мозаїк і стінного живопису храмів розказували чарівною мовою своєю про красу і велич другого життя. А що притім твори ці носять на собі знамена аскетичної поваги чи суворости, то причина лежить у цьому, що авторами їх були монахи, для котрих існувало лише строге чернече життя і в ньому вони бачили свої ідеали. Від'ємною стороною византийського живопису є ігноранція правил перспективи й анатомії та за слаба обсервація природи, але ціллю її було передусім загальне зображення з підчеркуванням естетичних форм. Льогічно за те розвязувані проблеми декорації тла затирають блуди перспективні, а зручно переведені ефекти, обчислені на віддалення, підносять ще вартість композиції.

Мистецтво цієї доби плекали в монастирях, де воно цвило та видавало такі прегарні овочі. І як «свята гора» Атон була на сході центром духовим і артистичним для всіх національностей грецького обряду, так у нас Печерська Лавра. А почин до заложення її дав монах Антін по повороті з подорожі своєї на Атон, де й постригся був у черці. З часом витворилася при Лаврі в Києві навіть малярська школа¹, яка видала цілий ряд визначних людей, працюючих для слави нашого мистецтва. Зразу ішли вони шляхом, протоптаним византийськими майстрами, та вскорі визволювались з під їх впливів. Уже церкву св. Михайла в Києві прикрашували українські живописці, як також стіни храму св. Кирила. Творцем святомихайлівських мозаїк мав бути перший звісний український артист-монах Алимпій. Тогочасні же мініятури богослужебних книг служили рівночасно за взірці до всіх композицій, а навіть стінних малюнків. Притім наші святі, як Антін, Теодозій, Борис і Гліб заняли в іконах місця поруч інших, почитаних Східньою Церквою. Оцінюючи творчість наших живописців цієї доби мусимо передусім підчеркнути значіння їх оригінальності. Взагалі «місцеве майстерство», — пише М. Грушевський², — «стояло незвичайно високо, особливо коли порівняти його з сучасним майстерством західно-європейським. Взагалі Україна XI-XIII в. стояла на рівні з Західньою Європою в культурнім життю — воно було тут відмінне, бо стояло під іншими впливами, але не було низше від західних земель».

А наші мистці булиби без сумніву випередили о много більше своїх великих учителів, та на це не позволявали — на жаль, — невідрадні політичні відносини. Тому судилось нам переплекати тільки ті пишні

¹ М. Соколовський. — О малярствѣ рускомъ. Album wystawy archeologicznej polsko-ruskiej we Lwowie r. 1885. Lwów 1886. ст. 13 українського тексту.

² М. Грушевський, — Іл. історія України. Київ 1911. стор. 151.

цвіті української цивілізації на чужій землі. Бо вже раніше запрошувано наших малярів до сусідніх держав, де вони прикрашували чарівними своїми працями чужі святині і тереми, колиже наступив занепад київської держави, майже всі вони перейшли в сусідні землі, щоб там полишити здобутки української культури. А йшли принимані радо всіма, як учителі і розсадники краси й добра.

Далекі же шляхи стелились перед ними: їх призивали до Білої Руси, на Литву й у Польщу. Що Біла Русь і Литва так радо відчинила їм свої ворота, не здивує нас; таких послів культури мусіли в тих краях щиро витати. Але що й у Польщі найшли вони таке гостинне прийняття, то і це нас не здивує, коли пізнаємо польський живопис доягайлонської доби.

І на землях Польщі мистецтву посвячувались передусім монахи. Однак не всіх чинів, бо такі Домінікани і Франціскани заняті місіями на сході, не інтересувалися малярством, з інших же лише Венедиктини й Цистерси з Тинця та Могили під Краковом лишили по собі сліди творчості на цьому поли. Вони занимались головню переписуванням, прикрашуванням і малюванням рукописів. Існує згадка тільки про один поважніший індивідуальний твір польського живопису цієї доби, виконаний 1463 р., а то стінопис ново-побудованого тоді костела св. Вартоломея в Могилі. Це було малювання монаха Миколи, про який то розпис сучасний хронікар писав¹, що був переведений »satis honeste«. Отже лише »досить чесно« вивязувались тодішні польські мистці і то нечисленні в своїм роді, — зі свого завдання. А тільки »досить« після слів невибагливого літописця.

Другим, тим разом уже збірним твором цієї доби є фрески на стінах каплиці монастирського костела в Лонзі над Вартою². Храм цей поставили Цистерси, отже й мальовила були їхнім твором.

Але то вже всі звісні пам'ятники польського мистецтва доягайлонської епохи!

Вправді тогочасні акти судові або законні згадують у 1327—1397 роках імена слідуєчих »нікторів»: Конрада, Івана Ганка, Миколи, Мартина, Михайла, Якова, Пусільго, Станислава з Тинця і Шпекфляйша³, — були то одначе звичайні золотники і лякерники. Пересвідчуємося про те зі спису їх праць, які перевели.

Легко зрозуміємо по тім, чому вже Казимир великий поручав поважні малярські праці українським артистам. І так акт церковної візиту єпископа Задзіка голосить, що гарна фундація Казимира, вислицький костел був прикрашений »з самого початку« свого існування малюваннями »грецькими« з життя Богоматери. Любов отже Ягайла до всього, що наше не є виїмковим проявом. А маємо більше вістей про різні твори наших живописців, які вони виконали в добі володіння Казимира Великого. Длугош згадував⁴, що посвячена в 1340 р. каплиця, побудована Казимиром при вавельській катедрі на місці, де тепер пишається ренесансова Жигмонтівська, відзначалася небуденним малюванням. Яке це було малювання, годі певно відповісти після коротенької вістки Длугоша, але рішучо можна сказати, що не був це твір польських мистців, коли рівночасно ніякі акти нічого про них не згадують.

¹ Vitae abbatum Clariae Tumbae. Попівн. J. Muczkowski. Dwie kaplice Jagiełłońskie. Kraków 1859 ст. 6.

² Tadeusz Jaroszyński — Zadanie malarstwa polskiego. Warszawa 1905. ст. 77.

³ T. Jaroszyński, — Zadanie malarstwa polskiego. Ст. 66 і сл.

⁴ Liber beneficiorum dioeceseos cracoviensis I. 216.

Ягайло же вихований у виленському дворі, де наш елемент був такий сильний, вніс із своїм приїздом до Польщі культ до української цивілізації. Там на далекій Литві вже за Гедиміна творили наші землі дві треті частини цілої держави, там де українська мова і культура були домінуючими, там будовано вже від XIII. в. наші церкви, без сумніву прикрашені українськими артистами. Притім і родові взаємини лучили Ягайла з нашою цивілізацією: він був унуком української княжни Ольги (жінки Гедиміна), а сином Ольгерда і другої його жінки Уляни, княжни тверської. Тим-то Ягайло говорив лише по українськи, окружав себе через ціле життя українцями почавши від служби а скінчивши на дворянах, а коли вибирався в далекі походи, брав із собою улюблених українських лірників, щоби при звуках їх пісні і музики мріяти про свою вітчизну.

Акти двора цього короля подають імена майже всіх його дворян, а при них стрічаємо найчастіше додаток »Русин«, немов ці люди були там спеціально упривілейовані. З рахунків же Ягайлового підскарбника Гінчка¹ слідує, як оплачувано цих наших музиків. Находимо там при кінці грудня 1393. р. отсю згадку:

для флетистів і лірників короля Й. Мти і королевої після звичаю на коляду гривні 3.

А в році 1394. занотовано² для них слідує видаток:

в неділю, в день св. Феликса і Адавкта (30. серпня), за 21 ліктів сукна червеного і жовтого даного лірникам українським³ на усний приказ короля Й. Мти гривень 6, скойців 10⁴.

Цитую тут тільки важніші позиції, бо крім цих є занотовані в реєстрах Гінчка, а також у пізніших записках⁵ ще й інші, але вже менші видатки на ту ціль.

І в своїй новій батьківщині бажав Ягайло відчувати духа української культури. Тому спровадив у роках 1393. і 1394. наших живописців до Польщі, котрим поручив прикрасити костел у Лишці і стіни спальних кімнат на вавельському замку.

В життєписи Володислава Ягайла, поміщеній в своїй історії писав Длугош⁶, що король цей »кнезненський, сандомирський і вислицький грецького мистецтва окрасами пристроїв«. Він згадує також⁷, що за старанням цього короля, була марійська каплиця при вавельській катедрі мальована на грецький лад. Цю каплицю, посвячену в р. 1331 названо відтак Баторівською. Ще акт візити Мацейовського з 1602. р. вістить, що це малювання на частях зводу представляло »Спасителя з дванадцяти апостолами в окруженні докторів Церкви«. Його стрінула подібна судьба, як і всі найстарші малюнки катедр: по приказі єпископа К. Солтика затинковано їх в XVIII. в. І може криється воно ще нині під цим покривалом, щоб аж по многих літах пригадати новому поколінню про славу нашого мистецтва.

¹ Regestrum Domini Hinczeonis Vice Thesaurarii... з pp. 1393 і 1394.

² А. Przewdziecki. Życie domowe Jadwigi i Jagiełły z regestrów skarbowych z lat 1388—1417. Warszawa 1854 ст. 55.

³ в оригіналі руським.

⁴ гривня рівнається 24 скопцям або 48 грошам.

⁵ Реєстр стації в Новім Місті р. 1403.

⁶ Długosz. — Historia Poloniae, т. IV. ст. 536.

⁷ Długosz. — Liber beneficiorum cracoviensis I. 264.

Після иншого свідоцтва¹ знаємо, що катедрі гнєзнєнській, побудованій в XIV. віці красилось на зводі хору також старе мальовило подібне до українського. Без сумніву було це малювання наших мистців з часів Ягайла про якого згадує і Длугош.

На жаль, усі ті пам'ятники стінопису не доховались до наших днів з виїмком двох, а є ними малювання катедр в Сандомирі і Люблині. Вони дають нам рівночасно поняття про вартість тамтих зруйнованих творів з огляду на спільну добу їх повстання й особу фондаторів.

(Дальше буде).

Діонізій Головецький

На філософійні теми

Фальшиві теорії що до генези держави

Теорія суспільної у-
мови. (Contrat social.)

Питання про генезу держави розв'язують многи філософи відворотно як поставлена теза. Підчас коли по думці тези держава є морально конечним впливом самої людської природи, то чимале число філософів є погляду, що держава є впливом свободної волі, добровільного суспільного контракту. Головним покровителем цієї теорії є жєневський філософ Іван Яков (Jean Jacques) Rousseau († 1778). Кажемо »головним покровителем«, бо Rousseau не є властивим творцем теорії суспільного контракту, а лишень тим, що нею найбільше занявся й перенявся; що її найобширніше обробив, доповнив і надав найбільше наукових позорів. Батьком суспільного контракту можнаби назвати радше англійського філософа-матеріяліста Тому Hobbes'a († 1679). До Hobbes'a прилучився Locke, Н. Spenser, Spinoza, Pufendorf і інші. Зародки сусп. контракту подибуємо вже в часах передхристиянських у Архелая (V. вік до Хр.), Аристиппа з Цирени, Сократового ученика, у софіста Протагора і Горгія (IV. вік до Хр.), Корнеада і Піппа (III. вік до Хр.), Секста Емпірика (II. вік до Хр.). Вже й так великий юрбі філософів вторують іще Люкрецій, Pölitz, Wundt, Ihering, Stahl, Comte, Littré, Taine, Fauerbach, Moleschot, Voght, Guyau, Devolvé Engels, Enrico Ferri, Worms, Laas, Schmoller. — Так отже протєнька наша теза має багато противників.

Пригляньмося тепер самій теорії. Щоби належито здати собі справу і оцінити суспільно-громадське життя, каже Hobbes у своїх творах (De cive (1643) I. 6. c. 18. і Leviatan (1651), треба повернути нам у ті часи, коли то ще не було ніякої суспільности, ніякого громадянства, але кождий був пошисений сам собі і жив під впливом егоїзму і самозбереження. В цім стані кождий був паном всього, а загальна борня велася проти всіх. (bellum omnium in omnes.) В коротці однак всі переконалися, що такий стан доведе до заглади всіх. Склонність самозбереження і всьо до самозбереження конечне виступило яко закон природний. Наклін самозахороння і боязнь самозаглади склонили людей до взаїмного порозуміння до взаїмого контракту до закладання суспільности. Такою суспільністю є власне держава.

¹ Damalewicz. — Series archiepiscoporum gnesnensium. Varsaviae. 1649. Передмова.

Силою цього громадянського контракту держава переймає всі права поодиноких людей і так повстає одностайна особа зі своєю одноцільною волею. Одноцільна воля не може однак іще розпочати своєї діяльності, доки не знайдеться якась конкретна власть (особа). Отже крім загального горожанського контракту потреба ще нового контракту взаїмного добровільного піддання (підчинення) під одну, або більше осіб. Тоді доперва держава вже вповні уформована, тоді доперва може бути мова про права й обов'язки, про різницю між добром, а злом (моральним). Закони державні є тоді, коли можна так виразитися, публичною совістю, якої кождий повинен придержуватися. Власть державна має в сі права над поодинокими людьми, такі права, які поодинокий чоловік має сам над собою перед і поза життям у державі. Тому власть держави є безмежна.

Свого передгромадянського, егоїстичного вічно-воїнського чоловіка змальовує *Hobbes* у красках досить темних, сумовитих, в тоні елегійним, в гамі мольовій. Ця мольова гама не припала однак до смаку пана *Rousseau*. Стан »передгромадянського« чоловіка виступає в нього у свіжих, блискучих красках, у повних, веселих акордах, а мольові тони добуваються хіба тоді, коли жалко стає йому за цим веселим, безжурним, невинним прото-чоловіком. Ось послухаймо, як пише сам *Rousseau* (у своїм творі »*Discours sur l'origine et les fondaments de l'inegalité parmi les hommes*. 1755). »Тоді то (передгромадянські люди) не мали ні домів, ані хатин, ані загалом якоїсь власності; кожен вишукував собі перший ліпший нічліг, часто на одну тільки ніч. Муштини лучилися з жінками навмання так, як була нагода, стріча чи бажання. Матері кормили свої діти в початках задля власної потреби, аж доки привичка не зродила любови. Тоді вже годували своїх дітей задля самих дітей. Як тільки діти попідростали і набрали сили так, що вже самі могли роздобути собі поживу, покидали свою неньку... і в коротці взаїмно себе навіть не пізнавали.« *Rousseau* не хоче уважати цього стану нещасним. »Я бажавби знати, в чім була недоля свобідного ества, якого серце задоволене, а тіло здорове? Я питаю перше тих, що його зазнали, котре життя є більше невиносиме, суспільне (горожанське), чи природне? Ми бачимо довкруги себе лишень людей, що нарікають на своє життя-буття«. Опісля *Rousseau*, коли говорить про родину в »*Contrat social*«, спускає дещо з тону і каже, що любов матері до дитини витворена конечністю, доводить до подружжя часового, а відтак на основі контракту (хотяй неприродного (»*ce n'est plus naturellement*«) до сталого подружжя, цієї першої суспільності. В дальшій розвою суспільності в державний організм годиться вповні з висновками *Hobbes*'а.

На яких-же доказах опирають свою теорію-тезу? На дармо первертаючи хтось картками, шукаючи відповідного розділу з доказами. Це не є у звичаю згаданих філософів. Їм вповні вистарчає само яскраве конкретне змальовання теорії. Їм вистарчають гарні звороти, поетичні картини, научні, технічні слова. Коли відважуються на який доказ, то розпихають його то тут, то там, влітають в об'яснення, прикривають образами, закидують цвітами зворотів, словом »декують« — як проворне вороже військо декує гармати. З цього ліса зворотів і образів можна однак завважати два головні докази, на котрих опирають свою тезу соціального контракту. Перший доказ — філософійний, на основі характеристичних черт людської природи, а саме свободи волі. Другий доказ — історичний, на основі поступенного розвою прото-чоловіка. Послухаймо між іншими *Gross*'а (*Lehrbuch der philosophischen Rechtswissenschaft* — 1841. p. 118.) »*Jeder Staat, er mag in der Wirklichkeit*

entstanden sein wie er will, muss, insofern er ein rechtliches Institut sein soll, als auf einem Vertrag beruhend gedacht werden, weil von Natur kein Mensch dem anderen rechtlich unterworfen ist«. Pölitz (Staatslehre, Leipzig 1808, ad § 23. »Begriff der Urverträge« p. 76.) Wer es bezweifelt, dass die Rechtmässigkeit der Entstehung des Staates einzig auf Vertrag gegründet sein müsse, kennt weder die Gesetzgebung der Vernunft in Beziehung auf das äussere Recht noch das Verhältniss des Staates zu der ursprünglichen Freiheit der Menschen und zu der Realisierung des Endzweckes ihrer Natur... Die einzige rechtliche Form des Staates gründet sich... lediglich auf Vertrag, weil das Naturrecht dar tut, dass die gegenseitige Erweiterung oder Beschränkung der ursprünglichen Rechte der Menschen nur durch Vertrag geschehen könne». Ще більше петорично пише Фіchte (Сämtliche Werke — Berlin 1845 — V. 81—84) »Woher entsteht denn die Verbindlichkeit der bürgerlichen Gesetze? — Ich antworte: aus der freiwilligen Übernahme derselben durch das Individuum; und das Recht, kein Gesetz anzuerkennen als dasjenige, welches man sich selbst gegeben hat, ist der Grund jener souveraineté indivisible, inaliénable des Roussau«.

Щоби належито зважити і оцінити цей філософійний доказ стараймося поставити його ще й у формі більше філософійний без реторичних прикрас. Тим не стратить він нічо на своїй вартості, а навпаки прибере ще грізнішу і войовничу поставу на супроти нашої тези. У стислій формі так виглядає: В державі тратить чоловік зовсім (після Hobbes'a свою природну свободу. Природної свободи чоловік утратити не може, хіба що добровільно її зречеться. Добровільно зрікається через взаємний контракт. Держава отже є витвором взаємного соціального контракту. В цілій аргументації не можна спускати ока з філософійної засади, що »чоловік зі своєї природи є еством вповні свободним«. Льогіці цього аргументу годі булоби щось закинути. Заходить питання, чи засади поставлені в доказі є вповні правдивими, бо тоді лишень і заключення буде правдивим. Дві засади становлять базу цілого аргументу: 1) Чоловік в державнім життю тратить зовсім свободу. 2) Чоловік з природи є еством вповні свободним. Як що обі засади, або хочби одна з них не була вповні правдивою, так ціла аргументація не має ніякої стійности і є лиш научним страшакком.

В обох засадах ходить головно о свободу чоловіка. (В першій засаді »свобода« обмежується аж до цілковитої утрати, в другій »свобода« виступає вповні необмежена). Належить нам проте добре застановитися над поняттям »свободи«. Щож це такого »свобода«? Кого називаємо свободним? »Свобідним« назвемо когось тоді, коли є в силі виконати це, чого бажає і ніяка сила зовні не спиняє його у виконанню. Так »свобідним« еством є пр. птиця, коли то буяє по воздушних просторах ідучи за своїм природним ноклоном літання. Коли замкнемо птицю в клітці, — кажемо: птиця не є »свобідною« бо не може виконати свого природного нахилу до літання. Таке обмеження свободи може бути більшим або меншим (коли пр. замкнемо птицю не в клітці а в кімнаті.). Про цього рода свободу можна говорити і у чоловіка (чоловік на волі, чоловік у вязниці.). Така свобода називається у філософії технічним словом »libertas a coactione«. Є це свобода в ширшій значінню слова.

В стислім значінню назвемо когось »свобідним« тоді, коли не тільки зовнішня сила не спиняє його у виконанню діла, але і внутр не є приневоленим до певного означеного діла (акції). Так приміром розбишака може навіть у вязниці думати собі про рабунок, убійства, може їх бажати, плянувати, і ніхто не в силі тих думок спинити не в силі

спинити його бажань убійства чи крадежи. Рівнож може вязень і думати о чеснім життю, може постановляти поправу, може постановляти зворот закрадених річей, направу заподіяних кривд. В тім рівнож ніхто не в силі його спинити. Така свобода називається: »*libertas a necessitate, ab intrinseca determinatione ad unum*«. Ріжниця і то суцна заходить між обома свободами (між свободою »*a coactione*« а свободою »*ab intrinseca determinatione*«). Птиця випущена з клітки (чи кімнати) є вільною від зверхнього примусу, насильства, неволі, але не може себе освободити від внутрішньої вродженої схлонности до літання (якої інші звірята пр. пес, зовсім не мають). Противно. чоловік; бо і серед кайдан заховує в собі свободу принайменше що до своєї волі та думок. Навіть серед кайдан не можна його приневолити, щоби бажав цього, чого від нього жадають.

Коли зверхні перепони уступлять, тоді й зверхні діла може повести по своєму внутрішньому бажанню. Перша свобода (*lib. a coactione*) і тільки вона є питома світові звіринному; друга свобода (*lib. ab intrins. deter.*) є питома тільки людям, ествам наділеним розумом. Люде природно мають рівнож ще й першу свободу (*libertatem a coactione*). Фізичною силою можна позбавити чоловіка першої свободи (*lib. a coact.*); другої-же свободи (*lib. ab intr. deter.*) позбавити чоловіка не є в можности ніяка зверхня фізична сила. Фізичною силою дасться лише спинити зверхне переведення діл порішених волею. Друга свобода (*lib. ab intr. deter.*) дасться лиш обмежити силою моральною — духовою (коли чоловік скаже сам собі: це хочу, а не тамте; або коли вища воля скаже: »маєш зробити це і те«). В цей спосіб звязана воля дістає »обовязок«, »повинність«; чоловік »повинен« отсе зробити. Однак ще й йоді людська воля захоує повну свободу свого хотіння, чи нехотіння.

Ще маленька рефлексія про відносини між зверхньою а внутрішньою свободою чоловіка. Часами вони в чоловіці природно себе доповнюють, а деколи зовсім розходяться і обмежують себе. Це легко можна спостерегти на різних примірах. Чоловік приміром, актом свободної волі постановляє відбути подорож із Києва до Львова. Цю постанову свободної своєї волі виконує чоловік свободними силами фізичними. (Зверхня свобода приновровлюється до внутрішньої). Але нехай чоловік свободно постановить собі зайти пішки зі Львова до Берліна в одній годині. Така постанова свободної волі є не до виконання задля браку відповідних фізичних сил. Акт свободної волі обмежений тут зовсім ізза природної недостачі сил. Чоловік на зверх свободний може обрабувати другого чоловіка (має зверхню свободу й сили фізичні), однак на перепоні стає тут обмежена внутрішня свобода, бо чоловік »не повинен« кривдити ближнього. — Зі сказаного легко пізнати, що свобода чоловіка не є так дуже »необмеженою« як це торжественно і категорично заявляє п. Hobbes і його приклонники.

Та це ще не одинокі обмеження людської свободи в чоловіка навить »передгромадянського«. Коли чоловік А є з природи свбодним, то чейже п. Rousseau не заперечить, що і чоловік В і С є рівнож свободним. А коли чоловік »В« є свободним, то рівнож має право користати зі своєї свободи і ніхто не сміє його спиняти. Отже чоловік пр. А має обовязок »повинен« шанувати свободу чоловіка »В«; а чоловік »В« свободу чоловіка »А«. Но що значить »обовязок«, »повинен«? Чиж не моральні узи, які вяжуть внутрішню, а консеквентно й зверхню свободу чоловіка? Деж отже та »безмежність« людської свободи? — Рівнож, думаю, не схоче заперечити п. Hobbes. що люди »передгромадянські« родилися з людей так само як і »громадянські«. А коли так, то цілий

чоловік зі своєю природною свободою є бодай трохи зависимим від другого чоловіка. Но коли зависимим, то «повинен» «має обов'язок» рефлектувати на зависимість. Це «повинен» то рівнож нові природні узи «безмежної» природної свободи чоловіка. Наведені досі відносини й зависимости аж надто показують, що чоловік не є природно так безгранично свободним, як цього бажалиби собі згадані філософи.

Не знати, чи коли п. Hobbes над цими труднощами зріло застановлявся, заки поставив свою догму-засаду «необмеженої свободи». Здається так, бо ще є певні скрупули й викиди совісти; щоби їх раз на все позбутися, каже (як ми чули), що чоловік передгромадянський не «розрізняв» між злом, а добром моральним (що є впливом безпосереднім нашого «повинен» і «неповинен»). По мисли цієї нової засади передгромадянський чоловік, зустрінувши случайно передгромадянського чоловіка, міг його обідрати, побити, покалічити, навіть убити, міг його чемно поздоровити, запросити на свій тимчасовий нічліг під дубом, угодити, навіть дати милостину на дальшу дорогу; не бачив однак «ріжниць» між першим, а другим способом поведіння. Перший і другий спосіб представлялися йому, як діла одновартісні, ані добрі, ані злі, словом однакові! Но! Коли так було, що передгромадянський чоловік чувся по правді тоді «безмежно» свободним, але рівночасно, треба сказати, не мав ні крихітки розуму, (бо навіть дуже мале світло розуму вистарчить, щоби спостережи ріжницю між висше згаданими двома способами поведіння). Тому то або був чоловіком божевільним, або зовсім без розуму, був двоножною звіриною! Коли був божевільним, то якже прийшло йому на думку заключати «соціальний контракт» так сильний, що триває аж до нинішніх часів (хотят і сліду по нім не подибуємо), так сильний що і по 40 тисячах (а може й більше) нас, тепер, культурних об'язує (бож кождий з нас і родиться і живе і вмирає серед суспільного громадянського життя). — А якщо був безрозумного звіриною (або хочби й божевільним), то посідав тільки зверхню свободу (*libertatem a coactione*), а не внутрішню (*libertatem ab intrinseca determinatione, sen liberum arbitrium*), бо кожний, хто хоч трохи студював психологію, знає, що основою свободи волі є розум; свободна воля все супонує пізнання розумове, розум. Без внутрішньої свободи (*absque libero arbitrio*) без уживання розуму, як міг заключати «соціальний контракт»? Звірята, хоч наділені зверхньою свободою ніколи не можуть заключати контрактів! (Подібно треба сказати і про людей, що зовсім утратили вживання розуму). Не бачить п. Hobbes' як з одної нісенітничі впадає в другу, а навіть у противорічність?

Рівнож і друга засада (що чоловік тратить в державі зовсім свободу) не є правдивою. Про цю квестію більше буде, коли будемо говорити про межі державної влади. На разі нехай вистарчить нам правда, що власть державна може лишень о стільки обмежувати так зверхню як і внутрішню свободу чоловіка, о скільки це потрібне до ціли держави, це є до загального добра.

Ще меншу вартість представляє другий доказ (історичний) поставлений на оборону теорії «соціального контракту». Сказавши по правді, історичний аргумент соціального контракту є о стільки історичним, о скільки жили деякі люди, котрим у головах буяли фантазії про соціальний контракт. У правдивих історичних документах, які людськість посідає, нема ні згадки про такий контракт, про «передгромадянського» людей. Тож слушно обурилася ціла «історична школа» на «передгромадянського» чоловіка, на «соціальний контракт» п. Hobbes'a і Rousseau.

Остро і завзято і з великим успіхом виступив до наукової боротьби з Hobbes'ом і Rousseau'ом K.L., von Haller, Savigny, Stahl, Puchta; опісля Merkel, Binding, Bergbohm, Neukampf, Friedberg, Eltzbacher, Scherer, Meuer і інші. Тепер із точки історичної теорія Rousseau не має ніякого значіння.

Достаточною відповіддю на псевдо-історичний доказ Rousseau є третій доказ, чоставлений на оборону нашої тези. Для більшого доповнення позволю собі навести ще нові свідоцтва знавців людської історії — минувшини. Stammler так висказується (Wirtschaft und Recht-648. A. 44.). »Значною річчю, що принагідні зізнання мандрівників про людей, живучих без всякого права і взагалі без соціального (суспільного) ладу показалися безпідставними і фальшивими. Владнани взаємини родинні та племінні старшна й королі, права власности, користування, обов'язків, права спадкоєства в певних формах знаходяться всюди. Не бракує їх навіть у нововідкритих карлуватих народів середушої Африки«. (Порівн. Schweinfurt, im Herzen von Africa II. 131). Подібно Westermarck (Ursprung und Entwicklung der Moralbegriffe I. 94.). »Ще тепер можна подибати людей, котрі живуть більше життям родинним, чим племінним, не знаємд однак народа. котрому недоставало би соціальної організації, сягаючі поза рами життя родинного. Новіші відкриття... показують, що цих дві чи три родини, що то поосібно скитаються по пустих просторах нецивілізованих країн, живуть у приязних відносинах із другими того простору родинами, і від часу до часу сходяться на нараду, або для своєї взаємної оборони«.

Ор. Св. Мердін

Як користати з вільних хвилин

Любиш життя? То не гайнуй часу, бо саме з нього виткане життя.

Френклін.

Навіть вічність не може надолжити страти одної мінuti.

Старинний поет.

Знищив я час, і тепер час мене нищить.

Шекспір.

Чоловік молодий літами, може бути старий годинами, коли не прогайнував часу.

Вакон.

Вір мені, що вихіснування часу принесе тобі колись процент такий, про який ти й не мріяв. Гайнування часу так тебе ослабить, що станеш нічим і умово і морально.

Глядстон.

»Що коштує ця книжка?« — спитав один чоловік, що цілу годину перекидав книжки в книгарни Френкліна.

»Доляра« — відповів продавець.

»Доляра?« — повторив покупець. —

»А чи не можнаб купити дешевше?«

»Така ціна,« — відповів знов книгар.

Нерішучий покупець став розглядатись по склепі і вкінці спитав:

»А чи не можнаб побачитись з паном Френкліном?«

»Чомуб ні, але він тепер занятий у печатні.«

»Нічого, я таки хотівби з ним побачитись.«

Прикликано Френкліна і покупець спитав:

»Яка є послідня ціна цієї книжки, за яку мігби я собі її купити?«

»Доляр і чверть« — відповів хутенько Френклін.

„Доляр і чверть? Алеж ваш помічник хотів од мене одного доляра“.

„Так справді“ — відповів Френклін.

„І я волівби взяти доляра як відійти від своєї роботи“.

Чоловік здивувався, але щоб уже докінчити справу, спитав іще раз:

„Прошу сказати мені найнизшу ціну“.

„Півтора доляра“ — відповів Френклін спокійно.

„Півтора доляра? Алеж щойно перед хвилиною хотіли ви доляра і чверть“.

„Так“ — відповів ввічливо Френклін. — „Волівби я був перед хвилиною взяти доляра і чверть як тепер півтора“.

Чоловік поклав мовчки гроші на стіл і вийшов зі skleпу — багатіший на одну спасенну науку; майстер навчив його замінювати час на гроші або мудрість. Марнотратців часу подибуємо всюди.

В державній монетарні в Філядельфії у відділі, де виробляють золоті гроші, є на підлозі дерев'яні кратки. Підчас замітання можна їх усунути, але бо цим способом збирається маленькі порошинки золота, які представляють вартість кількадесять доларів річно. Кожний, хто хоче дійти до наміреної цілі, повинен мати подібну сітку на збирання тих „окрушин часу“ — тих дрібненьких хвилин днів та годин, які більша частина людей небачно марнує, стручуючи їх у нічим незаткану безодню життя. Хто вміє користати з усіх вільних хвилин, півгодин, несподіваних свят, перерви між одним і другим заняттям, з хвилин вижидання на неточні особи — цей доходить майже до неймовірних вислідів, з яких чудуються ті, що не зуміли досягнути тієї тайни.

„Все, що я дотепер зробив або думаю зробити в майбутньому“ — каже Елігу Бурріт — „сталось і станеться наслідком трудячого, витривалого приросту, з якого повстають муравлища, частина за частинкою, думка за думкою, діло за ділом. А коли робив я часом щось під впливом честилюбства, то найвищі та найгарячіші мої стремління не сягали дальше того, щоб молодцям моєї батьківщини дати примір,

як треба використовувати ті неоцінені дробинки часу, що їх звемо хвилинами“.

„Дивуюся дуже, яким чином Нед зміг присвоїти собі таланти цілої родини“ — сказав один з братів Неда Бурка по вислуханню його мови в парламенті. — „Але пригадую собі, що коли ми бавились, він був зайнятий працею“.

Дні приходять до нас як перебрані приятелі, несучи в долонях неоцінені дари. Коли ми не скористаємо з тих їх гостинців, дні поволі зникають і ніколи вже більше не повернуть. Кожний новий ранок приносить нам нові дарунки, але коли ми занедбаємо прийняти дари дня вчорашнього або колишнього, стаємось поволі неспосібними пізнати та оцінити сьгоднішні.

Одна розумна приповідка каже: „Страчене багатство можна відзискати працею та ощадністю, страчене здоровля лікарствами та повздержністю, забуте знання наукою — але ніколи не можна відзискати прогайнованого часу.“

„Лише пять, лише десять мінут до обіду, нема вже часу взятися до чогось иншого“ — густо-часто почуємо такі вислови в родині чи де. Так, але якже маленькі були ті дробини часу, з яких убогі хлопці серед дуже непригожих обставин будували собі безсмертні пам'ятники! Може якраз ті години, які так легкодумно і марно тра тимо, моглиб одвернути від нас не успіх. Підчас коли ученики в Андовер чекали на снідання і не маючи що робити, сварились між собою та один другого зачіпав, — Йосиф Кук брав до рук словар хочби лише на мінуту і вчився слів або досліджував відки яке слово походить. Легко догадатися, що Кук проковтнув увесь словар — (легкодухи часто так дотинали йому) — однак наш вік не багато бачив подібних Кукові людей; тай також небагато можнаб подибати подібних примірів самообразування.

Герріт Бігчер Стів написала славну книжку „Хатина дядька Томи“ серед безперервних домових занять. Бігчер перечитала цілу книжку „Англія“

Фронда у тих хвилинах, коли ждала на обід. — Лонгфело перекладав книжку „Пекло“ Данта щодня по десять мінут підчас того як вода до кави варилася на машинці; ну й по кількох літах цілий твір був готовий.

Борн написав багато гарних поем, працюючи на хуторі. Мілтон, автор книжки „Страчений рай“ був секретарем скарбу, секретарем льорда протектора, а свою прегарну поему писав лише тоді, коли вдалось йому „урвати“ деколи зі свого діяльного життя кілька хвилин часу.

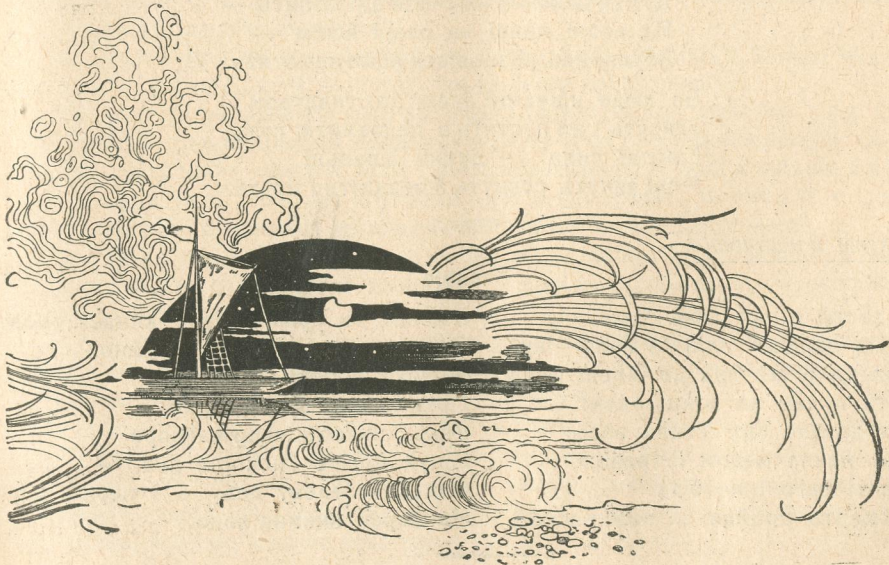
Джан Стюарт Міл більшу частину своїх творів написав підчас того, як був проводирем Східньої виправи індійської. — Галілей був хірургом, а проте його вільним хвилинам завдячує наука цілу низку незвичайних відкрить.

Коли такий талановитий Гледстон ціле своє життя носив книжку в кишені, щоб читати її як лише наспіє яка несподівана вільна хвилина, то яких

орудників повинні вживати ми, люде звичайного таланту, щоби захоронити дорогоцінні хвилини перед змарнуванням? На яку догану заслуговують ті молодці й дівчата, що цілі місяці а навіть літа марнують, супроти того „великого старця“, що так запопадливо збирав найдрібніші окрушини часу? Неодин великий чоловік завдячує свою славу саме таким дробам часу, які інші відкидають як безвартну річ, а відтак самі дивуються, що їм у житті не поталанило. В тих часах, коли жив Данте, майже кожний письменник був побіч того звання також тяжко працюючим крамарем, лікарем, політиком, суддею чи там жовніром.

Михайло Фарадей працював цілий день у переплетні, а кожную вільну хвилину посвячував досвідам. Раз писав до свого приятеля: „Одного лише бажаю, а це часу. О коб я міг де так дешево купити від наших панів усі їх свобідні хвилини, чи радше дні!“¹ (Предовження буде).

¹ Фарадей Михайло уродився 1721 р. коло Льондону. До 22 року життя працював у переплетні, і при тім у хвилинах вільних від праці вчився, читаючи фізичні та хемічні твори: пізніше слухав викладів хеміка Девіса, опісля в 1813 р. став його помічником, а там його секретарем а вкінці став професором хемії при королівськім заведенню в Льондоні. Від 1829 — 1842 року вчив він також у військовій академії у Вулвіч. Фарадей був одним з найвизначніших природознавців усіх часів; не знає, чи був коли такий, якийби зробив тільки наукових великої ваги дослідів що він. Його перші пробні роботи були переважно хемічні, але вже у двадцяти роках став він займатись і фізикою і так 1830 року став він робити досліди над електрикою, які в непонятій спосіб збагатили наше знання про електричність. Помер 1867 р. у Гемптонкорт.

Назарко Іван

Життя — це час
Властивих твоїх змін
Це плач терпінь, наруг
Це болю корінь, гін.

Лилеї

Весною сидів я над озером тихим
В задумі глибокій. Вітрець повівав
І хвилі зелені, то більші, то менші
Він леготом тихим до берега гнав.

А сонця проміні купались у плесі,
Іграли по хвилях світом чарівним.
Три човни на озері гойдались яснім
І верби кріслаті схилюлись над ним.

А ген серед плеса, де човни не блудять,
Розцвілося кілька водних лилей,
Без порока чистих — і думка наплила,
Що так само дієсь у серцях людей.

Часом десь глибоко в душі чоловіка
Думки ідеальні на серця дні сплять —
Як водні лилеї на озері яснім —
Збудились, розцвісти вони не хочать.

Бо люде нікчемні ідею плюгавством
Згасять і не пустять в надземную путь,
І водні лилеї — думки ідеальні
У сні вянуть. сохнуть й незаметно мруть.

Максим Богданович

Весною

Так тепло цілий день було,
Що дід нарешті зліз із своєї печі,
Пішов до річки, сів де більш пекло
І гріть почав на сонці плечі.
Синів далеко бір. Текла вода.
Скрізь пахло медом і травою.
А дідові того і не біда
Що смерть прийде за ним весною.

З'явився ти грізна буре, кинься знову,
Здіймися вітре з нею за одно:
У вихрі полетить полова
Покине чисте все зерно,
Удар, кіклоне, вдар на море
Цілуй його в спокійне дно, —
Сплесни зелену воду — і перлів гори
На берег викине воно.

Петро Сосенко Молодший

3 ЦИКЛЮ: Снів утомленої мрії
Намісто гублене червоне

ФІЯЛКОВИЙ ГРІБ

Це сталося цілком певно в місяці травні.

Пам'ятаю, як нині. — Ви кажете, що ні, бо буцїмто йнакше натякав про цю подію вашому небіщикові батькові ваш уміраючий дід. Але я ось іще раз пригадую й тверджу своє. — Це сталося в травні, а як хочете знати ще певніше, то приклоні другої половини травня.

...Вас дивує що я — дев'яностилітний старушок можу пам'ятати так точно так далекі події, припавші пилом часу. Та бачите ті голосні фіялки жили лише до кінця травня (про це ми вже тоді знали від кількох літ, а в останніх днях місяця ніби завмірали, привянувши. От після цього я й пам'ятаю живо, що це скоїлося на грані третьої четвертини розкішного місяця Весни, коли по всіх закутках нашої країни вже шуміло й бушувало Життя.

Тоді то він гостив у себе Смерть і припоручив мені в передсмертніх словах засадити зараз таки на другий день у його головах тії фіялки, щоби до кінця травня вони мали ще час і скільчитись і запустити тонесеньке коріння слідом за вглючуванням дощем у свіжому чорноземі нововисипаного гробу. Однак у розгарі подій, що спалахкотили того дня й ростопленою лявіною покотились по цілому нашому краю, — я зовсім призабув на його останню волю, а навіть і не мігби був сповнити його передсмертного бажання. Колиж я повернув, — фіялок як би вже й не було, бо з того дня до хвилі мого повороту минуло цілих два тижні, а фіялки при кінці травня, ніби зачаровано — обов'язково й постійно завмірали. З оповідання порозумієте, чому я не був привним у городі кругло чотирнацять днів, а мій поворот був безперечно в останніх днях місяця, бо тоді — як кажу — вже завергли були фіялки.

Ось так пригадав я при вашій допомозі туя подію, а в моїй уяві вона зарисувалася виразними чертками.

Всеж таки я не хочу перекидатись без порядку кільцями ланцюха причин і наслідків. Ця подія наступила послідовно й зовсім звичайно. Все — бачите має свою причину, яка знова для попереднього є наслідком, що викликає й далшї наслідки. Та заки ті всі причини й наслідки зіллялися в одну страшну послідовність, — ми бачили лише фіялки.

Ми люди є людьми й не бачимо цих малесеньких кільцят, а бачимо вже готовий ланцюх до того що й но й тоді, як він цілий забр-р-язчить!

При кінці квітня кожного року він пересаджував якусь кількість цих фіялок з гробу до повздовжних дощечкових скринчинок і вони росли далше в нього в кімнатці, закриті ніби пір'ячком його теплої дбайливості. Й тоді коли на гробі оставші фіялки завмірали й чахнули при кінці травня, він мав їх у себе в дома такі самі й випивався розкішним їх запахом аж до другої весни.

Крім цього він із головок маленьких витривав насіння й засівав його в багато скринючках тай так піддержував у своєму мешканні невеличкому — настрій запашний фіялковий.

А як потеліло й горда Весна запишано вбіралась у багачке весняннеє плаття, він брав з дрібними фіялочками скринючки й на гріб носив — засаджувати.

Там він складав скринки рядом довкола гробу...

А була понад гробом крївля з дощок соснових. Її то все він накладав на гріб понад фіялки, а скорше то без цього він не йшов до дому.

Оттак росли собі самі фіялки тії накриті деревлянною крївлею, доки й на гробі знова під подувом тепла весни з торішнього коріння нетрів — не вимотались й не вирости на ново всі фіялки веснянні.

Колиж вони головоньки свої вчесали вже й прибрали в фіялкове (зразу здавалось: от з неба серпанки), зібрав і він домашні фіялки на віз маленький, домів звозив і в хаті заставляв по всіх кімнатніх вікнах.

Однак не переставав ходити він усе на гріб так як і перше. Вкривав його кривлею на ніч тай ось так дбав, щоби ніжних фіялок і холод ночі не звялив, щоби й не спік їх жар веснянних ранків приморозних ще до світу.

Колиж понад краєм пронеслися ранком стріли сонця й встрявали в землю, розсипані незручним днем зі злого сагайдака, тоді то скоро він спішив уже на гріб і баню випуклу з над фіялок поволі брав та обережно відкривав, немов, щоби не зрушити спокою в гробі...

Й колихались розіспані фіялочки та плив од гробу чудний запах...

Тоді то друг мій — так він казав мені нераз — задихувався, а серце майже завмірало од запаху могучого, що прорваний, мов річкою нестримно плив зі заспаних головоньок фіялочок.

Колиж уже фіялочки помилися останніми хрусталиками злotosрібла (втікаючої перед Днем роси нічної) та втерли личка кінчиками злототканих десь у небі ниточок — тоненьких сонця рушників, а лиш поміж бильцями фіялок світили ще накрадені й заховані круглиники рос діамантових — тоді мій друг прашав у сотне може вже фіялки й гріб із болем тихо йшов до дому.

Якіж фіялки це були, про те — я певний сього — мало знає. —

Були вони — я певно знаю — ні покраски синявих вод, ані голубого блакиту. В них не було й тих підкасок, що тліють в полі на зарані у сяйві Сонця-сіваха в незабудькових і блавату пелюстках.

Булиж ті фіялочки дивними дуже. — В їх красці тихій посередній між тими всіми, була немов любов її до нього, було й кохання, спливше в кров крізь серця щілини, прокажане й підгризане червами двома почувань зради; жалю великого за це та прегірного нарікання на обман світу...

Було це все там скуплене у фіялковім — цих малесеньких фіялочок. А все те там так увійшло (з часом, з часом, через літ кілька!) через плекання особливе фіялоньок...

* * *

Давно колись — як то ще він зі мною грався у мяча, маленьким бувши, — він незвичайним для всіх людей способом — недолюблював квіток. Ми гралися нераз у полі на поляні коло ліса, йдучи на взводи в перекликах зі жайворонням. Тоді то — тямлю — він квітки рвав й одкрюював маленьким ножиком у них їхні бильця та пелюстки барвисті. Так мучив їх... Чому? — Не вмів сказати цього. —

Якось потім ми розійшлися на довгий час і стрінулися зовсім нечаяно, коли то враз за хмароломом мук — зірвалася нагальна буря всенароднього повстання.

Я в першій бою впав ранений і став калікою безногим на все життя.

Він знова сам поплив поверх води зібраних подій, пірваний в даль у слід русла їх непереможними живлами...

* * *

Минула так зима... Дихнула холодом страшним і промайнула перед очима вміраючих людей скоро-скоренько тай полетіла з окликом Смерті ген-ген у ледяний вирій морозів...

Весна гуляла ще на зелені живих пахучих коврів — танець Життя. А цвітисті коври травня були тоді по всій країні забагрені невинних мучеників цінною кровю — червеною, червеною! А понад мягенькими — з ланів важкоколоських — пелёнами землі скрізь уносились сірі мряки пролитих сліз, — малесеньких сирітських! А кров і слёзи були подекуди розведені й помішані з кровю та їдю ненависті вбитих убивців

Ішов у вищербленій зброї та зі спрагненням кулі крісом. Ішов назад.... Був змучений й вступив у хату відпочати й стрінув мене в мойомуж домі...

Я здивувався, бо на спорошеному вбранні при його серці схилили в низ помучені безсонням головки — припавші пилом цілі фіялки....

Я поспитав і він не кривсь переді мною...

* * *

На межі піль і города тонув колись у зелені садку, лип придорожних і ясенів — чепурний все дімок. У нім жила сім'я, в сім'ї була дочка — красуня.

Була війна, великий рух народу... Блакитне небо стовбурчилось пожарними димами, горіло земними вогнями...

Він летів у бій... Одважно, вперто, сміло. Не був ранений ще ніколи до тепер. Хоч бачив кругом Смерть та не боявся її. (Вона його не тут чекала...) Земля хиталась на розколибаних основах... Скрізь били громи... з куль... подій...

Краї столиці взято... Виж мусіли нераз уже чувати про цю велику битву? — Ворог перший нападав, а мусів утікати прожогом аж у город...

У муках жару сичіли липи й всі ясені та того року вони в той час не зеленіли ще. Синява полумінь червеними язиками вогню лизала мури міста... Вперед...; вперед... Гніздо вороже все в огні... Здобуте... Лише дімок ще не затлівся . . .

Вечірній світ... По закутках небес ховались сполошені дими... —

Спокійно, тихо... Кругом дімка спалений — теплий воздух і легіт подуву вітрів. —

Ціла сім'я упокоєна... врятована своїми. — Він був також із нею. Не чув і болу навіть у своїй першій рані... — Йшла тихая гутірка й веселая розмова про сподівання та про прийдешнє щастя їх всіх і ріднього краю...

І так минали дні, та вже непомітно тай однастайно без соняшних подій. А ворог зачався.....

* * *

Повільною ходою йшла по зелених коврах травня завітчана Весна. Та того року якось ішла поволі, все спотикалась по дорозі на гори трупів, калюжі крови й сліз....

Коло дімка в садку з під попелу надпалених ясенів розсклюлись до життя та спурхнули в гору блакитні фіялки.

Нараз прорвалось море й поплили по цілій країні розбурханії хвилі ворожих полчищ... Дімок залятий ними... Його нема..., пішов... На пам'ятку, на милий спомин — незабудь узав од неї малесеньку китичку ніжних фіялок (а в них вона так дуже вже кохалась!) Тоді то він, прибитий, горем вступив в дорозі ще до мене... Потім пішов шляхами — манівцями шукати долі собі й країні...

Й було в країні тихо... Лише спянілий ворог справляв кривавії банкети й лише на дні нещасних душ біль клекотів і гнів за.... кривди....

* * *

У муках минув рік... — Вона тужила все до нього, надіялась іще...

Він був далеко й тужив також... — не довго...

І в хвили цій, як він переставав тужити, зрадивши її вона не знала ще й надіялась й молила Бога в дитинних молитвах, щоби вернув його для неї.

Кінчилася Зима... Одного дня почула від людей вона (що повертали з того то краю де він іще бував) про його зраду. — Заплакала тоді, а діткнена на серці важко, все блідла й чахнула що день.

І сталося тоді ще так, що в хвили тій, коли то перша вість про зраду ще дійшла що йно до неї, згадав і він на тихее прашання й розлуки ревні сльози, знайшовши в кармані засохлі пелюстки й більця фіялок...

І вибухнув плачем жалю та стиду... І кинувся збиратись у дорогу... Скоро, скоро... Скоро, скорше там... до неї... А вона лиш чахла, хоч завсіди ще ждала. Він спішив в тревозі день і ніч, а в той сам час вона... чахнула все більше й більше.

І в туюж мить, коли він був уже в дімку та входив через поріг у двері тихої кімнати, її душа летіла вже у вічність... прощаючи йому й впиваючись в останнє чарівним видом ніжних фіялок травня...

* * *

Він плакав і ридав у чорній, злій роспуці. Так знов минув і рік. Настала знов весна, зазеленів і травень. На її гробі зацвіли пишно, засаджені його рукою малі фіялки. Тоді вони були блакитні ще. Він покривав їх, доглядав...

Прийшли вже перші роковини її смерті — кінець травня — й маленькі фіялки зовсім привянули.

На другий рік він мав уже також фіялки засіяні й засаджені ще перед дивним кінцем травня й так з року-на-рік продовжував своє буття той рід малих фіялок. А з кожним роком вони ставали менші, йнакші й замінювались у фіялкові не-забудки.

В зимі також ми часто бачили його зі заткненими фіялками в убранні коло серця й сміялися, жартуючи. І він також всміхався дивно, а всякий запит, усе збував словами: „У мене тепле серце. Я засіваю їх при серці й вони ростуть й не вянуть і в зимі, бо горяч бе від серця...“

Він був спокійний і притомний. Лиш вогники дивні все блимали в його очах...

І знов у вічність сканув рік. Прийшов знов травень, той страшний травень зі страхіттям усіх бурливих гураганів. Та заки ще прорвалося зібране море мук — у нього в гостях перше ніж у всіх — була кістлява Смерть...

А він був гарний, такий хороший був мій друг! Нераз я достеріг, як молоде яке дівча старалось перестрінуть його очей таємний погляд і впляювало в нього зірниць чарівних зір. Він мусів бачити це все та не привязував ваги до цього.

Аж раз якось несамохіть доглянув він посеред зелені й квіток розкішних зільника струнке дівча, як укладало з малих фіялочок китицю. Від цьої хвилі він кілька днів не йшов на гроб і не здіймав кривлі з над гробу — з понад фіялок, лише стояв цілими днями й чекав дівчати, як знову рватиме воно фіялки на китицю, Булож дівча зовсім таке з лиця, як та колишня його любка... —

Минуло так днів три. На третій день довідався мій друг, що це дівча було приїзше тільки й уже нема його в тім домі.

Тоді пізнав мій друг, що дармо він чекав й тоді признався сам собі, що в друге її зрадив...

На другий день був ранок — золотий! Мій друг пішов на гроб і зняв кривлю з дощок соснових обережно... Та тут чекала вже на нього Смерть!...

Трійливий запах цих малесеньких фіялок поплав нестримно... Й задихнувся мій друг і впав безсилий...

Я того дня вже не застав його під вечір в дома й пішов його шукати й знайшов при гробі на пів мертвого

При друга ліжку був тільки я і Смерть. Були ми ніби в гостях. Лікар уже пішов. Мій друг спровола втворив очі й доглянувши мене, почав уривано шептати: „Друже!... Ти сам оден при мені... Так слухай!... У мене груди затроєні вже чадом зітлівших під кривілку її фіялок. Вони зітліли... вони... згоріли там у запахіві своєму, бо не вмивали своїх головоньок росою та не віддихували повітрям свіжим через три дні. Вони вдусилися, зітліли, а своїм чадом й мене відразу затроїли. Пращай!... Візьми фіялки зі скринок і постарайся засадити на другий таки день на моїм гробі“.

Сказавши це, пішов зі Смертю — шукать її...

Та тогож таки дня заклекотіло море розгніваних, а мучених людей... Я хоч кулявий подався його живлові. Воно закинуло мене на тижнів два аж в другу

столицю. Колиж я повернув а скрізь в краю було спокійно, мирно, тихо, коли вже Справедливість нарешті довершила свої важкі діла, — я пригадав його останню волю. Та вже було за пізно. Її малі фіялки не тільки, що зівянули на гробі, але й усі посохли.

А в дощечкових скринючках в кімнатці мого друга також догорювало вже — Життя фіялочок його.....

Львів, у травні 1922

Орест Петрійчук

На грані

Колише вічність півночі години
в колисці з маків-цвіття —
а там далеко

мати ніч
требенем злотих зір
до сону чеше чорні коси
І зеренця зірок-світів
падуть у чорну ніч —
години

не чують їх дзвінких шляхів:
заснули в вічності колисці
під смерть світів-зерен-
піску в годиннику безсмертя,
і станув час —
і зникла смерть —
лиш там

— нема землі вже під ногами —
в просторі зимному, без краю,
— тремтить перезвук —

труби трублять,
лунає громом передзвін —
і тихо —
без звуку

голос йде світами

зриває жах,
копа' могили
й мерців виводить з гробу пут —
„На Суд!

„На Суд!!

„На Суд!!!...“

П. С. М.

Стежками вод дощу

(Мученикам за волю України).

Хотівби я піти стежками вод дощу й дізнатись, чи коли видав я їх уже... Чи може вперве бачу я краплину цю?!... А чи догляну я її колись іще?...

Хотівби я піти й слідом за ясним світлом й узнати, де то так його мандрує блеск!? Таємно так кудись, в незнаємність світів, у безконечність... — А може і йому є в світі десь кінець!?

Хотівби я росплитись рож запахом чарівнім і в хмарах досягнути всіх первнів диких бур, просякнути наскрізь і в землю впасти з їми.... — Тоді розсипавсьби всіх див китайський мур!!

* * *

Ах коби, коби то так мені пізнати, як чудно сила бур у рожі й трави входить... Міниться чорнозем... вбіраються в зелену тлісь листів... — І втихлиб'може всі дзвіночки... у душі, що дзвонять тужно й біль в душі завзятий будять...

Хотівби я піти слідом, що біль іде та вспіти відгадати в що мука перейде... Яке життя розкреше душевний гураган... як виплекає квітку широкий болю лан?... А там — хто зна... Й не впавби я нераз?... —

І може я дізнавсьби... Ледви...

А може таки так!? — Знайду я зрозуміння на стежці вод дощу й свої вкою терпіння й страждання всі краю...

Львів, 3. травня 1922.

Альфонс Доде

Хорунжий

I.

Вздовж високого насипу залізної дороги розложився до боротьби цілий полк. Напротив з під ліса у віддаленні яких вісімдесят ступенів ціла пруська армія стріляла до нього, немов до якої цілі. Старшини кричали: Долів!... але ніхто цього не слухав: гордий полк стояв неповоротно докола свого прапору. Керва заходило сонце; лани збіж колошилися, пасовиська вкривались шовковою, смарагдовою шатою. Серед цього безкрайного овиду ця громада нещасливих людей серед мутної мраки виглядала мов стадо, заскочене на отвертому полі грізним вихром бурі.

А справній дощ заліза падав на залізничий насип: нічого не було чути, тільки тріскіт вистрілів, глухий шелест жовнярських їдунок, що скочувалися до рову та свист куль, що перелітали з одного кінця поля битви на другий і жумчали ніби струни зловіщого, голосного інструменту.

В горі понад головами тріпотався піднесений високо прапор і лопотів од вихру перелітаючих куль; що хвилини пропадав з очей серед густого диму та мряки. Тоді то роздавався поважний та гордий голос, який заглушував стрілянину, харчіння та проклони ранених: »Під прапор, діти, під прапор! І нараз якийсь старшина кидався немов мара в червону хмару диму, а геройський прапор одживав і уносився знов над полем битви. Двацять два рази він падав долів!... Двацять два рази вививано з уміраючої руки ще теплий держак і випростовувано його в гору; а коли по заході сонця останок полку, ледви жмінка людей, — подавався поволі взад, з прапору лишилися тільки стріпки в руках десятника Горніса, що був двацятьтретім хорунжим цього дня...

II.

Цей десятник Горніс був собі старий дурень; він ледво вмів підписатися, а за двацять літ військової служби дослужився відзнак підстаршини. На його низькому й впертому чолі, на його згорблених від напличника плечах, на його несвідомих руках піхотинця, що стоїть в ряді неповоротно, як мур, відбилося все нещастє підкиненої дитини, вся нікчемність життя в казармах. Він дещо й гикався, та щоби бути добрим хорунжим не треба бути краснорічливим. Цього вечера по битві сказав йому полковник:

»Маєш прапор, мій хоробрий друже! Бережи його вірно!«

А на його нужденній шинелі, полинялій на дощі і в огні, пришила маркетанка золоті відзнаки підстаршини. Це була одинока гордість у його сірому житті. Стать старого піхотинця випрямилась одразу. Цей бідний чоловіча, що привик маширувати похилений витягнувся, впливши очі в землю, витягнувся мов струна, а очі звертав у гору, щоби бачити, як повівають стріпки нолотна та держав їх просго, високо понад смертю, зрадою, утечею!

Ви не бачили ніколи чоловіка так щасливого, як Горніс підчас битви. Він держав прапор обома руками, добре прив'язавши його до скірянної п'хви. Не говорив нічого, ані не ворохнувся. Був поважний немов священник: можна було думати, що держить в руках які святощі. Ціле його життя, вся його сила зібралася в ці пальці, затиснені докола цього гарного золоченого лахману, в який ударили кулі. А очі його повні віри споглядали просто в обличчя Прусаків, немов говорили: »Попробуйте тільки відібрати мені прапор!«...

Але ніхто, — навіть смерть, — не пробував цього зробити. Борни, Гравельот¹, найбільш кровопролитні битви минули, а прапор ішов всюди: пошарпаний, подіравлений, прозорий від ран. А все ніс його старий Горніс...

III.

Прийшов вересень, армія під Мец², облога і цей довгий постій в ботах, де пушки заржавіли а перші війська світа упали на дусі задля бездільності, недостачі поживи й новин і гинули з горячки та нудьги під крісами, уставленими в стіжки. Ані старшина, ані стрільці, — ніхто не мав уже надії на рятунок; один тільки Горніс іще вірив. Його трибарвний лахман був йому всім і як довго він мав його при собі, йому здавалось, що ще ніщо не пропало. Нещастя хотіло, що по вщухненню боротьби, полковник держав прапор у себе на однім із передмість Мецу; а сердешний Горніс як мати, що має свою дитину у мамки: все тільки й думав, що про нього. Колиж нудьга вже сильно їла його, він біг без віддиху до міста; як побачив свій прапор на тім самім місці, спертий до муру, тоді вертав спокійно до табору, повний одваги та терпеливості й мріяв під своїм перемоклим шатром про битви, походи, перемоги — вперед з трибарвним лахманом, розвиненим та повіваючим там далеко на пруських укріпленнях.

Денний приказ маршала Базена розвіяв ці його мрії. Збудившись одного ранку, Горніс побачив, що цілий табір хвилюється, жовняри огірчені та обурені стають громадами, кричать, підносять п'ястуки в сторону міста, немовби там находився виновник.

»Зловити його! Розстрілити!« кричали всі.

А старшини мовчали. Вони стояли побіч і схиляли голови, начеб сором палив їхні обличчя.

Дійсно, це був великий сором: як раз у цій хвилині прочитано приказ маршала, яким віддавано стопятдесятитисячну знаменито озброєну й хоробру армію в руки ворога тай то без боротьби!

— »А що з прапорами« запитав блідий Горніс... »Прапори віддано разом з рештою, з крісами, з обозом, зі всім...

»Пробіг!« вигикав бідняга. — »Вони ніколи не дістануть в руки мойого прапора. О, ні!...

І він побіг в сторону міста.

IV.

А в місті було теж велике занепокоєння. Народні гвардійці, міщане, ополченці, всі кричали, хвилювалися. Вулицями переходили відпоручники та прямували до маршала. А Горніс ішов і не бачив нічого, нічого не чув. Вступаючи на передмістя говорив сам до себе:

»Відірати мені прапор? Яким робом? Хто сміє це зробити? Це неможливе! Нехай він дає Прусакам це, що його, свої золочені повозки й срібні посуду, які привіз із Мексіку³. Але прапор мій! Це моя честь! Я оборону його, як хто схоче діткнутись його!«

Хід і гикання перебивали йому ці слова; але в глибині душі старий мав сильну постанову, постанову ясну та виразну: взяти прапор, принести його до полку і передертися з ним по трупах Прусаків з тими, які схотілиб за ним піти. Коли прийшов на місце, не пустили його навіть до середини. Полковник, також дуже розгніваний, не хотів нікого видіти на очі... Але Горніс не зважав на це. Він кляв, кричав, тупцяв ногами, тручав гуру. »Дайте мені мій прапор!« голосив.

¹ Містечко коло Мецу славне з кровавої битви Французів і Прусаків 1870 р

² Місто в Льотарингії, де маршал Базен піддався Прусакам.

³ Базен стояв на чолі експедицій в Мексіку.

Нарешті відчинилось вікно.

— »Це ти Горніс?

— »Так, пане полковнику, я...«

— »Всі прапори в врсеналі! Піди там, тобі дадуть посвідку!...«

— »Посвідку? Навіщо?!«

— »Так маршал приказав!...«

— »Алеж, полковнику,...«

— »Дай мені спокій! Одчепись од мене!...«

Вікно зачинилось.

Старий Горніс захитався немов п'яний.

— »Посвідка... посвідка...« повторював майже непритомно. Вкінці рушив далі. Зрозумів, що прапор є в арсеналі, що за всяку ціну він мусить його відібрати...

V.

Широко відчинилися ворота арсеналу. Тяжкі, пруські фургони, що стояли на подвірі один за другим — виїздили. Горніс увійшов на подвір'я тай стрепенувся цілий: там уже були всі другі хорунжі, числом до п'ятидесяти людей. Біль роздирав серця цих людей. З відкритими головами стояли вони мовчки за понурими возами; сказавби хто, що це похорон. Падав дощ. В однім куті на подвірі лежали в болоті всі прапори армії Базена. Нічого не було сумнішого від цих стріпок пестрого шовку, цих золотих френзлів та вирізьблених держаків. Всі ці свідки слави лежали, валялися в болоті й мокли на дощі. Один управляючий старшина брав один прапор по другім і викликав який полк; кожний хорунжий виступав вперед і діставав посвідку. Два пруські старшини рівнодушно наглядали над забиранням прапорів.

— І ви таки ту прийшли, святі, славні лахміття! Ви показуєте свої рани та замітаєте дорогу, немов птахи зі зломаними крилами. Але ви стояли далеко від ганьби а кожний із вас забрав зі собою частину Франції. На ваших полинялих зморщках знати слід соняшних лучів підчас довгих маршів. Сліди від куль нагадують нам незнаних героїв, що упали під прапором, який вороги брали на ціль...

— »Горніс! Тебе кличуть... Відбери собі посвідку!«

Дійсно: кликали відібрати посвідку.

Прапор лежав перед ним. Це був його прапор, найгарніший зі всіх, найбільше пошарпаний зі всіх... А коли його побачив, здавалось йому, що все ще стоїть високо на залізничім насипі; причулось йому, як зашвистали кулі, зашелестіли їдунки закричав полковник: »Під прапор, діти!...« Пригадав собі двадцятьдвох своїх товаришів на землі, а він двадцятьтретий з ряду кидається, щоби піднести та підтримати бідний прапор, бо не було кому його держати. Ах! цього дня він присягнув боронити його до загину. А тепер...

На згадку про це вся кров зі серця підступила йому до голови. Оп'янілий, непритомний кинувся на пруського старшину, вирвав йому улюблений прапор та вхопив його обома руками. Потім підніс. Його високо та просто в гору та посилювався крикнути: »Під пра-а...« але глоса його застряг в глибині горла. Держак задрожав і виховзнувся з його рук.

Серед цього тяжкого подуву смерті, який пригнітає тягарем міста, що піддалися, прапори не могли вже маяти, нічого гордого не могло більше жити...

І старий Горніс упав долів, немов поразений громом.

З французького переклав:
Роман Ластовецький

С. М.

ПОЕТ І СМЕРТЬ

Га, га! — Кінчу
 гострить вже косу...
Ще мить й зачну
 ту прехорсшу
 забаву пир!...

...Іду...
В стіну глядить й небачить!...
Е ні!...
Крізь скло шибок
 в синяву зір
 впялив

й пестить в танці
 сукні зірок
 і мріє...

І прошу!
 Ще не звялив
 у нього біль
 надій життя!...

Ха, ха!...
 Якби то в тих
 людей знаття,
 Колз я йду з небесних піл!...
 Хоч біль вже втих
Моя коса зітне... й без терть!...
Якби чуття взялось де в них,
 що Вже йде Смерть!

Та де там скинуть їм полуду!
А я? — Чи сак — чи так, — а буду...

*

Ось я вже туть... Поете час!
З висот небес тобі наказ!...

—

Почув..., здрігнувсь..., прижмури́в очі
Зірок на синій за́полочі
танець завмер
 в його зрі́нцях,
а замі́сть зір
 затанцювали
 на полицях

 його всі твори...,
Й забили смутку водограї
А вид очам в небесні плаї
 заслонювали
 повіки — стори.

*

Од Неї леду холод дув,
а в при́звухах її сичіння
 поет одчув...

— Згадай!
Ти в світі бачив крізь терпіння, —

й тобі я все заповідала:
Міркуй ще в час ти мрійнику безщасний!
Не схочеш взять про мене піклування
Загине й слід твій серед горювання...
Колись..., як з мого смертного ридвану
Батіг невидний коло тебе лясне
та пригадає суєту — мамону —
я стану скрита поза головою,
косою стукну тай так заговорю:
Згадай: Ти тямиш? — Ти був молоденький...
Сміялось сонце; шовк пестив мягенький
його проміння..

Душа рожево мріла, все без горя,
Здавалось і у щасті раювала доля..
вона... так змінна...

І ти не глянув довкруги по світі
й не мав ніколи тоді на приміті
нещастя других!... Й вся твоя остоя —
тепер сам будеш!..
І в нетрах свого смертного сумління
себе загубиш!...

*

...Посеред горя, злоби дня й здичіння
й мене ти бачив! — Я про тебе дбала
Я для твого з талану мистецтва
усе давала. Сміх утоплеництва
ти чув нераз.

Я тобі являлась
і в димах пожарів і в шалених згуках
співних заріз

Ти старців бачив і дітей у муках
соперників помсти, згуби пар численних,
а ти... веселився, сміявся — нужденний!
Ти все сміявся, що не попав мені під косу
Ти замість, щоб' оспівать многоколосу
ту вязанку людей — стебел підтятих мною —
ніколи ти не заспівав про життя зброю..
І хоч ти міг, не пригадав, що я все буду
та що при смерті пізно вже скидять полуду.
О, так! Тоді для всіх од мене йде така тревога,
якщо в нівець талант звели!... — Ну деж підмога?...

*

Ха, ха!... Чудесно!... Такого щось не мала я давно, від літ...
Мутиться зір..., бліде лице... З чола сплива холодний піт...
Ні, ні... Не бійся, не лякайся ти терпіти, —
Ніяк тобі вже не минуть моєї сіти!
Я смерть — страшна — не рідна ненька.
Моє звання — нитки все рвати
життя людей, хоч я й старенька,
Й усіх, усіх на суд оддати!
О, так поете! Вже за пізно
про смерть співати!...

Ха, ха! Роскішно!!!!...

*

Дзвенічали вікна у світлиці,
до зір тужливо мріли гори...
Сичіла Смерть... А на полиці
німі шершіли сумно твори...

Р. Ска-ський

СПОМИН

Якось під осінь сидів я в парку.

Рябе, покорчене листя шелестіло мені у ніг. Гасло кругом життя.
Інколи гурток моторніших листків збивався клубком у гору, та зараз-же
спавав ниць зі шепотом одчаю, вглядівши гнану вітрами, зимову хмару:
Свогого грабаря.

Мене здавила самота...

Листя шелестіло, громадами збивалось у гору й приникало, без-
надійне.

Й моя душа годилась з усім... Втоплена, — нічого не ждала.. Зда-
валось, що по-вік сидітиму на цій лавці й переживатиму трагедію по-
жовклого листя...

Проте, вглядівши тебе, я зразу ж ожив і подався з тобою в цвітисту
країну кохан'я.

Я в мент забув про бідні, зівялі листки...

...У серці могому цвіла запашна Весна...

Находила весна.

Ярами шуміли живу, радісну мрію струмки весняних течій.

Я ждав тебе в парку...

Ждали безлисті дерева, ждала невдягнена земля, затишившись. —

Ждав я...

— Весни...

...Тебе...

...Ти говорила щось про приятнь, про нього, про хліб у руках...

Яром шуміли здалека весняні струмки — тихше, безсильно...

Ні. — Це рвалася в шматки тканина моєї душі. В шматки...

Клубками збивалися вони в гору й давили горло... — тоскою, жа-
лем... І приникали в одчаю, зморожені сірою хмарою буденності...

Ждали безлисті дерева, ждала невдягнена земля, затишившись...

...Весни.

...У серці могому віяло осіннім холодом...

Меріям

*

*

*

Так сумно... Пишу лист до Тебе

Хоч знаю що Тебе нема...

І бачу: наші сни, надії.

Все це ілюзія, мана...

Сиджу в городі... Місяць сходить...

Сосни тихесенько шумлять...

Схилили рожі цвіт рожевий

Здається ніби тихо сплять.

Усе заснуло... Тільки місяць

На мене сумно спогляда...

Нагадає хвилини щастя...

Всміхаєсь блідо: Все мина.

ЗІ СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

Заввага: Наслідком арештовання редактора тов. Ів. Гладилевича і забрання поліцією редакційних матеріалів, цей відділ виходить неповний. *секр. ред.*

Середні школи.

Галичина. Коломия. — (Надіслане)*. Пласт при укр. гімназії. Вже перед війною в 1912. р. засновано при держ. гімназії з українською викладовою мовою в Коломиї Пласт, якого розвиток заповідався дуже гарно. Однак початок світової війни здержав його дальший розвій. Пластуни порозходилися по світі, а з цілої організації не остало нічого. Та зацікавлення Пластом не пропало і проби його відновлення видно було вже в рр. 1916. 1918, але вони не досягнули бажаної цілі, бо обставини до того не допустили. Аж у цій шкільній році 1921/22. удалося нарешті покликати до життя отсю так важну для молодіжи організацію. На засіданню Громадської Ради учеників укр. гімназії, дня 8. жовтня 1921. вибрано Пластовий комітет, в склад якого увійшли: Євген Кульчицький, — голова та Іван Бойчук — секретар, і цей комітет занявся відновленням пластового життя в нашій гімназії. Задля браку впорядчиків, котрі провадилиби гуртки молодших учеників, спершу лише вища гімназія взяла участь у цій праці. Пластом заопікувався п. проф. А. Ковбуз, котрий однак задля браку часу не міг посвятитися цілковито тій праці і Пласт був полишений на власні сили. Без жадної злуки із Верховною Пластовою Радою Пласт удержався розвиваючися зовсім правильно. Зразу зголосилося було досить велике число прихильників, однак багато відступило задля малого ще зрозуміння для пластової ідеї. Але мимо всяких перепон один гурток іздав 12. лютого 1922. перший пластовий іспит у присутності пп. Професорів А. Ковбуза і Др. В. Стасюка.

Тепер, пригтовляючися до II. пластового іспиту ведуть пластуни гуртки молодих товаришів і є надія, що Пласт буде й на далі успішно розвиватися.

Пластовий Комітет

Яворів. Яворівська жіноча Семінарія — Учительська Семінарія в Яворові повстала при монастирі СС. Василіянок в 1906 р., поширюючи тодішню п'ятикласову виділову (дев'ятикласову) школу, яка вже від довшого часу давала вчительок для повіту яворівського й сусідніх. На прошення внесене через тодішню Ігуменю дня 24 мая 1906 міністерство у Відні рескриптом із дня 13. IX. 1906 до ч. 34682. дозволило на отворення семінарії. Перший статут організаційний затвердило Міністерство дня 10. грудня 1906 до ч. 55797. Викладовою мовою була первісно українська, а до Семінарії вписувалися Українки й Польки. Збір учительський складався по половині з Українців і Поляків. Першим управителем був Тит Слоневський, емеритований деректор учительської семінарії в Заліщиках і провадив цей заклад, з малою перервою в році 1909/10 до р. 1910/11 включно. В тім році обняв управу теперішній директор о. А. Залітач і веде її по нинішній день.

Від часу нової організації учительських семінарій в р. 1909. коли порішено, що всі державні учительські семінарії східної Галичини мають бути утравквістичні, заклад цей приняв засаду утравквізму й держався цього аж по день 1. листопада 1918 р. По цім памятнім дні перемінено мову викладову на українську. Колиж і теперішнє

* На жаль ця зам'ятка що й не недавно дісталася до редакційного реферату (Ред.)

правительство не змодифікувало утравкізму розпорядком із дня 5. серпня і 3. вересня так, що українські семінарії можуть послуговуватися мовою українського як викладовою, семінарія СС. Василянок у Яворові держиться цієї засади до нині.

Від основання семінарії в р. 1906 до р. 1912/13 не ведено всіх курсів семінарії, лиш поодинокі. Від р. 1912/13 наука триває безперервно на всіх курсах із виїмком року 1914/15 коли в часі російської інвазії науки зовсім не було. а в р. 1915/16 забракло IV. курсу.

В часі української влади в р. 1918/19. наука тривала тільки три місяці, а то в місяці вересні й жовтні, а відтак у марті. Для кандидаток, які в цім році в місяці жовтні складали іспит зрілості, отворено в серпні і вересні курс приготівлячий, — так що всі були клясифіковані за перший та другий піврік.

Всі інші учениці доповнювали браки вступними іспитами. Зазначити тут треба, що в часі російської інвазії в р. 1914/15. як також війни українсько-польської в р. 1918/19 завдяки СС. Василянкам нічого не пропало ані з габінету, ані інших наукових орудників.

Від р. 1914/15. користується заклад правом прилюдности без перерви, одержавши це право в р. 1917. від Міністерства у Відні на три роки а в р. 1920 від М. В. Р. і в. П. на два роки.

Слабкою стороною закладу є це, що часто змінюється збір учительський. На 54 учителів, які працювали до тепер в цім заведенню — 29 учителів були ледви один рік або й коротше. Найдовше працюють в цім закладі Др. Орський доцент соматології і гігієни (15 літ), о. Порада катехит лат. обр. (12 літ), п. Маренін учитель гімнастики (10 літ.) о. Залітач (9 літ), та дві Сестри Василянки Тимочків і Крижановська (по 11 літ), 9 учителів працювало по 2 літа, 8 літ працювала Є. Залеська, 7 літ О. Яцишин. Науки релігії для учениць обряду гр. кат. уділяв у двох роках 1906/7 і 1907/8 о. Николай Кишакевич, місцевий со-

трудник, а в трьох роках 1908/9 до 1910/11 місцевий сотрудник о. Стефан Білинський. а від року 1911/12 уділяє релігії о. А. Залітач.

Для учениць обряду латинського уділяв релігії вище згаданий священик о. Ян Порода від основання семінарії по рік 1917/18 ключно. В році 1918/19 обняв науку релігії для учениць обряду латинського о. Ян Самборський і вів її через два роки, поки в р. 1920/21 не основано осібних курсів семінарійних польських, з яких теперішнє правительство в р. 1921/22. zorganizовало особну державну семінарію.

Число учениць у поодиноких літах було слідує, в році 1906/7 було 25 учениць в 1 клясі, 1907/8 46 учениць в 2 клясах; 1908/9 — 43 уч. в 2 клясі; 1909/10 — 61 уч. в 3 кл; 1910/11 — 53 уч. в 3 кл; 1911/12 — 45 уч. в 3 кл; 1912/13 — 59 уч. в 5 клясах; 1913/14 — 59 учениць в 4 клясах; 1914/15 не було науки 1915/16 — 38 учен. в 3 клясах; 1916/17 — 69 учениць в 4 клясах; 1917/18 — 73 учениць в 4 клясах; 1918/19 — 32 уч. в 4 клясах; 1919/20 — 70 учениць в 4 клясах.

До іспиту зголосилося й зложило з добрим успіхом із правом уділювання науки в школах із мовою викладовою українською і польською, в роках 1913/14 — 13 учениць, а з того 3 з відзначенням; 1916/17 — 15 учениць — а з того 2 з відзначенням; 1918/19 — 26 учениць а з того 7 з відзначенням; 1919/20 — 17 учениць а з того 7 з відзначенням; 1920/21 — 7 учениць а з того 2 з відзначенням. Поправку одержала тільки одна в році 1918/19 з математики й одна в році 1920/21 з німецької мови Обі учениці при іспиті поправчим перейшли. Предсідателем при іспиті зрілості до р. 1918/19 був завсіди радник А. М. Кавецький — в р. 1918/19 був п. Остап. Макарушка, а в р. 1919/20 і 1920/21 п. гофрат І. Матіїв.

Характеристичним є рівнож це, що від р. 1906/7 до р. 1910/11 візитації в цім закладі цілком не було. Перший раз візитував цей заклад в р. 1911/12

радник К. Брихнальський і від цього часу відбуваються візитації майже кожного року. В р. 1912/13 і 1913/14 а відтак в р. 1916/17 — 1917/18 через радника А. М. Кавецького, а в р. 1919/20 і 1921/22 через теперішнього візитатора гофрата Ів. Матіїва. Висліди візитації були завжди додатні, наслідком цього заклад одержав право прилюдности перший раз і другий на три роки, а третій раз на два роки. Вправді в р. 1920 Рада шкільна краєва рескриптом із дня 15 жовтня 1929 р. повідомила дерекцію що Мністерство В. Р. і в П. відмовило права прилюдности, одначе на представлення Єпископського Ординаріату в Перемишлі Міністерство прихилилося до просьби і рескриптом з 8 листопада 1920 р. уділило права прилюдности на два роки. Візитацій інспектора рисунків і гімнастики до тепер в закладі не було.

В липні року 1921 вніс заряд монастиря СС. Василіянок прошення до Міністерства В. Р. і О. П. у Варшаві о удержавлення цього закладу.

На днях 13 і 14 жовтня 1921 р. обходив монастир СС. Василіянок 300 літний ювілей основання монастиря в Яворові. Учениці Семінарії взяли участь дня 13. в привітанню їх Преосвященства єпископа Йосафата Коциловського ЧСВВ. а дня 14 жовтня в день Покрова Пресв. Богородиці взяли участь в понтифікальній Службі Божій, а вечером того дня построїли Академію з відповідною промовою і продукціями музикально-вокальними. (Гл. Поступ Річ. I. ст. 271.).

(Реф. А. З.

ОПОВІСТКИ

До українських студентів.

Новіціяти ОО. Василіян по военній заверюсі вже отворені. Приймають молодців (і дорослих), що під прапором Христа бажають боротися о Його найвищі ідеали: о правду, мир і свободу, яку своєму серці, так серед широких кругів цілого нашого народу. Кандитові на священика, необхідно попри фізичне здоровля мати скінчену бодай IV. кл. гімн.

з добрим успіхом і талантом до студій філософії та богословія. 2- або 3-літний курс стислої філософії і 4-літний або 6-літний (для докторських степенів) курс богословія відбувають молоді Василіяне (по докінченні гімназ. науки) в монаших заведеннях краю, або на заграничних університетах. — Оба новіціяти стоять під проводом галицьких Василіян і творять одну монашу провінцію. — 3 новіціату може кандидат кожної хвили без перешкоди виступити, якщо не чув би любови, охоти, чи уздібнення до монашого життя і його завдань.

Молодці студенти! Мільйони українського народу ждуть на будучу працю найблагородніших із поміж Вас; із Ваших уст сподіються почути слова мира, потіхи і правди, що їх приніс Спаситель погибаючому людству! Хай Ваші молоді серця не замикаються, коли відізветься Його тихий голос Ідіть за покликком Христа до найзнесліщої, апостольської праці!

Адреси: Монастир ОО. Василіян, Крехів (б. Жовкви). — Монастир ОО. Василіян Мукачево (Mukačevo) Rep. česko-slov.

Позір! Л. У. С.

Пригадуємо, що час ферій дає більше нагоди до найвищої діяльности, — діяльности апостольської. Товариші й Товаришки повинні в цьому напрямі розвинути енергію. Апостольство доброго приміру, апостольство слова, апостольство доброї преси ітд. (гл. „Добрі діла“ Б. Поступ ч. 1—2 стор.) це різні області, де ідейна діяльність може за час ферій виказатися гарними здобутками. „Нехай світить ваше світло перед людьми“. „Нехай бачать ваші добрі діла“. Ці слова Христові нормою для нас. Темряві та гнилі мусить Л. У. С. протиставити світло і здорове душевне життя. В світлі та правді перемога!

(Головна Управа.)

Нова школа

Отвирається нова українська школа. ОО. Місіонарі чина св. Ізбавителя (Редemptористи) основуть її на Збоїсках

на узгір'ю прямо Львова, в новій просторій будівлі, серед великого принадного городу.

Це буде місіонарська школа.

Прийматиметься учнів, що здали вступний іспит до першої класи гімн., і не мають більше як 13 літ. Відповідно до будучої місійної праці, мусять це бути молодці доброго здоров'я і під кожним зглядом примірні.

Наука буде подаватися в самім Інституті, власними силами. Плян науку обійматиме й виучення чужих мов.

Удержання за оплатою, так провіянтами, як і грішми після личної умови зі Зарядом Інституту.

При кінці кожного шкільного року будуть публичні іспити.

Початок шк. року 1. вересня цього року. Зголошуватися треба чим скорше лично до Заряду Інституту.

От це нова школа, — для будучих місіонарів. Їх вижидає широка нива, спрагнення Божого слова. На них чекає просторий лан, що сягає від Кавказу по Сян, а обіймає і цілий великий Схід! Жнива великі, робітників мало!

Християнські родичі! На вас звертає свої очі св. Церков; до Вас витягають руки мільйони народу, що кличе: Посвятить свого сина для великого діла! Хай стане з нього Христовий Апостол! Це отвирається для нього будуччина, що перетриває віки!

*Заряд Інституту ОО. Редемптористів
Збоїска п. Знесіне.*

НЕКРОЛЬОГ

† Богуславський Сидір, учень IV, класи а Академічної гімназії у Львові. † 10. V. 1922.

До сумного короводу смерти прийшла ще одна жертва сьогочасного лихоліття. Є нею покійний товариш Богуславський Сидір, пластун-учасник, бібліотекар гуртка „Олена“ I. пласт. полку ім. П. К. Сагайдачного, член „Ліги Українських Студентів“ і спортової дружини „Чайка“, гуртка Союзу українських спортових гуртків студентів середніх шкіл. Покійний був рухливим, метким хлопцем, діяльним членом згаданих організацій і пильним учнем у школі. Притому веселий, жартовливий, усе усміхнений на лиці і надівсе товариський і привітний. Це були важніші черти характеру цього ідейного хлопця. Ізза цих прикмет знали його й любили усі товариші в класі й цілій гімназії. Неумолима смерть забрала нам нашого доброго товариша і співчлена здалека від нашого города і від нас так, що ми й не змогли в свій час віддати йому останньої прислуги, як пристало. Занедужавши на запалення легких і мозгу, подався покійний до свого родинного села, Глинян, щоби відтак виздоровівши вернути повним сили до нас, знова до праці, та Воля Всевишнього покликала його до себе там, де нема ні смутку, ні зітхання, но безконечне життя.

„Спи друже, тихо спи,
„Про волю-долю тихо сні,
„Про волю-долю Вітчизни,
„Чи не надійдуть кращі дні.

Свому дорогому, покійному товаришеви і співчленови у вічну пам'ять.

*Товариші лігісти, пластуни і спртовці,
учні IV. кл. а Академічної гімн. у Львові,*

Просимо о жертви на пресовий фонд „Поступу“.

РУХАНКОВО-СПОРТОВИЙ ВІСНИК

В К.

Національне, фізично-етичне виховання молоді

В німецькій часописі »Katholische Vereinsarbeit,« Jahrg. 11, Heft 11/12. з грудня 1921 р. появилася була стаття п. з. »Körperpflege im Rahmen der katholischen Jugendorganisation. Von Präses Rudolf Hausleither, Vels.

Стаття, як це з наведеного наголовка видно писана досвідною рукою провідника нім. студентських товариств для австр. кат. студ. організацій, гадаю одначе. що і для наших укр. студ. товариств і організацій матиме вона свою вартість. Стаття ця, мимоходом кажучи, написана доволі річево й об'єктивно, а при тому звязко й висказує хиби, котрі повинні оминати та подає дорогу, котрої має держатися спортова, чи руханкова організація і реальні наслідки, що випливають з одного й з другого. Для цих то причин бажаю познакомити ближче читачів з ходом думок шан. автора.

Не буду, річ ясна, наводити статті дослівно в цілості, а переповім лише ці місця, що будуть нас в першій мірі інтересувати в купі зі заввагами.

I.

Основою кожної доброї суспільности і нації, є безперечно здорова ідейна молодіж і тому належить їй добре в тім напрямі виховати. Зрозуміли це добре усі культурні народи й миттю кинулись до організації руханкових і спортових товариств у своїх країнах. Через руханковий рух у Німеччині і спортовий в Англії стало плекання тіла розповсюднюватися в що раз то ширших кругах, головню молоді до тої міри, що навіть потворилися окремі товариства в тій цілі.

Середновічний схолятицизм усунув зовсім зі шкільної програми тілесне виховання; аж гуманізм, що знова показав людству грецько-римську культуру, що пішла була в забуття, видвинув на ново квестію фізичного виховання.

Тепер стало воно загальне і виринуло силою природи річи на дневний порядок. Держави (навіть новоповсталі, як Угорщина, Польща й прочі) призадумують над розвязкою цього так великого, важного питання, на яке у нас тепер по причині багатьох інших, пекучих, національних справ мало, або зовсім не звертається належної уваги. Не улягає одначе сумнівові, що в боротьбі за розвиток та існування нашої нації мусимо і фізичного виховання нашого народу вжити як орудника.

Це питання в новіших часах підняла широко вся преса, без огляду на табор, навіть щоденна. Поминувши чужу згадаю тільки нашу: »Громадський Вістник«, »Укр. Голос«, »Укр. Слово«, »Укр. Справа«, і, а зі студентських: »Молоде Життя«, »Молода Громада«, »Поступ« і пр. А якіж реальні, висліди (на тому полі) в других і в нас? Найперше насуваються під увагу школи. Шкільна система була до тепер під тим оглядом нище критики. Це кожний студент сам по собі добре знає. Домашня система є теж невдоволяюча, не-вистарчаюча, а часто хибна. Про неї не треба багато говорити. Супроти того стану річей західні держави поробили відповідні старання й тамже зроблено навіть конкретні кроки, щоби направити ті хиби. На-

віть на території бувшої Росії ведуться під пору розмови на тему народнього фізичного виховання. В нас же теж (треба це з радістю, вдовіллям і з признанням піднести) цей європейський, можна сказати світовий рух не остав без реальних наслідків. Відновилися руханкові тов-а «Сокіл-Батько», «Січ», оснували два спортові союзи на середні і вищі школи, а попри це відновив свою довоєнну діяльність цілий ряд руханково-спортових товариств. Це в Галичині. Молодіж наша за границею теж оснувала рух-спортові тов-а. Тамже засновано теж «Пласт». При тому всьому треба тямити, що ми нині мусимо числитись з непривільними умовами, які не одно наше змагання спинюють, або і в решті зводять на ніщо.

Три є головні причини, для котрих тепер усі цією справою займаються, а саме: 1) Конечність такого національного фізичного виховання. 2) стан, у якому під пору плекання тіла знаходиться, як конечна потреба там, де він низько стоїть і загрожує нестачею фізичного виховання цілій суспільності, а з окрема нації. 3) Небезпека, яка виростає з одностороннього плекання тіла (навіть там де воно стоїть досить високо) з поминенням чинника гігієнічного, морального й педагогічного. Мотивовання 1-ої і 2-ої точки, вважаю на отьому місці за зайве, бо воно досить часто підношене у пресі, пригадую тільки, що одними з важних, чи найважливіших причин нашого упадку є дві, як слушно др. Степан Дмоховський зауважує, — під які всякі інші дадуться підсумувати; а саме низшість культури, проявлена в малім степені національного освідомлення і то не тільки у селянства, але ще в більшій мірі може в інтелігенції, в якій, природна річ брак національного освідомлення проявляється іншою формою, як браком почуття відвічальности, карности тощо. Друга причина, це нестача лицарського духа, котрий може дати вміло проваджене фізичне виховання. А якжеж на ділі виглядає плекання тіла під сучасну пору? На це питання відповім словами автора. Плекання тіла в теперішній формі зродилося з чисто матеріяльних мотивів. Є воно, що так скажу, дитиною матеріялізму. Це плекання тіла, що родиться з охоти вживання свіга, поки служать літа, казує на це, що воно не держиться засади: «В здоровому тілі здоровий дух», але «будь сильний, щоби міг захити собі». Ті одиниці (бо про загальне можна цього говорити), що придержуються того прінципу, управляють спорт для спорту, а плекання тіла вважають ціллю життя, тай пристрасно йому віддаються забуваючи про це, що чоловік складається з тіла й душі. Таке пристрасне й надмірне плекання тіла, що впливає з чисто матеріяльних мотивів виховує новий тип людей, т. зв. «*Homines gigantes*», великанів сили, мистців різних галузей спорту, людей фізично здорових, гарної будови тіла відважних і рішучих. Про них можна сказати, що в них є «*corpus sanum*», але з реліг. етичним зером. Виробляючися на таких «людей», ми ніколи не дорівняємо англійським, чи німецьким мистцям, а навпаки через надмірне плекання тіла станемо подібними їм, людьми без душі (духа). Ідучи послідовно дальше занедбаємо шкільну науку, перестанемо отже бути добрими учнями, а не виповняючи принятих на себе обовязків інших студентських товариств, перестанемо також бути їх дійсними, членами хіба на папері.

Це все діється зовсім так, неначеб нам не було що більш хосенного робити як управляти спорт, а ми на це лиш на світі жили, щобавитись. Це є м. і. по більшій часті причина, чому подекуди родичі,

професори й студенти організації ставляться до спорту й спортових організацій неприхильно. Це має у великій мірі примінення відносно копаного мяча. Але, річ ясна, таке розуміння спорту й плекання тіла взагалі треба напаятнувати, як нерозумне і шкідливе для молоді. Спорту одначе не слід ізза цих чи інших хиб покидати, бо це означало би з нашого боку недостачу розуміння ваги спорту у вихованні молоді а з тим і суспільности і було б великою шкодою для неї. Виступати знова проти спорту означало би проти струї плисти. Сяк чи так поступити було б нерозумно. (Руханка, спорт мають для молоді і цілої суспільности велике далекосягле значіння і посідають свої ріжнородні добрі прикмети, як це побачимо дальше, треба лише їх вміло добути, авсі загрожуючі тому небезпеки второпно, старанно й обережно оминати. В чому ж отже полягає суспільне значіння спорту чи руханки, словом плекання тіла — питає дехто? Й на це питання буду старатися відповісти.

Суспільне значіння плекання тіла через спорт чи руханку полягає на тім, що допомагає до фізичного й етичного виховання і видосконалення нашої молоді, а обі ті цілі йдуть зі собою у парі. Коли б ми клали більший натиск і привязували більше ваги до фізичної сторони поминаючи другу, розминули бся з ідеєю і завданням спорту чи руханки. Руханка і спорт управлювані товарисько мають далеко йдучий вплив стичний і ділають не лише на тіло, але й на духа. Лише треба піднести спорт на культурну височину, плекати більше культуру духа, нині бо на світі повно всього що земське, змислове і позбавлене вищої думки. А орудники до цього? Ось вони: відповідна преса, свідома цілі критика, відчити, реферати й розмови на тему спорту чи руханки в купі з умілим провідництвом і вправами та дисципліною та наглядом. Тоді може небезпека, що впливає з одностороннього плекання, а зглядно скривлення спорту й устануть нарікання родичів і невдоволення вчителів.

Тепер придивімся, які користи, які наслідки приносить зі собою умірковане вживання спорту, чи руханки. Гігієнічні користи стоять в першій лінії. Вправи руханкові, гри, сорти, прогульки і. т. і надають молодому, щойно розвиваючомуся озганізмові здоровий рух, управильнюють уживання членів, чинять організм відпорнійший на недуги, загартовують і скріпляють тіло, а справляючи при тому легке змучення — спричиняють добрий, здоровий супокійний сон. Всі вони мають відбуватися головно, коли не виключно на свіжім воздуху чи в літі, чи в зимі, а це, при нинішніх средствах відживлювання має велике значіння передусім для молоді міст замкненої між мурами кам'яниць серед димів фабрик і залізниць. 2. Етично-моральні наслідки. Вправи тіла спричиняють в людині зовнішню і внутрішню перемену й зворот; справляють приємність, гумор і розривку; позвляють радіти з приставання з товаришами, відвертаючи молоде від впливів улиці і злого товариства людей у тім, малорозвиненім, хиткім, переломовім віці людини. Педагогічне значіння, значіння дуже цінне і підношене не за мало, особливо в новіших часах, має на стільки велику вартість, на скільки бачимо в ньому (поміч) стремління до вироблення волі. Відвага і сильна постанова (рішучість) сила до самопобіди і перенесення усяких перепон, витривалість, карність, слухняність, точність, охота піднятися хочби як трудного й повного самопосвяти діла, амбіція — ціхують спортсвця чи гімнастика. Ті всі чинники є безумовно вимагані. При тому вправля-

ється й видосконалюється не лише тіло але й душа, а передусім воля, котра як для релігійного так і етичного життя є необхідною, бо навіть сильний дух тратить волю й енергію, коли його домівка себто тіло є слабе і хирляве.

Управа шкіл повинна лише ці стремління серед молоді підтримувати та наглядати, як це діється в Англії, а тоді гри і забави наберуть важного виховуючого значіння. З естетичного боку вправи і гри виробляють почуття краси. Вони кладуть великий натиск на естетичний момент, що переводять трійома шляхами: 1) красу вправ 2) спів, що товаришить вправам, 3) через поезію, що скривається в провідній ідеї, або змісті вправ. Тепер варто ще приглянутися ближче поодиноким родам плекання тіла і методам з окрема, але про це вже іншим разом.

(Дальше буде)

Зі спортової хроніки

Мячеві змагання відбулися у сього-річнім веснянім сезоні у Львові — слідує: (Порядок хронологічний ведений до 1. VI. 1922).

Март	дата незвісна покищо покламо її пізніше.	„Льотос“ (Львів): „Legja“ (Львів) 3 : 5 (2 : 1). Це перші межишкільні змагання, що відбулися поміж репрезентаціями Академічної гімн. (укр.), а VIII гімн. (реаль. гімназія)
Квітень		„Аматори“ : „Льотос“ (оба зі Львова) 2 : 3 (1 : 3)

23. IV. „Україна“ I. А : „Україна“ I. Б (Львів) 1 : 5 (0 : 1).

30. IV. „Тім“ Акад. гімн. (Львів): „Ясний Тризуб“, пласт. спорт. Клуб (Львів) 3 : 1 (1 : 1).

14. V. „Україна“ I. : „Сянова Чайка“ (Перемишль) 2 : 0 (1 : 0).

21. V. „Україна“ : „Поділля“ (Тернопіль) 4 : 0 (2 : 0).

25. V. „Тім“ Акад. гімн. : „Ясний Тризуб“ (реванж) 2 : 2. (1 : 1).

28. V. „Україна“ (Львів) : R. K. S. »Labor« (Перемишль) 3 : 2 (3 : 1).

29. V. „Зоря“ (Львів) : „Гамалія“ (Львів) 1 : 0 (1 : 0).

Рух в українських руханково-спортивних товариствах.

(Від власного кореспондента)

Галичина. Стрий. — В Стрию існують оці рух. спортивні тов. а: 1) „Скала“. Це спортивне тов-о осовалося з весною 1921 р. заходами преф. тамошньої гім-

назії Мінка (тепер учителя української гімназії в Тернополі). „Скала“ розіграла кілька мячевих змагань зі S. K. S. (Стрийський Клуб Спорт.) „Stryj“, що тепер носить назву „Rogon“ — Stryj, а далі зі спортивним тов-ом „Nakoah“ — Stryj та зі спортивним тов-ом „Україна“ — Львів. Звичайно (за малими виїмками) програвала, як молода дружина, але це краще і корисніше є зі сильнішим противником програти, чим зі слабшим виграти. Сама „Скала“, як така ділиться на дружину I. А, I. Б, II. А, і т. д. До першої дружини А. належать старші й матуристи, до прочих стрийські українські гімназисти й другі тов. (Зі всім так як у нас у Львові у спортивних тов-і „Україна“). Попри це все „Скала“ має намір заснувати між українськими гімназистами „Кружок легкоатлетичний „Скала“. Головою „Скали“ є др. Лежецький. Що до „Скали“ можемо додати, що вона мала приїхати цієї весни до нас на змагання зі спортивним тов-ом „Україна“ та на жаль досі 4. VI. намір цей не був здійснений. „Пласт“ знова засновує „Гурток руханково-спортивний“, та студенти бажають знова оснувати „Студентський рух.-змаговий кружок“. Коли лише вище згадані студентські кружки розвинуться добре напишемо обширніше про них. Сим разом обмежувемося лише до короткої згадки. Ми від себе вітаємо цей новий молодий студент. рух і бажаємо усім тим спортивним тов-ам якнайкращих успіхів у своїй великій,

важній а притому важкій праці біля піднесення і оживлення духа серед тамошньої укр. молоді середніх шкіл. Про прочі міста Галичини, як Перемишль, Станиславів, Самбір, Коломия, Тернопіль й др. напишемо ізза недостачі місця у 9—10 ч.

Нові руханково-спортові товариства в Галичині

Пластові руханково-спорт. кружки існують досі при пластових Кошах у містах Львів, Перемишль, Стрий, і Станиславів. Цей останній (станиславівський) пласт. спортовий клуб має розіграти партію копаного мяча з львівським пластовим спортовим клубом („Ясним Триzubом“) на пластовім здвизі („Олімпіяді“) в червні ц. р. (програма згдвигу — гляди 4—5 ч. „П—пу“, відділ „Зі студентського життя“).

За межами Галичини існують оці українські спортові товариства;

Австрія. Відень. Спортове тов-о „Січ“.

Буковина. Чернівці. Спортове товариство „Довбуш“.

Кицмань. Спорт. тов-о „Буковина“.

Чехо-словацька републік Прага.

1) „Український Спортовий Клуб“.

2) „Спортова Секція“ при „Секції Відродження Українського Студентства“. Про укр. спортові тов-а в інших центрах українського студентського життя в згаданих країнах, а також у Німеччині, Польщі й пр. країнах нічого досі незвісно. Огляд діяльності тих товариств подамо по укінченні сезону в міру одержаних відомостей.

Голоси преси про укр. спорт

1) »Молоде Життя« орган „Пласту“ подає у ч. 5, за май. 1922 р. слідує: (наводимо дословно без правописних змін).

Зі спорту

П. С. К. „Ясний триzub“ — Theam гімназ. 1 : 3 (1 : 1).

В дни 30. IV. ц. р. розіграв львів. пласт. спорт. кружок партію копаного мяча з львів. укр. гімназіальним тілом.

У убох дружин (головно пластунів) брак тренінгу.

В пластовій дружині бачимо матеріал на добрих гравців.

Пластуни грали безперечно „красно“ та „обережно“, але ніяк не „сильно“, ані не „бисто“!

Сподіємося, що під вказівками старших поучників невдовзі побачимо Пластунів з кращими вислідами.

Римидолов.

Тепер замітки від нас. Відносно 1. радимо »Молодому Життю“ подавати вісти з укр. спорту більше поправно. Натомісьць слова „Сподіємося, що під вказівками старших поучників невдовзі побачимо Пластунів з кращими вислідами“ полишилися на жаль лише гарним, побожним бажанням п. Римидолова і не відповіли дійсности. Це видне було при реванжу згаданих, репрезентативних гуртків, дня 25. V. 1922. Висліди того дня були, що правда рівні, але це заслуга не пластунів а навіть не середнешкільників (був 1 академик) в числі аж 4 ох разом. За це гра „Ясного Тризуба“ з естетичного і тактичного боку була зівсім не імпонуюча не після пласт. клича „красно“ і „обережно“ і лишила по собі лише немиле, вражаюче просто вражіння. З окрема судівництво (судював п. Личиняк Володимир, пластун) за мало відповідало вимогам. Це все разом не принесло ПСК. чести ні слави, а українському спортові шкоду через лихий осуд того ж через свою і чужу публіку. Мистецтво середніх шкіл г. Львова держить сего року надалі Тім Акад. гімн.

2) »Tygodnik Sportowy«, organ niezależny dla wychowania fizycznego młodzieży у ч. 56, Пік II. з дня 19 травня пише: (наводимо досл.)

Z ukraińskiego sportu

Ukraina (Lwów) — Sianowa Czajka (Przemyśl): 2 : 0 (1 : 0).

Na boisku »Sokoła Batka« został rozegrany w niedzielę, dnia 15 bm. match między powyższemi drużynami. »Ukraina« górowała nad słabszym fizycznie przeciwnikiem zgraniem i kombinacją, a dorównywała »Sianowej Czajce« nieporadnością w zdobywaniu bramek.

W »Ukrainie“ wybijali się środkowy napasnik, lewy łącznik i prawa rezerwa. W »Sianowej Czajce« obrona, zwłaszcza lewa strona. Sędziował poprawnie p. Zukaszewicz. Match ten roz począł planowy szereg rozgrywek między ukraińskimi drużynami Galicji Wschodniej.

Od naszego Korespondenta.

Ми звертаємо тим разом увагу лише на формальну сторону оповістки. 1) Змагання відбулися 14. V. (а не 15. V). 2) Не ці змагання отворили сезон, котрий зачався в нас цілий місяць скорше, а спорт. тов о „Україна“ само отворило його дня 23. IV. змаганнями „Україна, Iа — „Україна IIб, (обі Львів). Цікавих відсилаю до спортової хроніки у цьому числі. Відносно самої рецензії, то до неї вернемо ще в слід. числі з нагоди обговорювання цих змагань. 3) Пишеться »Sokoła-Batjka« (а не Sokoła-Batka).

Спортові новини

Спортове тов-о „Україна (Львів) має виїхати на мячеві змагання до Відня на запрошення українського спорт. тов-а у Відні „Січ“. Речинець незвісний.

Спортове тов-о »Льотос“ (Львів), найсильніше спортове тов-о українських середніх шкіл у Львові має розіграти в літі ц. р. мячеві змагання з І-ю »Україною“ (Львів), зі »Сяною Чайкою“ (Перемишль) та з другими укр. спортовими (з окрема середнешк.) товариствами в краю. Висліди подамо у своєму часі. Молодому тов-у бажаємо від себе як найкращих успіхів в згаданих змаганнях.

Вісти зі Сокола-Батька

Курс пожарництва та лікарської помочі відбувся у Львові в днях від 9—14 травня захдами „Пожарничої Секції“ Сокола-Батька. Був це перший поважний курс пожарництва. Програма його була

слідуюча: I. Часть теоретична. 1) Організація і взірцеве ведення пожарної сторожі — реф. Іван Ігнат; 2) Руханка пожарництва — реф. проф. Степан Гайдучок; 3) Ратунок в часі пожежі — реф. Л. Огоновський; 4) Лікарська поміч — др. Кашубинський.

II. Часть практична. 1) Орудвання сикавкою, драбинами, гаками і водою; 2) Відділ санітарний; 3) Відділ водний; 4) Знаки і сигнали. Оплата за курс виносила 300 мк. Учасників курсу було разом біля 50. Більшість з них це Пластуни. В присутности Старшини С-Б. відбувся в неділю дня 14 травня іспит і роздання свідоцтв. Прелегенти по іспиті були вповні вдоволені з висліду. Кожний з учасників навчити, як підчас пожежі собі помагати. І ту найбільше потрібне почуття злуки, бо один нічого не вдіє. На закінчення промовив коротко п. Ігнат Іван вказуючи на це, що задачею інструкторів є не лише самому навчитись, але і других навчати, щоби через працю в пожарничо-руханкових товариствах усунути ті скривиння і звищення в народнім життю і в характері народа, котрі нанесли йому війна. Попри це в рухівні С-Б. при ул. Руський 10 відбуваються від 2. V. почавши — руханкові вправи. Молодь (окремо старші і молодші) по полам вправляє тут два рази тижнево за оплатою 50 мп. При тому треба завважати (похвально для С-Б.), що так провідники і провіднички вправ та пожарні інструктори працюють даром. Так тов-о приучує членів до горожанського обовязку давати працю для народа даром, а не за гроші.
реф. Сокол, учасник курсу і вправ.

Вісти з Cechoslovenského »Orla«.*

„Орел, це найбільша організація руханкова католицька в Чехословач-

* На цьому місці будемо містити, — від цього числа почавши — вісти про рух в руханково-спортових товариствах Чехословаччини, Австрії, Німеччини, Югославії, Франції, Іспанії, Англії, й др. країн — від власних кореспондентів у згаданих країнах Усіх, хто бажав би інформувати нас і загал укр. студентства про цей рух у тих і інших країнах і то так український, як і чужий зн. місцевий, краєвий — просимо надсилати на нашу адресу, а ми усе помістимо. Просимо також о огляд місцевої спортової преси, а дальше ріжного рода знимки і пр. *Укр. Студентський Спортовий Секретаріат.* 14*

чині. Коли „сокіл“ став новопоганською організацією, тоді християнський католицький загальний чеського й словацького народу заснував окрему могутню організацію, яка не уступає „Соколові“ силою і здоров'ям тіла, а перевищує його силою та здоров'ям духа і ясним світоглядом.

В серпні ц. р. дня 11. 12. 13. і 14. устроє „Орел“ великий здви́г у Берні на Моравії. Це буде перший здви́г чеських „Вірлів“, а другий уже словянських. На здви́г приїжджають гості з цілого світа. Площа для руханкових вправ і пописів приготована на 100,000 видців. Всі славянські, м. і. і наші християнські організації одержали запрошення. Зі здви́гом получений всеславянський з'їзд.

ОПОВІСТКИ

Хтоби знав адресу укр. спортивного товариства на Зеленому Кліні, у Владивостоці просимо подати її на адресу Укр. Студентського Спортивного Секретаріату, ул. Домініканська 11/1. Просимо також о адреси укр. спортивних товариств (студ. і нестудентських), котрі існують в Америці, Канаді, Бразилії та прочих країнах, де живе укр. молодіж. Дякуючи заздалегіть за одержані інформації усім тим, що потрудилися в тій справі для нас

остаємось

Укр. Студентський Спортивний
Секретаріат.

ГОЛОСИ ПРО „ПОСТУП“

Вповажана Редакціє!

»Я горячою прихильничкою Вашого часопису «Поступ».

»Тішуся, що живу в цих часах, коли то молодіж скидає зі себе стару традиційну поволоку і стремить, до сонця, що ген-ген на небосклоні.

»Я сильно вірю, що ми цим способом виборемо собі волю та за скоро втрачений рай.

»Тож з охотою до праці! Хай початкові труди не зражають молодих Робітників України — бо прихильників маєте багато.

»Від мене прошу прийняти одно щире слово: Боже помагай!

»Я є ученицею приватного семінарійного курсу. — Довго човен мого життя скитався по розбурханім океані, заки опинився в тихій пристані семінарійного курсу; тепер хочу й буду працювати на народній ниві та буду для Вас з'єднувати багато читачів і прихильників між Товаришами й Товаришками курсу.

»О скільки знаю, то Ви приймаєте всякі письма. Я ставлю перші кроки на полі письменства і можу Вам дещо прислати; коли буде надаватись до Вашого часопису, то прошу помістити, а мені прошу прислати осуд, я за це буду сильно зобов'язана.»

»Тепер посылаю Вам сатиричний стишок...»

Львів, 17. III. 1921.

Остаюсь з глибоким поважанням.

Коли появилася нотатка декотрих Т-шів (з почином лютого 1921), неприхил на «Поступ-ові», то надійшов м. і такий лист од одного зі старших громадян:

»...Я з подвійною увагою читав «Поступ», бо шукав провини, яку в нім видять згадані три тов. акад. молоді. Очевидно, не знайшовши ні-

»чого, я постарався через одного впливового професора, щоби звернув увагу молоді, що закид зроблений »Поступові« є безпідставний і злобний, »та сам написав відповідь до »Укр. Вістника«, який до нині не ласкав її помістити, мимо мого урговання. Посилаю Вам відпис мого допису й прошу ласкаво дати його видрукувати на мій кошт, хіба в »Ниві«, бо на жаль, не маємо дотепер іншого приміщення, хочай обильні датки сипляться на нашу вільну пресу, тимчасом видно, що вона поневолена«...

З листом цим посилаю бажання найкращого розвитку нашого місячника. »Поступ« мене й товаришів моїх вповні вдовольє, тимбільше що це одинокий студентський часопис для нас приступний.

Статті й вісти з життя студентів під кожним зглядом вельми інтересні. Рівнож наукові праці приносять немало хісна.

Осуд сей кажу з глибоким переконанням, (»Поступ« читаю від початку його існування).

Чому така недружба з Товаришами Пластунами? Чи се з їх, чи з Вашої причини?

Остаю з глибоким поважанням

П. Е. гімн. пластун

Зі Зеленої Буковини пишуть:

»Ваш часопис »Поступ« викликав між нами на Буковині велике зацікавлення. Але на жаль не можна тут ані одного числа знайти«...

Вже від кількох місяців іде на Бук. кількадесять примірників.

З тоїж Буковини пише інший:

»...Знаєте Товариші, Ви справді робите поступ своїм часописом«...

Ще інший знова пише:

По прочитанню Вашої цілорічної праці, поміщеної в 12-тьох числах студентського вісника »Поступ-а«, яка, поборюючи всякі накинени на неї труднощі, виринула, наче та зірка на небі бурливої ночі, серед українського студентства й громадянства і сіє зерно правди, проняла й мене охота вословитися про Ваш часопис, бодай хоч кількома словами. Вже на першій місці, помимо всяких небезпек зі сторони наших сусідів, оказує він нам через весь дотеперішній час своєї неутомної, щирої праці гарячі почування для поширення і поглиблювання правди в кругах нашої безпомічної молоді. І справді годиться спімнути цих кілька ідейних та солідних одиниць, які свідомі свого діла, не страхалися принести в жертву тільки праці й енергії, щоб ввести в життя так велике діло, діло правди. Цим то здобули Вони собі серед українського студентства й громадянства правдивих, ідейних співробітників, які співчують піднесення благородної культури нашої Неньки. І на цім то місці годиться приписати Вам свідомість свого існування. Тому закликаю все ідейне українське студентство піти, не попадаючи в розпуку, але сміло з піднесенням чолом, слідами наших братів Галичан у цім переконанню, що правда все колись мусить побідити. Повинністю кожного ідейного студента: піддержувати свій часопис не лише словом, письмом, але ділом. То-ж звертаюся до Вас, мої сердечні краяне, земляки цієї великої країни, що її замешкують около 40 міліонів людей поневолених, — України — зі словами, в яких бажаю Вам гарячо з кожним днем кращих, а кращих

успіхів у вибраній собою цілі. То-ж благословіть, добрі сини цю працю, гарячу працю для Неньки-України!

Остаюсь з правдивим поважанням, Ваш щирозичливий

Тарас Правдолюб

учень укр. гімназ.

Чернівці, дня 25. січня 1922 р.

Та з Буковини прийшов і такий голос:

«...Чого »Поступ« такий клерикальний? Я дістаю його через ... й розповсюдную в 70-ох примірниках, від 12. числа почавши, »але дуже багато передплатників не похваляє тієї надто християнської »закраски«...

Отже »Поступ« надто християнський по думці автора листа. Між тим являється в одного з наших співробітників оден добродій і каже м. і:

»Ви (-видавці П.) виреклися християнства«. —

Хтож отже з тих двох має слушність?

Та попри численні написані й висказані голоси, появилися також голоси печатані в періодичній пресі. Один із перших по появі нашого часопису, то слідуючий, поміщений у »Впереді« (2/II 1921)

Подається до відома, що так званий студентський вістник »Поступ« не є органом студентських організацій. Мимо старань не вдалося досі точно вияснити, з якою метою і ким цей орган видається, та що за напрямок репрезентує т. з. редакційний комітет. Рівночасно подаємо до відома, що не вдалося вияснити, що за товариство покривається назвою »Ліга Українських Студентів« (ЛУС) і які його цілі. Підписані укр. студентські товариства, які репрезентують загальнорганізованих укр. студентства, застерігаються проти надуживання прапора укр. студентства анонімними організаціями.

Львів, 30. січня 1921.

Тов. »Український Студентський Союз«, Тов. »Академічна Громада«, Товариство »Академічна Поміч«.

Цей голос рішили ми з'ігнорувати і замовчати, коли він появився у Впереді: Зате відповіли ми пізніше дещо в переписці редакції в ч. ч. 6—7. 1921 р. — і туди Читачів відсилаємо.

Коли на перекір цьому голосові »Поступ« поширювався щораз краще і здобував щораз то більше передплатників, то знова відізвався у »Впереді« хтось зі соціалістів. Ось його слова:

Поступ, студентський вістник, Львів. Рік I. ч. 5. Ціна 25 мп.

Під таким заголовком появилос'я вже аж п'яте число цього псевдостудентського вістника. І мабуть більше появляться, мабуть цей »студентський« орган здобуде рекорд і не так як, колишні студентські часописи кінчили своє марне животіння на якомусь числі з ряду, алеж навпаки може продержатися досить довго. Не дивота. Вистарчить читати на обгортці часопису виказ жертв і назвища жертводавців, а побачимо, що »освідомлювання« української молоді започатковане »на всіх парах«.

Поява такого органу під сучасну хвилину справді характеристична. Характеристична тим напрямком, який цей часопис репрезентує. Клерикальним напрямком! Помисл неабиякий.

Невідрадне положення нашої молоді, котра як і ціла суспільність загалом відчула на собі важкий удар переломової хвилини, коли і справжнє організаційне життя і видавання часопису для молодіжки чито студентської, чи гімназійної, стало неможливе, все те використав якийсь

гурток людей, що забажав взяти монополію освідомлювання у власні руки, що задумав стати ніби різьбарем згангренуваних, поверховних душ.

І вистарчить переглянути хочби одно число, вистарчить завдати собі хоч трохи труду, а зараз пізнати можна, кудюо веде та стежка, яку так усердно протоптують молодому поколінню старі духом корифеї.

І якби на сором, якби на глум у заголовку поставлено напис «Поступ». Бо чи ж думки, поміщені у всіх майже числах, чи ж кличі, з якими йде до молоді редакція часопису, це має щось спільного з поняттям поступу і розвитку людей загалом? Чи ж апотеоза навернення «одного із видніших наших діячів на народньо-політичній арені», це теж «поступ»?

Гарні думки, щирі і чисті проголошує молодий гімназіст в анкеті в п'ятому числі, і з молодечою, щирою вервою кінчить своє спостереження словами Франка: «лиш у праці варто і для праці жить». Але вже у бібліографічній частині о. др. Костельник, обмірковуючи «прилюдну сповідь» цього «виднішого діяча», згадуючи про поступову атмосферу Франка, каже що вона «натягала і осмішувала нашу молодь». Такі речі читаємо в одному і тому самому числі. З одної сторони молодий ентузіаст, що бажав би двигнути молоду громаду зі стану інертності, а з другої заскорузлий ідеолог. З одної сторони ентузіазм словами Франка, а з другої оцінка тої атмосфери, яку Франко витворив. А ця оцінка являється якраз в річницю смерті Франка. І це молоді читачі «Поступу» нехай не забувають.

У все те подає часопис, який називається «Поступ» і призначений для молоді.

На цей голос відповіли ми в «Укр. Вістнику» так:

На анонімну нотатку, поміщену в 79 ч. «Впереду» (з 6. VI), оповіщуємо так: Нотатку вважаємо нечесною і злобною інсинуацією. Нечесною і злобною є назва «псевдостудентський». Першими ініціаторами і співвидавцями «Поступу» є ми, гурт підписаних студентів. Ми довели до здійснення це культурне діло помімо опору «старших», яких ми просили о пораді. Дописувачами (досі їх кількадесят) є студенти і студентки університету і середніх шкіл. Лише деякі научні теми віддали ми кільком фаховим людям.

Нечесною є назва «якийсь гурток людей», бо цей гурт (старших) є знаний цілій українській суспільности й був нераз подаваний до відома, м. і. в «Поступі» ч. 2—3.

Смішною є назва «клерикальний». Не боронили ми досі інтересів клира, а що не воюємо з християнством, то з цього приводу може нам робити закиди лише нелогічно думаюча, чи некультурна людина.

Злобним є перекручення слів з 5-го ч. «Поступу» й надання їм зовсім іншого змісту, як також інсинуація, що буцім то 5. число являється саме «в річницю смерті Франка» (коли воно вийшло 1. мая, а число 6—7 з нагоди тих роковин вийде щойно тепер). Так воює лише брукова агітація. Хай собі молоді читачі, по порівнянню дотичних місць із текстом безіменного дописувача «Впереду», це запам'ятають.

Нечесною й ображаючою всю молодь назва «поверховних і згангренуваних душ», яку то назву дописувач примінює до загалу молоді. Хай і про це молоді читачі не забувають.

І ці всі некультурні і злобні наклепи, перекручення, сплетні, агітаційні страшаки подає вузкозорий, старий духом дописувач, що бажав би відати взяти монополію освідомлювання(?) молоді, щоби її повести на подібні шляхи. Хай і про це молоді читачі не забувають.

Від видавництва «Поступу»

Гладилович Іван,
студ. прав

Мельник Василь,
студ. богосл.

Мох Микола,
студ. фільос.

Лужницький Григорій,
студ. фільос.

Петро Сосенко Молодший,
студ. прав

Наш виступ відати не давав супокую деяким одиницям із поміж студентства, одиницям, що то не вміють жити без кирилі, і вони приготували послідній, рішучий, бойод по їх бажання, удар. Того самого дня в «Укр. Вістнику» і у «Впереді» появилася слідуюча „заява“.

До відома українському студентству.

Редакційний Комітет часопису «Поступ» помістив в «Українському Вістнику» з дня 11. червня 1921 р. заяву, в якій, полемізуючи з нотаткою, поміщеною у «Впереді» з дня 6. червня 1921 р., подає до відома, що «Поступ» є органом українського студентства, а не анонімним приватним видавництвом. На доказ правди підписало цю заяву аж шістьох студентів. Супроти цього підписані в імені українських студентських організацій складають другу з ряду заяву, що «Поступ» не є ані органом загалу українського студентства, ані навіть жадної студентської організації, а тільки приватним підприємством гуртка людей, які без нічийого уповноваження надуживають безправно фірми українського студентства. Додатково стверджуємо, що з напрямком «Поступу» не тільки не погоджується зорганізоване українське студентство, але й осуджує його, як нездоровий і шкідливий для української молоді прояв серед деякої, хоч і незначної частини українського студентства, заангажованої в приватному підприємстві, яким є «Поступ». Підписані, представники всіх українських студентських організацій, жадають отсим, щоби «Поступ» перестав надуживати присвоєної собі безправно фірми українського студентства.

За «Український Студентський Союз»:

Залужна, секретар

Чиж, голова

За «Академічну Громаду»:

Рудик, голова

В. Мартинець, секретар

За «Академічну Поміч»:

Матчак, голова

Гупало, секретар

За «Товариство Основа»:

Р. Зелений, голова

Вертипорох, секретар

За «Спортове Товариство Україна»:

Паліїв, голова

Стефан Федак, за секретаря

За «Медичну Громаду»:

Сташинський, голова

Тертека, за секретаря

Та й цей удар не повівся. Ми відбили його, відповідаючи в «Укр. Вістнику» і окремими летючками. Ось наша відповідь:

ДО ВІДОМА УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА.

З приводу заяви представників декотрих студентських товариств (поміщеної в «Українськ. Вістн.» й у «Впереді» з дня 28/6) оповіщуємо деякі моменти, маючи намір не відповідати більше на подібні заяви в щоденній пресі.

1) «Поступ» видають студенти, видають для студентів, дописують й читають студенти, отже він є студентським часописом. Це хіба кожному ясне.

2) Ніде не назвали ми (ні також у заяві з 11/6. «У. Вістн.») вище згаданого часопису «органом українського студентства», як це нам представники згаданих товариств безпідставно приписують, — а навпаки:

3) Сказали вже давно самі (2—3 ч. «Поступ» ст. 43), що часопис наш не є «органом якогось товариства студентів, але сподіється стати органом усього йдучого до поступу українського студентства.

4) Взиваємо товаришів, що підписали заяву в 23/6, щоб перед усією суспільністю виказали, в чім саме напрям цього часопису мавби бути шкідливим або нездоровим для української молоді.

5) Що з напрямом часопису не годиться «загал студентства», в це й ми не віримо й ніхто розумний повірити не схоче.

З огляду на ті моменти мусимо вважати заяву підписаних представників за поспішною й замало обдуманною.

Студенти видавці «Поступу»: Гладилевич, Г. Лужницький, П. Сосенко Молодший В. Мельник, М. Мох.

На цьому місці додаємо, що така відповідь була за делікатна. Ми знали й знаємо, як воно з такими «заявами» іде. Ми вибрали культурну відповідь, та культурності зовсім не противиться назвати річ тим, чим вона є. І так: висказ, що «напрям Поступу» є нездоровий і шкідливий для української молоді — цей висказ наших противників був та позістає глупотою та безличністю. Це очевидне.

Сумно, що товариші й товаришки, що належать до згаданих організацій — (це не були всі організації) — дозволяють на цього рода „заяви“.

На цій крикливій і немудрій „заяві“ боротьба покінчилась, а „Поступ“ вийшов побідно.

Інші голоси нашої преси („Нива“, „Укр. Трибуна“ і і.) висказуються прихильно. Ось один зразок у скороченню:

І. Річник студ. Вісника «Поступ» представляється, можна сміло сказати «по європейськи». Цей європейськості додає йому не лиш поважний формат і різнородний поважний зміст, але також два старанні реєстри: змістовий, із якого видно розмірно дуже велике багатство тем — і реєстер авторів. Цей останній, (кількадесятьох дописувачів в однім річнику), то справдішна рідкість у наших видавництвах. Оба реєстри зладжені з великою старанністю.

Що до змісту річника взятого як цілість, то можна сказати, що слідна в ньому доцільна єдність. Своєю метою поклав цей молодий орган служити правді й благородній ініціативі, і кожний признає, що не стратив ізперед очей тої високої мети. Чи така програма була найвідповідніша до ціли, може хто сумніватися, та, що це була благородна програма, те ясне. Зрештою до змісту часопису доведеться мені відтак іще повернути.

В 12. числі заповідає «Поступ» знижку ціни передплати (3 місяці 200 мп.) й zarazом розширення рам і нові відділи. Печатання і висилки піднялася Жовква, коли між тим редакція позістає в Львові в руках дотеперішних власників. Наклад на І. річник дало М. Т. молоді.

Благородній молоді, що взялась рік тому до так трудного діла, треба щиро погратувати, а число предплатників повинно з новим роком зрости хоч о половину. Студентський часопис, це могутній чинник будуючий, або руйнуючий, розширюючай здорову, або трійливу атмосферу. Вже для самої ідеї, для підмоги здоровій атмосфері, яку ширить «Поступ», він повинен найтися на столі кожного зі священиків. Але й поза чисто ідейними мотивами він із неоднієї причини на гостинність і всестаранну поміч заслугує. (М. І) (»Нива« ч 12. 1921)

З польських печатаних голосів подаємо два.

»Сзуп«, орган польської У. М. С. А. в 11. ч. (1921) стор... каже що:

»głównem zadaniem »Postupu« jest szerzenie nienawiści względem Polaków«.

На цей голос відповіли ми в 12. числі (1921) в редакційній переписці.

Ширше про наш часопис заговорив »Prąd« орган польського академ. катол. тов-а »Odrodzenie«. Цей голос наводимо в цілості, бо він доволі цікавий.

Mamy przed sobą ostatni, marcowy numer pisma młodzieży ruskiej p. t. »Поступ«.

Pismo zakrojone na szeroką skalę — ma objąć i zadowolnić młodzież tak akademicką jak i szkół średnich, a nawet i wydziałowych.

Trudne zaiste zadanie i, nic dziwnego, że przeszło, mimo usilnych starań redakcji, jej dobre treści, odbijając się w sposób ujemny na całości pisma i obniżając znacznie jego poziom.

Zakres zainteresowań też bardzo szeroki, co zresztą wynika z postawionego przez redakcję celu — zadowolenia tak różnorodnych czytelników. Obejmuje on zarówno artykuły czysto naukowe, bardzo nawet specjalne, jak np. artykuł Ю. Крохмалюка (ucznia szkoły realnej) p. t. »Про лучисті

тіла», lub д-р. Т. Гамартенко p. t. **»З філософійних проблемів«**, (oba drukowane w numerach z r. 1921), jak też i artykuły o życiu młodzieży i jego bolączkach, jak wreszcie nawet szereg utworów nowelistycznych i poezji, bądź to oryginalnych, bądź też tłómaczonych z autorów obcych. Poza-tem szeroka kronika życia akademików ruskich tak w kraju jak i zagranicą, która jedynie właściwie odpowiada zadaniom pisma i może wzbudzać zainteresowanie nie tylko wśród rusinów.

Tyle jeśli chodzi o stronę raczej zewnętrzną pisma, i to co się na pierwszy rzut oka spostrzega.

A teraz rzecz druga, rzecz przedewszystkiem nas interesująca — założenia ideowe oraz stosunek do Polski.

Mając przed sobą prócz trzech numerów z bieżącego roku, cały rocznik (za wyjątkiem Nr. 2—3) z roku ubiegłego postaramy się na to dać jaknaj-objektywniejszą odpowiedź.

Podstawą będzie dla nas artykuł programowy z numeru pierwszego ubiegłego roku p. t. **»Наша програма«** oraz podobny artykuł w numerze dwunastym p. t. **»Після цілорічної праці«**, artykuł zestawiający wyniki całorocznej pracy i przedstawiający raz jeszcze stanowisko ideowe redakcji.

Otóż **»Поступ«** jest wyrazicielem tego odłamu młodzieży ruskiej, która nie chce i nie może się pogodzić ze stanem dzisiejszym, której celem głównym i ostatecznem dążeniem walka o niepodległość Ukrainy, **»Соборній Україні«**, t. j. Ukrainy od Donu aż po San.

Szerokie aspiracje. Ale jak je myśli urzeczywistnić redakcja, w jaki sposób wprowadzić w życie?

I na to znajdujemy odpowiedź w numerze pierwszym z r. odpowiedź może niezupełną niedomawiającą wielu rzeczy ze względów cenzuralnych.

Środkami temi dążenie do postępu przez poznanie prawdy i urobienie swego własnego charakteru, to danie świadectwa światu o dawnej kulturze Ukrainy, to budzenie patriotyzmu.

Jak rozumie redakcja pracę nad urobieniem własnego charakteru, trudno zaiste ze wstępnego artykułu rozstrzygnąć, ale kilka wzmianek w dalszych numerach pozwala się domyślać, że opiera się ona na podstawach chrystjanizmu, na poznawaniu i pogłębianiu głoszonych przezeń zasad.

Tego rodzaju wstęp, takie sprecyzowanie swych haseł wzbudziło wśród młodzieży ruskiej, a zwłaszcza wśród skrajniejszych jej odłamów nieufność do świeżo powstałego pisma. Twierdzono że to **орган угодовий, видаваний »морально впадшими людьми«, орган, що його фінансують цусиди.**

Jak mylnem to było mniemanie, jak dalekim okazał się **»Поступ«** od jakiegokolwiek bądź nawet chęci w myśl głoszonych przez siebie haseł chrześcijańskich, wejścia w kontakt z młodzieżą polską, do wytworzenia jakiejś wspólnej platformy, to wykazują aż nadto jaskrawo dalsze numery.

Wobec Polskości **»Поступ«** zajmuje stanowisko wrogie, o ile to można ocenić z drobnych ustępów, oraz z dających się wyczytać między wierszami zupełnie wyraźnych aluzji.

Zacznę od rzeczy najniewinniejszych. od drobiazgów. Oto leży przed nami zaproszenie do prenumeraty — adres wyłącznie ruski, język polski pominięty zupełnie, widzimy natomiast francuski — Galicie (nawet nie Pologne) — Léopol. Naogół o Wschodniej Galicji w odróżnieniu od reszty Polski inaczej jak **Галичина** nie mówi się nigdy. To są szczegóły — prawda, ale szczegóły bardzo wymowne.

Pominę rzeczy inne, pominę i dziwne dobierania tematów do nowel, i to jeszcze dziwniejsze unikanie poetów polskich, podczas gdy można spotkać francuskich, belgijskich, niemieckich, rosyjskich, białoruskich, ba nawet...

Przejdę do rzeczy innych, do ustępów, gdzie stanowisko »**Поступу**« wobec Polskości zarysowuje się wyraźnie. A tego rodzaju ustęp mamy w Nr. 11 z u. r. w korespondencji z Galicji. Autor uskarża się, że fala czarnej reakcji zalewa życie ukraińskiej młodzieży akademickiej, że mnożą się areztowania, że Polacy poczynają stosować wobec Ukraińców metody, jakie wobec nich stosował niegdyś carat, że wreszcie historia — *magistra vitae*, niczego ich w latach niewoli nie nauczyła.

Widzimy nasze błędy, lecz chcemy, by młodzież ukraińska, która je nam wytyka, zobaczyła też i swoje.

Pamiętamy rok 1918, pamiętamy bombardowania Lwowa, pamiętamy Złoczów, Tarnopol i Stanisławów. Powiecie — to rzeczy przebrzmiałe, ale są i nowsze, — pamiętamy zamach Fedaka.

...

Nieprzejednany stosunek młodzieży ukraińskiej do Polskości przy równoczesnem tolerowaniu jej wrogów utrudnia rolę tym z nas, którzyby pragnęli, porzuciwszy więzy szowinizmu, nawiązać z młodzieżą ruską przyjacielski stosunek.

T. M.

* * *

»Поступ« часопис клерикальний — »видавці П-у
виреклися християнства«.

Прислухавшись таким видумкам, констатуємо що всі тії екстремні голоси, то брехня та баламутство хіба пів-інтелігентів.

Що до другої пари екстремів — то скажемо одно друге слово.

»Часопис клерикальний«. Що це має означати? По думці наших противників тільки одно означає, а саме: Часопис не побоює християнства, не кепкує з нього. Тільки з цієї самотності причини, зараз по появі часопису назвали його декотрі клерикальним. По їхній думці видавці-християни, (бож ми не магометанці, ні погани), видаючи часопис для християн (бож у нас інших немає), повинніби

виступити з пустими кпинами зверненими по пресі християнства! Це ма-лаби бути льогіка й мудрість!

А дальше. Люди інтелігентні, знаючі трохи християнство та його вартість, малиби повторяти в органі мудрощі проти християнства, взяті зі сотикових брошур деяких жидівських видаництв, або з «учених» ви-водів недокінчених середнешкільників і при тім уважати ці мудрощі «новим» евангелієм для світа!

Ні, панове на те все ми за мудрі. Елітет «клерикальний» і подібні, тепер уже ніякого інтелігента не страхають і коли їх почує, то можуть розбудити в ньому хиба... милосердя для говорячого.

Що до противного екстрему, що ми, мовляв, «виреклися хри-стіянства, то його абсурдність видима, коли в нашій програмі є об-говорювати всю область правди, то це хиба не виключає правд релегійних.

Зістає одно питання: якій причині приписати таку екстрем-ність поглядів про ту саму річ, той сам орган? Нехай читачі пробують собі відповісти. Це певне, що причиною не є вища інтелігенція і кри-тична думка.

(Ред.)

Надіслано до Редакції

Заввага: Регіструючи надіслані твори і часописи тим самим не зай-маємо супроти них ніякого становища. (Редакція.)

«Українська праця». Незалежний демокр. часопис (тижневник). Коломия 1922. чч. 1—3.

«Przegląd Wileński. Tygodnik spo-łeczno-polityczny i literacki. Рік V. ч. 1. і сл. Wilno 1922.

«Український Сурмач», часопис українських культурно-освітних організа-цій у таборах. Р. I. чч. 1. 2. Каліш-Щи-піорно 1922.

«Благовѣстник». Рік II. ч. 1 слід. Ужгород 1922.

«На руїнах». Одноднівка 6-ої Січової Стрілецької дивізії. Щипіорно, лютець 1922.

«Przegląd powszechny», miesięcznik poświęcony sprawom religijnym, kul-turalnym i społecznym. R. 1922. ч. 1. і слід. Kraków, (в обмін.)

«Czasopismo akademickie», organ Czytelnі Akademickiej we Lwowie. R. 1. Nr. 1. Lwów 1922. (в обмін.)

І. Мазепа: Большевизм і окупація України. (Видавн. «Знаття, то сила»). Львів—Київ. 1922.

«Українська Республіка» Рік IV. Париж 1922. (літогр.) Приходить постійно.

«Ucraina Stelo» «Зоря України». Орган Українських есперантистів. (Місяч-ник). Річн. III. 1922. ч. 1. Станиславів.

«Prąd», miesięcznik społeczny i literacko-paukowy Rok X. ч. 1—5. Warszawa 1922. (в обмін.)

«Ars technica», Miesięcznik poświęcony technice, nauce, oraz zagadnieniom życia akademickiego Rok I. Zesz. I. (1922) Warszawa (в обмін.)

Neue Jugend. Blätter für kath. Jugend. bevegung in Österreich. Місячник 4 річник. (Приходить постійно).

В. Липинський. Україна на переломі (1657—1659).

«Молода Громада», часопис посвячений справам укр. молоді І. Рік. Ч. I. Коломия.

«Молоде життя». Часопис українського Пласту Рік I. ч. 4. Львів.

Михайло Обідний Володимир Сам-мійленко на терезах поетичної думки Тар-нів, 1921.

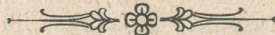
Борис Лисянський Володимир Сам-мійленко (З нагоди 35-літнього ювілею літературної діяльності). Вид. Тов а «Осві-та» в Тарнові. 1921.

Едгар Алян По. Червона смерть і інші опов. I. випуск «Бібліотека Меріяма» Львів, 1922.

«Нова Україна». Безпартійний двох тижневик громадського, культурного та економічного життя. Прага 1922. чч. 1. 2.

«Зоря Кращога» Часопис Кременецького Повітового Союзу Кооперативів на Волині ч. 1. 2. 1922.

Мих. Тележинський, Збірник пі-сень і забав для дітей (укр. Музичне Ви-давництво «ЛІРА». Станиславів).

За цю частину Редакція не відповідає.

НА ЗРАЗОК ЗАКОРДОННИХ ВИДАВНИЦТВ, ЯК:

Rhombus Edition, Nelson Edition, Reclams Universal Bibliothek,
Универсальная Библиотека,

яких ціллю подавати інтелігентним верствам своєї національності здорову, мистецьку
та модерну літературу, завязалось на днях у столиці нашої країни українське видавництво

БІБЛІОТЕКА МЕРІЯМА

Різниться воно від вище наведених видавництв тим, що метою бере собі познако-
мити українську суспільність із найціннішими творами всесвітньої літератури
й то виключно перекладами, бажаючи таким робом збагатити українську духову
скарбницю надбанням культурного Заходу. Переклади робитимуть з оригіналів най-
кращі знавці української літературної мови; при цьому кожний переклад попередить
вступ про автора та milieu самого твору, написаний відповідним знавцем даної
літератури. Як перший випуск цього видавництва появився саме томик вибраних
новель *Едгара А По* п. з. „Червона Смерть“ зі вступом д-ра Я. Гординського.
Як слідує випуски печатаються: *Шекспіра* „Сон літньої ночі“, *Седерберга*
„Горюче місто“ (зі шведського), *А. Додє* „Тайна Мельника“, *Макферсона*
„Пісні Оссіяна“. Приготовляються: *Паскаля* „Думки“, *Мільтона* „Втрачений
рай“, *Данте* „Божественна Комедія“.

Ціна першого випуску 160 мп., з поштою і пересилкою 180 мп. Набувати можна
по всіх книгарнях, або в адміністрації:

„Бібліотека Меріяма“, Львів, вул. Содова 4.

Відкрита передплата на 1922 рік на великий часопис

„УКРАЇНСЬКА СПРАВА“

Щоденна непартійна демократична газета,

виходить

у ВАРШАВІ

при участі видатних українських літературних сил.
(Тимчасово виходить раз на тиждень.)

Час. „Українська справа“ виходить по програмі великих політичних часописів,
містить докладні відомості про діяльність Державного Центру Української Народ-
ної Республіки, про життя Української Армії по таборах і про становища україн-
ської еміграції в різних місцевостях Європи; подає на своїх сторінках широку ін-
формацію з різних місцевостей Великої України а також Галичини, Буковини, Угор-
ської України й інших українських земель. Боронить суверенність України від імпе-
ріалістичних замахів на неї з боку чужинців і обстоює добросусідські відносини
з державами й народами, що сприятливо ставляться до укр. державних змагань.
Кожний громадянин, що співчуває ідеалам демокритично-республіканської держав-
ности, повинен читати „Українську справу“ і допомагати їй поширюванню поміж
громадянством та населенням українських земель.

Умови передплати в Галичині й Польщі: На місяць 200 мп. За кордоном: Квар-
тально в Америці 1 дол., Франції, Голяндії і Бельгії 10 фр., фр., Італії 10 лівр.,
Швейцарії 5 фр. швайц., Німеччині 50 марок нім., Чехословаччині 25 кор. чеськ.,
Болгарії 50 левів, Румунії 50 лей, Австрії 1.000 корон австр., Югославії 20 динар.

Адреса Редакції та Контори: Варшава, Новий Світ 22.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

П. Т. Дописувачів прохаємо дуже о терпеливість, якщо їхні праці, або зівсім не входять до часопису, або входять з небажаним для них опізненням. Ми щиро бажаємо вдоволити всіх і як змога чим скорше печатати надіслані твори. Та це нераз неможливе.

Щоби однак не давати довго чекати й то ще з непевністю, чи праця буде поміщена, чи ні, — ми порішили в короткому часі по її одержанню (по змозі до 10 днів) відповідати окремою перепискою П. Т. Авторам, чи будемо твір печатати та в якому числі. В сій цілі прохаємо о залучення поштових значків.

Як хто бажає відповіди в самім часописі, то нехай буде добрий це зазначити. —

Рівночасно прохаємо всіх П. Т. передплатників посилати правильно й так невисоку передплату. Часопис, що удержується з передплати, не може інакше існувати, коли десятки або сотки тисяч залягають на передплатниках.

Неодні справи надійшли останніми часами до редакції, яких ми наслідком натовпу занять не були в силі поладнати. Будемо старатися зробити це як найскорше.

Помимо ферій приймаємо постійно і полагоджуємо редакційну переписку. Натомісць години розмови в редакційних справах в місяцях: липні, серпні, вересні обмежуємо на середу й суботу від год. 3-ої до 4-ої по пол.

На феріях не один з П. Т. Передплатників і Прихильників матиме нагоду зробити дещо для нашого часопису то під моральним, то знова під матеріальним оглядом. О цю співпрацю просимо.

Кінчачи цей шкільний рік, бажаємо від себе всім П. Т. Передплатникам і Читачам як найкращих ферій.

Слідуючий випуск вийде перед почином академічного шкіль. року, це є: з кінцем вересня.

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

ПОСТУП

П. Манастирський

Великого бажаєте!

ВИДАЄ РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ у ЛЬВОВІ

РІК II

ЖОВТЕНЬ
ЛИСТОПАД

Ч. 9—10

ЗМІСТ:

Р. К. Григорій Савич Скоро- вода (1722 — 1794)	221	Г. С.: Чуеш, Друже?	235
Й. Скруть: Ірландія	224	І. Л.-о.: Часом мені снився	236
Д. Г.: На філософійні теми	228	Зі студентського життя	237
З молоді ниви:		Оповідки	261
Р. Ска-ський: Природо	235	Рух.-спортовий вісник	261
		Це і те	268

ПЕРЕДПЛАТА в р. 1922.

	на цілий рік	на $\frac{1}{2}$ року	на $\frac{1}{4}$ року	поодинокє ч.
Галичина	1320 мп.	750 мп.	—	130 мп.
Придн. Україна	20.000 гр.	10.000 гр.	5.000 гр.	1.700 гр.
Буковина	60 леїв	30 леїв	15 леїв	5 леїв
Чехо-Словаччина	40 ч. к.	20 ч. к.	12 ч. к.	4 ч. к.
Австрія	1.200 кор.	600 кор.	300 кор.	100 кор.
Югославія	35 дин.	18 дин.	9 дин.	3 дин.
Німеччина	150 н. м.	75 н. м.	50 н. м.	20 н. м.
Італія	18 лір	9 лір	3 лір	1 ліра
Швайцарія	20 фр.	12 фр.	6 фр.	2 фр.
Франція (й кольонії)	20 фр.	12 фр.	6 фр.	2 фр.
Англія (й кольонії)	1 ф. шт.	$\frac{1}{2}$ ф. шт.	50 цент.	—
Америка, Канада	2 дол.	1 дол.	—	—
Бразилія	4 мільр.	2 мільр.	1 мільр.	—

Передплату висилається в місцевій валюті на адресу:

ЧАСОПИС «ПОСТУП», ЖОВКВА

Умови передплати (також цілорічної) можуть бути змінені, якщо зміняться валютні відносини.

Адреса Редакції і Адміністрації: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА ч. 11

П О З І Р!

1. Передплата з конечности підвищена.
2. Просимо П. Т. передплатників прислати зараз надвишку і вирівнати свої залежності. До цієї послілки долучаємо пригадки і найближше число висилаємо лише тим, що свої зобов'язання вирівнали.
3. Всякі знижки з цим випуском устають.

Адміністрація.

В Ж Е В И Й Ш О В

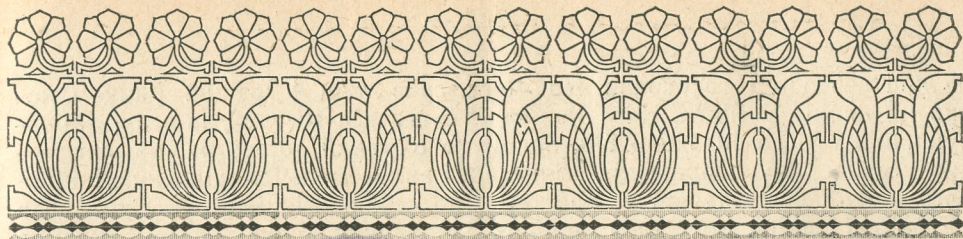
І-ший річник „Поступу“ в оправі

$\frac{1}{2}$ полотно, з золотим витиском на хребті. Ціна в (жовтні 1922) виносить 2.000 мп.; поштове 200 мп.; за кордоном: 10 чк.; 1 долар.

Можемо відступити

поодинокі числа „Поступу“ з р. 1921. (крім 5-го), в ціні по 130 мп. + 20 мп. на поштове. — Число 2 — 3 (з 1921) наново печатане. Коштує 260 мп. + на пошту 20 мп. Кождий з окрема випуск з 1921 р. становить цілість і має й без других випусків свою вартість.

Адм. »Поступу«.

Григорій Савич Сковорода (1722—1794)

(Памяти українського Сократа в двістілітні роковини уродин ¹)

Життєпис. Родився в селі Чернухах, в Полтавській губернії в 1722. році. Його родичі-селяне визначалися чесністю, гостинністю і миролюбем. Ще з маленька проявляв Сковорода охоту й велику здібність до співу, музики та науки, тому родичі післали його у Київську Академію. Хоч много вчилася там в тім часі здібних та великих людей, все таки Сковорода перевишав усіх здібністю і знанням. В грудні 1741. вибрано його до двірської царської капелі ². Перебуваючи на царськім дворі мав уложити Сковорода арію до «Іже Херувими» (видану опісля Бортнянським), торжественний напів «Христос Воскрес» і канон пасхи «Воскресенія день» на місце ірмологійних напівів. В Петрограді перебував Сковорода всего два роки, бо вже в серпні 1744. вернув до Києва на дальші студії. Тут студював латинську, грецьку й єврейську мову, а крім того реторику, математику, філософію і богослове. Сковорода однак не мав наміру остати священиком, тому кінчаючи науку покинув Академію.

Бажання вищої заграничної освіти потягло його в далекий світ. А лучилася добра нагода, бо правительство висилало на Угорщину ген. Вишневецького, який брав зі собою співаків для греко-прав. церкви в Токаю. Сковорода, як звійний співак, поїхав з ним. Так почалася подорож Сковороди по Європі. Переходив він пішком Угорщину, Австрію, Італію (був в Римі), Німеччину, Прусію, та Польщу і всюди старався познакомити з ученими людьми знаючи говорити і писати по німецьки і по латині.

Набувши із так великим трудом багате на той час знання і маючи великий житєвий досвід, вернув Сковорода на Україну в Переяслав, де був коротко учителем поезії. Через непорозуміння з єпископом, який хотів, щоби Сковорода викладав свій предмет на старий лад, мусів цей покинути місце. Крайне вбожество стісняло так вченого чоловіка, якого тодішні не розуміли. Якийсь час потім учив сина поміщика Тамари, опісля був недовго в Москві, звідки тягнений любовю до земляків вернув назад до поміщика Тамари. Тепер появився у Сковороди нахил до самотнього життя, який в повні обняв його від побуту в Харкові аж до смерті. Було вже йому трицять шестий рік життя, як він дістав посаду в Харкові (т. є. 1759 р.) в колегії. Цікавий був його спосіб життя.

¹ На основі „Сочиненій Г. П. Данилевскаго“ подав з деякими поясненнями Курило Роман.

² Тоді панувала цариця Єлисавета любителька музики. На царськім дворі удержували хор зі співаків із України, як свідчать записки архива двірської канцелярії.

Ів лиш вечером і то страви без мяса, спав лиш 4 години. Ранком ходив на прохід у місто. Настрій був у нього все веселий, із вдачі добродушний і строго-повздержний, попри то охотний до розговорів, які зводив усе на тему доброго християнського виховання. По скінченню шкільного року перебував він у знайомих по селах. Пізніше був Сковорода в Харкові також учителем доброго виховання, однак його навчання було демократичне і навіяне любовю до простого народа, тому проти нього повстала велика ворожнеча. Те мійське назадицтво так вразило Сковороду, що він покинув Харків.

Від тепер перебував вже Сковорода по селах у своїх приятелів-поміщиків навчаючи їх і селян. Деколи заходив ще у Харків, а то побільш, щоби збити вимовою і знанням многих своїх ворогів. Властива його філософська мандрівка між народом почалася 1775. року, в п'ятьдесят третім році його життя. Життя його дальше було строге і самітне, але непосидюще, бо переходив пішком сотки верств, відпочиваючи коротко. Жив в крайнім убожестві, ходив у сірій свиті, а всьо своє майно носив на плечах в мішку. Ів найпростіші страви. Вставав все досвіта, заходив десь в затишне місце, читав Біблію, свою улюблену лектуру, співав псалми та вигравав на сопівці духовні пісні вланого укладу. Кудиб не зайшов, всюди навчав старших і дітей правдивого християнського життя в любови і мирі, якого сам був приміром. А що при тім був дуже вимовний і вчений, то таке навчання мало дійсно великий успіх. Всі, у кого бував, мали собі те за велику честь і Боже благословення. Дарунків не приймав ніяких кажучи: дайте тим, що потребують. (Говорять, що з дарунків міг Сковорода зложити велике майно). Так мандрував Сковорода по цілій лівобережній Україні не маючи ніде сталого осідку. Найбільше перебував у свого друга-старика дворянина Сошальського в Гусинці, чоловіка оригінального характеру, підходячого під погляди Сковороди¹. В рік своєї смерти перебував Сковорода в селі Хотетово (коло Орла) у свого друга Ковалінського. Прочуваючи недалеко смерть бажав конечно повернути на Україну, в чім друг його не робив йому ніяких перепон, але ще допоміг. 26. серпня 1794. вибрався Сковорода в дорогу, пращаючи Ковалінського словами «може бути, що більше Тебе не побачу. Прости! Згадай завсіди у всіх приключеннях життя, що ми часто говорили—світло і тьма, голова і хвіст, добро і зло, вічність і час...». Послідні дні життя перевів у слободі Іванівці, у друга Ковалевського, все ще на ногах, хоч був вже немічний. Помер 29. жовтня 1794. р. раненько в сімдесят третім році життя. Його могила знаходиться в саді священика в крайнім занедбанню²...

Характеристика і діяльність. Мандрівка Сковороди по Европі побільшила не лиш його знання, але і вплинула дуже на характер. Він їхав у світ, щоби пізнати, як живуть інші народи, щоби і своєму українському народові, що розбитий історичними трагедіями шукав світла, причинитися до духового движення. Та завівся Сковорода в своїх замірах, бо коли побачив світове життя, побачив з ним і упадок моралі. Але то рівночасно було для нього великою наукою, бо він зрозумів, що самотим чинником духового піднесення людства є лиш християнізм, а не світова мудрість. Розчаровання до світа потягло також Сковороду до твердого і самітного життя, а великі труди мандрівки й крайній недостаток положили в тім свою печать. Сковорода зробився

¹ В церкві в Гусинці переховують зеркало Сковороди.

² Срезневський подає, що день перед смертю викопав собі Сковорода гріб, вечером перебрав білля, а ранком помер.

богомисльною людиною і в тім дусі розвинув свою діяльність. Найперше власною особою дав примір духово обновленого життя, бо Сковорода, як видно з його діл, виходив із заложення, що «хто хоче навчити когось моральності, мусить передовсім сам вести таке життя і то навіть строгіше, як сам других навчає». А з жителісусу знаємо, що вів життя самітне, строго повдержне, в убожестві, повне самовідречення й погорди до світа. Притім носився з величавими плянами. Його ціль була «побудити людей до духового життя, до благородности серця і до світлости думки, як початку всього». Будучи учителем християнського виховання в Харкові вчив у своїм розумінню, бо дотеперішне навчання, хоч звалося християнським, далеко не дорівнувало християнському розумінню чеснот. Сковорода перший навчав в дусу простоти, безгладної справедливости, убожества і співчуття до понижених, через що мусів перестати вчити. Завівся Сковорода в своїх плянах до тодішньої інтелігенції, але не зневірився. Покинув місто і віддався навчанню простого народа. В незіпсутій іще душі народа надіявся скорше видобути дорогоцінні перли. Нарід вповні зрозумів Сковороду, бо приняв його як народнього пророка правди і любви. Мандрував Сковорода від села до села, від місточка до місточка навчаючи людей по роздорожах, торгах, попід церквами, на кладбищах, словом — де попало. Заходив і в доми, з чого господарі дуже раділи. Його навчання переймало людей так, що вірили, як він заїде в чию загороду, то з ним входить мир. Як дуже заїмалися люди Сковородою, свідчить обставина, що над його словами спорили тодішні поміщики-Українці в приватних листах. Справедливо можна сказати, що він був ходячим народнім університетом.

Ще кілька слів про його погляди. Сковорода навчав кожного любити правду задля питомої її краси. А щоби дійти до тої любви правди, казав передовсім пізнати себе і відвернутися від зла. Всякі почести і достоїнства вважав лише пасткою на душу. Чоловік без віри є неначе їдовите насікоме в природі. Щастя осягається через обмеження бажань, поканання волі (самоволі) і трудолюбиве виповнення обовязку. Хто не любить клопотів, повинен навчитися просто і вбого жити. Смерти чоловік не буде боятися, коли посідає душевний спокій, утверджений чувством зділаного добра. Простий нарід не є ані чорний ані мертвий, бо як на мертвій землі родиться живе, або як з чорного народа виросли білі пани. Поручав всім читати св. Письмо, бо воно вчить, як убагороднити людське серце.

Твори. Сковорода писав много. Написав: «Наркиз познай себя» і «Книга Асхань о познанні себя», котрі були першими і повними творами. Інші твори, більш доривочні, в прозі і в стихах, є: «Silenus Alcibiadis», «Марко препростий», «Убогий жайворонок», «Книжечка Плутархова о спокойствіи душі» і інші дрібніші. З наукових розвідок написав ще в Переяславі «Руководство о поезії». Не друкував нічого, аж по його смерті дещо надруковано.

Значіння Сковороди для українського відродження є дуже велике. Його поява викликала так велике заінтересовання до науки і духового життя в народі, що українські поміщики, заходами Василя Назаревича Каразіна, сложили 618000 рублів на основання укр. університету в Харкові, який відкрито 17. січня 1805. року.

Ірляндія

Велика саля британського кабінету в Лондоні сталася, в середу ранком, дня 6. грудня 1921 року, свідком важного історичного акту. Англійські та ірландські уповноважені підписали мировий договір. Оставляючи на боці все, що попередило договір, себто чи підписали його дві рівнорядні і вільно контрактуючі сторони, чи може склалось так, що сильніший накинув свою волю слабшому, досить, що договір підписано. Довга, 700-літня боротьба і ворожнеча між обома островами мала добігти свого кінця, а два ворожі народи мали подати собі руки, щоби від тепер жити між собою у взаємній дружбі. Много бо говорили точки договору: Воскресла довголітня невольниця Ірляндія і під іменем Вільної Ірландської Держави («Irish Free State») саме започатковує добу нової історії. З чужого підніжка двигается на вершини, щоб у повній вільності зажити своєрідними традиціями і життям. Отримує конституцію, подібну до тих, яку мають Домінії, з власним соймом і перед ним відповідальною екзекutivoю. Осягає повну скарбову, воєнну і правну автономію. Англійське військо і поліція залишають край, а їхні місця займає своєрідна, ірландська армія. Що правда, озброєні сили В. Британії мають охоронювати ірландські береги, але це тільки на якийсь часочок, наразі, доки не матиме власних оборонців, яких кількість стоїть завсіди у відношенні до числа населення.

Такі сподівання й очікування лучились із актом 6. грудня 1921 р. З нагоди його появи і правнополітичних послідовностей, які вивязались після нього, преса світа живіше занялась історичною долею зеленого острова, посвячуючи йому особливіші спомини і міркування. Тимто й нам нехай вільно буде приглянутися розвою і степенування кровавої драми тієї шляхотної і симпатичної країни, драми, котра покінчилася так несподіваною і, на око бодай, щасливою розв'язкою.

Огляньмо найперше історичний розвій долі Ірляндії й її нації.

Своєю величиною стоїть Ірляндія (лат. Hibernia) на другім місці поміж британськими островами, бо обіймає 84.415 km², а від Англії ділить її історичний іриський залив. Під хвилю завоювання Британії Римлянами, Ірляндію заселяли кельтійські Ірїйці, що займалися скотарством. Біля 432 р. прийняли вони, завдяки шотландським місіонарям під проводом св. Патрикія, християнство, а за тим Ірляндія стала вітчиною буйного монашества, яке небагом поширило свої благодійні впливи майже на цілий захід. У IX. ст. Ірляндію завоювали Нормани і Данці. Однак їх панування зійшло на безнастанних боротьбах, аж вкінці іриський король Бріан Бороімхе, 1014 р. під Clontarf'ом, цілковито скинув зі себе чуже ярмо. Але домашні міжусобиці спричинили, що 1171 р. ввійшов у її границі англійський Генрих II, здобув її, а на східних окраїнах заложив мархію (тепер Деблін із околицями), котру поділив між Англійців. Наїзницька рука захопила, що правда, землю трудящих мешканців, але пошанувала наразі внутрішню самовладу і свободу. Дперва 1494 р. видав Генрих VII. тзв. Poynings-акта, якими постановляв, що всі проєктовані закони іриського парламенту вимагають згоди англійського уряду, під час коли англійські права, тим самим, що появились, обов'язують і Ірляндців.

Почалися ворожі відносини. Англійські королі очевидячки змагали загарбати зелений остров і його мешканців загнати під свою кормигу. Так було за Генриха VII, а ще виразніше за Генриха VIII. Цей останній проголошує себе 1542 р. королем Ірляндії і починає, в тім католицьким

краю, заводити свої церковні реформи. Ясно було, що змагає викликати схизму. Та дарма. Королівські змагання покінчилися разячою невдачкою. За Єлисавети боротьба перейшла на інше поле. Розпочалася конфіскація землі. Народ, як один муж, спротивився несправедливим затіям, і на явну боротьбу ворожого наїзника вислав з поміж своїх найкращих синів цілий ряд шляхотних борців. Shane O' Neill, Hugh O' Neill, O' Donnell і и. це імена, які славою вкрилися в визвольній боротьбі цього часу.

Скоро однак придавлено народній зрив до волі і свободи. Висланий до Ірландії Cromwell дав волю своїм розшалілим військам, які в нелюдський спосіб, різнею і мордом, заводили лад і спокій. Тоді до решти поконфісковано оставші провінції, а на народі силою й оружжам вимушено слухняність. Народ оставав тепер у спокою. Але спокій цей тревав коротко. Надійшли літа правління Вільгельма III., а з ним нова, нелюдська система гнету і неволення. Ввійшли в життя нові варварські Карні Закони. Для мешканців майже не було ніякого права, бо політично стояли вони поза правом. Спараліжовано краєвий промисл і торгівлю, заборонено набуття землі, ограничено право спадкове, навіть обмежено управу рілі і годівлю худоби, усунуто вищу церковну єрархію.

Щойно в першій половині XVIII. століття почалась нова реакція по причині так великого народнього пониження. Тайні організації почали працювати проти нелюдських власників землі, письменник Swift почав висміювати суспільні відносини, цілий народ почав наново відживати. Заносилось на повстання. Щоби до нього не допустити, англійський уряд відкликав 1782 року Poynings-акта і признав ірландському парламентови самостійне законодавство. Притім і самостійницька думка не завмирала, навпаки, завдяки примірам других народів, усе кріпшала. Був це час визвольної боротьби народів північної Америки і час великої французької революції. Ірландія і собі забажала свободи, опертої на демократичних основах. 1791 року повстає клуб »зєдинених Ірійців«, який ставить собі за ціль, вибороти своїй вітчизні повну незалежність. Перша проба не вдалася. Викликане 1798 р. повстання покінчилося смертю 30.000 Ірландців, а крім того 1. січня 1801 року цілу Ірландську область прилучено до Англії. Утворено, що правда, спільний парламент, у якому Ірландію заступало 32 перів і 100 послів, але всі вони були дібрані зі заїлих протєстантів, котрі заставлялися тільки за незначну горстку, а не за загал мешканців, що були католиками. Щойно завдяки безнастанним зусиллям невтомного O' Connell'a признано 1829 р. католикам пасівне виборче право до парламенту. З тою хвилею ірландські послы відгривали в парламенті визначну ролю. Та мимо їх сильних впливів народня доля ще довго не поліпшувалася. Ніщо не помагали заходи і дворазові (1833 і 1843) грозьби зірвання унії з р. 1801, ніщо не вдіяли знамениті бесіди любимця люду і щирого патріоти Даниїла O' Connell'a, не застрашила навіть уряду велика еміграція двох мільонів Ірландців — правительствена Англія оставала безсердечною супроти завоєваних і підбитих. Дюперва праця радикальної партії молодих Ірландців, котра за ціль поставила собі незалежну рєпублику своєї країни, а за орудник до її сотворення вибрала насильство, давала поруку на щасливішу будучність.

І справді зоря щастя почала присвічувати вже від міністерства Gladstone. 1879 року міг уже Davitt заснувати ірландську краєву лігу, котра грозою і бойкотом виповіла явну боротьбу багатим, земельним власникам-кольоністам, заселяючи їх місце свобідними, ірландськими селянами. Нагальний наступ пошкодив справі. Мін. Gladstone станув тепер на стороні противників і за його старанням уряд проголосив виїмковий стан на ірландській землі. Відповіддю на нове насильство було основання

1882 р. ірландської народної ліги з ціллю одержати Home-Rule, себто самоврядування. Провідникові ліги, Parnell'ови, удалось впровадити до низшої палати показну кількість своїх сторонників і через те позискати значний вплив на уряд. Склалось навіть таке, що уряд виготовив вдовольняючий проєкт двох законів для Ірландії, іменно про окремий парламент і міністерство та про витворення незалежного селянського стану. Але низша палата відкинула оба проєкти. У виду цього в Ірландії почалось нове кїтлування і нові розрухи. Уряд почав знова продовжувати свою насилуючу політику і переслідував національну лігу, котра по смерті Parnell'a розв'язалась. А самостійницька думка і тепер не завмирала і робота в тім напрямі йшла все наперед. В році 1893 Mac Neill і Douglas Hude основують тзв. Гаеліську Лігу (Gaelic League), яка мала на меті відродити і поширити помираючу ірландську, народню мову. Ще тогож року предложив Gladstone парламентові проєкт нового Home-Rule, та хоч низша палата прийняла його, то однак палата Льордів відкинула його 9. IX. 1893 р. Не маючи отже наразі ніяких виглядів на політичну зміну, пильніше забрались Ірландці до іншої роботи.

Скріпили найперше діяльність Гаеліської Ліги. В короткім часі мала вона біля 400 галузей в самій Ірландії і 25 в Америці; ірландська мова викладалась у 2.800 школах, 16 гімназіях і на національнім університеті в Дебліні (оснований 1908 р.). Цілий сучасний рух і доконечне вирішення своєї справи в великій мірі завдячує Ірландія тійже Лізі.

Відтак більше уваги звернули на витворну працю в області економічній. Започаткував її sir Plunkett, засновуючи в р. 1894 господарське товариство (Irish Agricultural Organisation Society), до якого долучилось Irish Reform Association, основане льордом Dunraven 1904 р. За кільканацять літ ціла Ірландія економічно перетворилася. Потворилися підприємні спілки, кооперативи, земельні банки, зріс народній добробут, повикуплювано землі, споряджено ферми, отворено порти, а в законодавстві переперто важні зміни про народню освіту, про роботи і робітництво, про винаймлення мешкань і и. Почалася мирна і багата в наслідки праця.

Ще більші зміни dokonались підчас бурської війни, а передусім після неї.

В р. 1903 за почином Артура Гріффіта заснувалась національна рада, котра в своїй програмі зєдинила всі важніші тактики дотеперішньої боротьби за Home-Rule разом із найновіщими і стала продовжувати традиційну ірландську боротьбу під новим' кличем Sinn Féin. Щож це таке було те Sinn Féin? Саме слово означає: »ми самі«, »власними силами« і виражає суть програми тих, що входять до нового стороництва, називаючи себе Sinnfein'ами. Як політичний організм не існували вони до р. 1905, хоч їх зародки мож уже добачити в оснуванні літераської дружини, у видавництві літературно-політичного журналу Shan Van Vocht, видаваного в Belfast'і через панну A. Milligan, а вкінці в організації United Irishman, яку покилав до життя Артур Griffith в р. 1899. Цейже Griffith довго позіставав душею і провідником партії († 13. VIII. 1922). Первісно їх круг ділання поширювався передусім на економічнім полі, а тільки незначно виступав на політичну арену. Згодом сталось противно. Політичний характер переміг і Шінн-фейни явились виразниками політиків непримиримої орієнтації, котрі змагають до повної незалежности, відкидаючи з гори всякі частинні уступки і частинну свободу.

При їх то стараннях, поставив кабінет Asquith'a 1912 р. новий проєкт ірландського самоврядування, запевняючий справді значні і досі небували користи. Ірландія одержувала самостійний заряд, своє судейство,

почту, школи, публичні роботи, сойм і власне міністерство, покликуване містокоролем. Так виборена лучша доля, давала запевнення на ще кращу будучність.

Склалось інакше. Дотеперішню мирну і надійну працю перепинив Ульстер, новий фактор в ірландській драмі. Річ малася так. Ульстер, це одна з найбільш цвітучих провінцій Ірландії, положена на її півночі, яка протягом віків давала приміщення всім терплячим і переслідуваним. Через те скоро заволоділи нею, переважаючи своєю більшістю, протестанти, нащадки сумної слави тих шотляндських наїзників, яких вислала местниця Англія, послугуючись таким орудником, як славна «Plantation» з р. 1610. Всі вони були протестанти, тож, річ ясна, їхні інтереси не могли йти в парі з інтересами місцевого католицького населення. З початку, як влучно зазначає д. А. Наміток¹, вони нібито сходились: обидві релігії переслідуються, Шотляндці як і Ірландці — одного келтійського походження. Однак на ділі існував між ними релігійний антагонізм. До нього прилучилася з часом ще й ворожнеча на тлі економічних. Сталось це тоді, як після виселення протестантів до Америки уряд намагався далі кольтонізувати Ульстер, некатолицькими й чужинецькими визнавцями. За кольтонізацією йшли привілеї, а через них у кольтоністів зроджувалися наклін і симпатії для Корони, словом Англія через привілеї, давані кольтоністам Ульстеру, потворила собі сліпих і заїлих сторонників. Колиж отже при виборах 1910 р. Ірландці зискали для себе поважне число послів, фанатичний Ульстер підняв голову. Не годився він, щоб «нуждарі, лінюхи та паниці», походячі з цілої Ірландії, крім Ульстеру, увійшли до парламенту. Рівночасно почав він остру критику ірландського руху. За критикою став грозити, проголошуючи 1911 р. тзв. «льозальну революцію». На проголошений Asquith'ом 1912 р. новий білл, відповів навіть організуванням військ, домагаючись 1913 р., що найменше, постійного вилучення своєї провінції, яку впрочім половину заселявали католики. За підмовою англійських консерватистів та імперіялістів утворив Carson, провідник розфанатизованих Ульстерців, часовий уряд й армію. Після «Times'a» з д. 28. III. 1914 р. було вже 110.000 ульстерських охотників під оружжам, що ділилися на поодинокі відділи від 400 до 2000 людей. Обслуга лучних стійок була добре зорганізована; окремі звідомщики удержували взаємні зносини між відділами при допомозі самоходів і коліс. На пострюваних маневрах (drill) послуговувались деревляними рушницями, але 80.000 штук пального оружжя мали в тайних сховках, щоб видобути їх при першій потребі. Те всьо діялося за тайним дозволом цивільної і військової власти Англії.

Очевидно, супроти цього не могла мовчати південна Ірландія. На погрози, на мобілізацію відповіла тимсамим. На прикінці 1913 р. почали молоді Ірландці організувати охотничу армію «для захисту прав і волі всіх Ірландців без ріжниць віри або партій». Край зарюївся військами. Мало що не 250.000 узброєних Ульстерців і Ірландців, між яких поділились іще кривджені дебільські робітники, чекали на хвилю, щоб ударити на себе. По причині ворохобного й захланного Ульстера, марево війни повисло над зеленим островом. Здавалось, що от-от вибухне домашня війна, війна розтратна і местна... А час утікав, а хід історії прямував далі, а обставини були такі, що англійський уряд рішився предложити новий білл, значить проект закона, про Home-Rule. 25. мая 1914 року англійська палата приймає його. І хоч не вдовольав він ні Ірландців ні

¹ Гл. „Нова Україна“ 1922. ч. 3. стор. 8.

теж Ульстерців, всеж таки, при спокою в краю і взаїмнім порозумінню, давав вигляди на краще. Не було отже часу на міжусобиці.

Та під ту саму пору, на європейським і американським континенті, запалало нове полум'я, яке небавком запалило цілий світ до великої, всесвітньої війни. Обох противників заскочила вона в хаотичнім стані, в напружених відносинах.

(Докінчення буде).

Діонізій Головецький

На філософійні теми

Фальшиві теорії що до генези держави

Теорія історичного
фаталізму.

У діаметричнім противенстві до теорії соціальної умови Rousseau'a стоїть теорія історичного фаталізму, котру боронить знатне число німецьких філософів. Як Rousseau зі своїми, по більшій часті, французькими філософами найвищу причину, посліднє жерело держави добачує лиш у соціальній умові, в повній свободі людини, а нехтує всякою природною конечністю, — так знова німецька школа, головно під проводом Wundt'a, найвищою причиною держави уважає саму людську природу, що невмолимою конечністю веде до соціального життя, нехтуючи притім цілковито вплив свободної волі. Їхня теза так виглядалаби: «Держава є силою природи абсолютно конечна.» Звідсі і називаємо її теорією історичного фаталізму, бо поволі, з бігом часу, нестримною, абсолютною, конечністю розвивається держава.

В обороні цеї тези ставав у глибокій давнині Платон, в наших часах Trendelenburg, а також Hegel з цілим рядом філософів ідеалістичного і пантеїстичного напрямку. Подібного погляду є рівнож Дарвіністи й еволюціоністи разом зі Спенсером.

За багато часу й місця треба булоби посвятити, якщо забажалиби ми наводити вповні вискази й погляди поодиноких авторів. Переглянувши їх твори, можна булоби подати таку їхню картину у квестії генези держави: Людська природа так уладжена в собі силою непоборимого закону, чи волі Бога чи принаймьніше Його позитивного провидіння, що мусить остаточно дійти до свого повного совершенства в організмі політичнім. Совершенний, державний організм, то «совершенний чоловік», як каже Платон. Совершенна держава то, як говорить знова Hegel, єство абсолютне, абсолют, об'єктивний дух, сам бог присутний. »...Ist der Staat absoluter, unbewegter Selbstzweck, ja er ist der präsente Gott, göttlicher Wille als gegenwärtiger Geist.« А пан Wundt відважується сказати, що держава то особа в повнім, властивім значінню, автономна, sui iuris, самостійна, що не має ніщо спільного зі своїми горожанами. »So ist in jeder Beziehung die Realität, des Gesamtlebens eine ebenso ursprüngliche und sicher begründete, wie die des Einzellebens. An objectivem und allgemeingültigem Wert ist sie aber dieser um ebensoviele überlegen, als sie dauernder und umfassender ist.« (Syst. d. Phil., 613.) Горожани, це тільки органи (члени) держави, уладнані між собою для різнородних функцій у користь життя держави-абсолюта.

На потвердження й доказання цієї оригінальної теорії покликаються наведені автори на один однісінький доказ, а це доказ аналогії, подібності між організмом чоловіка (осібняка), а організмом держави. Держава-громада то «великий чоловік» (Плятон). Як в людським організмі є багато членів і то різнородних, із різнородними функціями, — так і в організмі державнім, що складається з многих родин, громад, міст. Як члени тіла, хотяй різнородні, становлять одну цілість і є підпорядковані головній цілі організму, так і члени держави, хотяй ріжні, становлять одну суспільність та й кермуються законом загалу. Як члени тіла відірвані від цілості, не можуть сповняти своїх занять і мусять гинути, так подібно і члени держави не можуть виконувати належито своїх урядів, ані належито розвиватися, а навпаки мусять нидіти і завмирати. Для більшої поваги свого аргументу могли ще й навести висказ Стагіритського філософа. Аристотель каже, що держава є з природи першою, а не родина й поодинокі люди, бо цілість є першою, а не части. *»Πρώτον δὲ τῇ φύσει πόλις, ἢ οἰκία, ἢ ἑκάστος ἡμῶν ἐστίν. τὸ γὰρ ὅλον πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ μέρους.«* (Polit. 1. 2. 1253 a. 19).

У відповідь на повищий доказ годиться перше завважати, що бідненька така теза, котра на свою оборону ставить лишень доказ аналогії; бідна вона, як бідна твердиня, що на свою безпеку вси-пала лишень вали з землі, а не має ніякого іншого оружжя. Доказ з аналогії є знаменитий, коли виступає, як другорядний на потвердження; своїм порівнянням добре освітлює, пояснює тезу; робить більше приступною, лекше зрозумілою. Але сам однісінький є трохи небезпечний, бо легко затрачується в нім сила логіки, та й не трудно з'ідентифікувати оба предмети, котрі взаємно порівнюється.

По друге. Коли вже конче мусимо вдоволитися доказом з аналогії, то треба дуже звернути увагу на так зване *tertium comparationis* ц. є. ті прикмети (подібні, чи неподібні), котрі оба предмети порівнювані лучать в одно (чи розділяють). Належить скрупулятно здати собі справу, о скільки є подібні, а о скільки ні.

Опісля треба ще уважно здати собі справу, якого рода звязь заходить між тими спільними прикметами а самим заключенням, що його маємо замір випровадити. В противнім випадку ціла аргументація може бути зовсім фальшивою, хоч сповидно дуже наглядною і переконуючою. Возьмім примір. На землі нашої живуть люди, живуть єства органічні. Наша однак земля кружить довкруги сонця, є обведена великою верствою атмосфери, має чотири пори року. Подібно і Марс (планета) кружить довкруги сонця, має простори воздушні і чотири пори року. Отже на Марсі є органічне життя, живуть люди. Насамперед треба переконатися, чи справді в повні такі самі є умови Марса, як і Землі. Опісля належить зважити, яка звязь заходить між оборотом довкруги сонця, воздухом, порами року, а життям органічним, чоловіком; чи є вони тільки умовами (*conditiones*) життя, чи причиною (*causa efficiens*) життя. Коли є тільки умовами, то хотяйби Марс був зовсім подібний до Землі, то ще не можна заключити, що живуть на нім люди (силою цего аналогічного аргум.). Колиби згадані прикмети були не тільки умовами, але й причиною життя, то заключення, що на Марсі жижуть люди, булоби вповні правдиве. Колиже між спільними прикметами, а заключенням нема ніякої звязи, то аргумент з аналогії є просто смішний і неправдивий. Пр. мул, з'євірина, має подібні чотири ноги як корова. А що корова має роги, то і мул має роги.

Повернім тепер до аргументу аналогії між чоловіком, а державою. Що між чоловіком а державою заходить певна подібність, ніхто цего

не перечить. Як у чоловіка бачимо багато членів злучених в одну цілість, так подібно і в державі, — це правда; але не того самого рода звязь заходить між членами а тілом, між горожанами а державою. Члени тіла є так стисло звязані з тілом (цілістю), що без цілоти, відлучені, не тільки не можуть сповняти своїх функцій, але й загалом існувати не можуть, перестають бути живим еством. Родинаже, чоловік — горожанин усунений зі всякої навіть держави, перестає вправді бути горожанином, але не перестає бути чоловіком. Він і далше потрапить жити так фізично як і духово. Правда, це життя утруднене, мозольне, недогідне, але гинути зараз по усуненню з держави зовсім непотрібує; і тому навіть поза життям у державі має він свої людські певні права. Як члени тіла, становлячи одну цілість є, підпорядковані головній цілі (доброу) організму, так і горожани — це правда, але не так само! Члени тіла, що так виражуся, кермуються тільки добром цілоти, а виключних, поосібних для себе цілей не мають. Навпаки родина, чоловік, як горожани є підпорядковані головній цілі добра держави — але мають при тім свої, питомі, особні, не зависимі від держави, поосібні цілі. Так прим. ціллю родини — розмноження роду людського; це родини питома ціль, яку вповні може досягнути й поза життям горожанським. Ціллю держави є дбати про загальне добро існуючих уже людей-горожан, але не безпосередно приводити людей до існування; це належить до родини. Відтак держава, обнимає тільки живучих на землі людей, далше не сягає; — чоловік, ество змислово-духове, маючи безсмертну душу, закінчивши життя на землі, не кінчить його вже цілковито. Тому з конечности річей, поодинокий чоловік має вищу ціль, як сама держава як така. »Громада, то великий чоловік«. Це правда. Але чоловік (осібняк) то особа в повнім значінню слова, особа фізична, а громада як така, то особа в змислі аналогічнім, особа моральна. А прецінь Аристотель каже: »держава перше кожного з нас«. — Але каже: *τῆ φύσει* т. з. в порядку природи, а не часу й походження (*non in ordine temporis et originis*). Це значить, що з порядку самої природи держава для чоловіка, для його усовершення, в державі має чоловік знайти змогу повного для себе розвою, а не що держава може чоловіком послуговуватись, мов дитина забавкою. або й цілком здавити й закинути, як дитина, що поломану ляльку викидає на сміття. Звідсі ясно, як глупою є засада деяких філософів і політиків, що держава є повним паном своїх горожан, може з ними робити, що їй захочеться, може укладати закони, які їй забагнеться, може вповні послуговуватися горожанами, як орудниками до своєї цілі, словом що держава *»ist ein präsenter Gott, (und) göttlicher Wille als gegenwärtiger Geist.«* Це з огляду філософії бредня.

Теорія перемоги
»Machttheorie«

Нема ні одного вираження-терміну в нашій тезі що до генези держави (держави є силою людської природи морально конечною), котрий не мавби завзятих ворогів серед філософів із ріжних таборів. П. Hobbess'ові і Rousseau'ві дуже не подобалося слово »конечною«; за це кладуть вони головний натиск на »морально«, та й виводять державу зі свободи волі, зі соціальної умови. Hegel'еві й Wundt'ові не подобалося знова слово »морально«, а залюбки звертають увагу на слово »конечною«, ще й додають: абсолютно конечною. Полишилося вираження »силою людської природи« (природно). Но й воно не осталося ненарушене. Знайшлися філософи-правники, що з цілим завзяттям виповіли війну слову »природно«. Їхня теза так виглядалаби: »Держава є витвором перемоги (права міцнішого п'ястука) і привички«. З цією тезою виступили в найновіших часах панове Др. Людвік Гумпль-

віч (* в р. 1838. в Кракові, родом Поляк, професор права на універ. в Грацу) і Юрій Jellinek (проф. права, † 1911 в Гайдельберзі). До них прилучились Seudl, Ling і інші. Рівнож склонюється до них і v. Haller, про котрого в часті вже була мова.

Свої філософійно-правничі міркування помістив п. Гумпльовіч у великій творі »Allgemeines Staatsrecht« (Innsbruck 1897). Постараємося коротко й поступенно розвинути його думку; рівночасно подаю по його твердженнях свої завваги й відповіді. Робимо це тому, бо п. Гумпльовіч видко так завірив своїй докторсько-професорській повазі, що свій »науковий авторитет« посунув аж до безличности. На свої тези й погляди не зволив подати ні одного однісінкового аргументу. Одиноким його аргументом, то різькі, досадні і категоричні слова, як »unwiderleglich, wissenschaftliche Ergebnisse« і т. і. Що найвище покликуються часами, і то сторонничо на певні »наукові« поваги; інші наукові поваги, як Cuvier, Quatrefages, Virchow, Kollmann, Ranke, котрі булиби йому багато прислужилися і хоч трохи його зрефлектували, він зовсім і не згадує.

»Entwicklung, Klassenkampf, Gewohnheit«, отсе три чародійні слова п. Гумпльовіча, що приводять до єstownання-буття і державу і родину і поняття права і поняття моралі. Пра-атомами, з котрих складається держава, є люди. Звідки вони взялися? Розвинулися з царства звіринного! Ну! Але, чи з одної пари людей вивелися, чи з більше пар? Моногенізм, чи поліренізм? П. Гумпльовіч нехтує »біблійні мітології«, а заявляється за поліренізмом! »Wie sich ganz unwiderleglich herausgestellt hat, stammt die Menschheit von einer Unzahl primitiver Horden, deren es in allen Welttheile und Gegenden die Hülle und Fülle gab« (Allg. Staatsrecht, стор. 87). Але на чімже опирав автор своє »unwiderleglich herausgestellt«? На кількох менше вартних авторитетах старинних! Про інші наукові сили він ніщо не знає. З новіших, каже, учить подібно і Strauss і Schopenhauer! Ба, але Strauss »учить«, що тільки одна порода малп, була так щасливою, що розвинулась в розумних людей, а Schopenhauer, що було більше родів малп, котрим облізла з волосся шкіра, а за це дістали розум. П. Гумпльовіч іде за Schopenhauer'ом; чому отже покликуюється і на Strauss'a? Впрочім Schopenhauer »учить«, що з дуже невеличкої кількості малпятих осібняків вивелися люди. Звідкиж п. Гумпльовіч знайшов їх »in Hülle und Fülle« і то »in Welttheilen und Gegenden«? А на це треба було вже більшого генія і »Entdecker'a«, а ним є саме п. Гумпльовіч! Но можеб п. Гумпльовіч зволив пояснити, як то єство нерозумне розвинулося в розумне? В якій спосіб *absentia* et *negatio* тоб *esse rationis* розвинулася в *praesentiam* et *positionem* тоб *esse rationis*? Як »ніщо« »розвинулося« »в щось« і то силою »природного закону«? Що це було за підсоння, які умови життя, що так чисельно у всіх сторонах появилися малпяти-безрозумні люде-розумні? Виставивши таку »wissenschaftliche« метрику для чоловіка, означивши на пра-прадідів різних людських племен різні малпяти породи, як шимпансів, понго і т. і. так малює п. Гумпльовіч життя-буття людей: »alle Weiber, Kinder und alles Gut hat allen Genossen gemeinsam gehört; es gab keinerlei individuelle Ehe, kein Verhältniss zwischen Eltern und Kindern und keinerlei individuelles Eigentum« (All. Staatsrecht. 377 — 379). Що більше, не було в них поняття, ні навіть слова »батько«, — »Vaterschaft«, »Vater«! Це всьо, то »wissenschaftliche Ergebnisse«, на це всьо має »unwiderlegliche Beweise«. Але, де ті докази, то вже тайна п. Гумпльовіча, якої совісно не зрадив ні одним словом.

Якже ці ватаги малп'ячих людей заложили державу? Зовсім «стисло науково» так малює п. Гумпльовіч. Одна кляса-група людей-малп, була характеру цілком спокійного, трималася одного місця, тиха, смирна, роботяща. Памятаючи на звичаї своїх предків, сиділа чемно на галузях розкішних дерев, і заїдала смачно, що Бог дав в Африці банани, помаранчі, в Європі грушки, яблука, сливки. То була група осілих людей, »die sesshafte Horde«. Другій групі не подобалося таке смирне життя, вона була непосидючою, цікавою, палкою, жадною пригод, войовничою, »die schweifende Horde«. Свого часу зібралися такі гайдамаки-бурлаки, люди-малпи, зробили віче, поналомлювали бучків, дручків, і ну же в світ за очі, бити і лупити »спокійних«. Розпочалася »Klassenkampf«, опісля »Eroberung« і »Unterjochung«. (All. Staatsrecht. стор. 88 й далі). Це дало початок державі! Насильство і поневолення витворило дві кляси: »пануючих« і »опанованих«. Спершу силоміць держали побіджених побідники, опісля старалися своє верховодство, власть і опанування утвердити різними розпорядками, уставами й приписами. Це дало початок законам і цілому правничому кодексові. В той спосіб через »gewaltsame Unterjochung« повстала »naturwüchsige« (природна) Organisation der Herrschaft behufs Aufrechthaltung einer bestimmten Rechtsordnung (стор. 34). (Мабуть п. Гумпльовіч не має поняття про противорічність, або кпить собі зі всякої логіки!) Закони ці не мали в собі ще нічого ані святого, ані пошани гідного. Були то лишень вимоги волі сильнішого племені супроти слабшого. Побіджені творили клясу слуг і робітників; то були »живучі знаряди«. Їх приділено панам-побідникам як невольників. Це дало правний підклад до заложення родин (в латинським значінню »familia«).

Дуже гарно! Але забув п. автор, що прецінь у тих людей, (як сам запевняв торжественно), не було навіть ідеї приватної, особистої якоїсь власности, не було навіть слова, — а тут нагло, мов грім з неба, є вже і ідея і слово і реально ділять поміж себе робітників; є приватна власність! Знова глибока наукова тайна питама самому п. Гумпльовіч.

Но полишім це на боці. Зробім лишень малу рефлексію! Якщо непосидючі, войовничі бурлаки вибиралися на підбиття спокійних, то мусіли якось порозумітися між собою, мусіли якось урядити бранку спосібних людей до кампанії, мусіли мати якусь воєнну нараду, мусіли мати провідників, мусіли укладати плян нападу, мусіли мати принайменше дуже примітивну карність між собою, мусіли мати якесь поняття — ідею про послух провідникам: словом мусіли бути з'організовані суспільно. Коротко: заки вибралися на »Unterjochung«, з котрого витворилася держава, вже мусіли мати між собою державну організацію (хоч дуже примітивну)! Чому ж проте п. Гумпльовіч добачує генезу держави тільки в »Gewalt« і »Unterjochung«?

Але держава не може обійтися без права (законів) і моралі. В якийже спосіб ~~прото~~-держава Гумпльовіча дійшла до цих найвищих понять? П. Гумпльовіч розв'язує квестію дуже простенько. Чоловік то звірина привички (ein »Gewohnheitsthier«). Це, що робить він у початках під напором насильства і перемоги, вироджується поволі в »другу природу«. І так на початку лише з негодованням і обуренням зносить перевагу сильнішого племені над собою, опісля поволі-поволі уважає цей стан за нормальний, за відносини природні, за лад відповідаючий вищому ладові, за волю Господа »einer höhern Ordnung entsprechende, von Gott gewollte, mit einem Worte, als eine sittliche« (стор 341). Окружаючі відносини стають правилом і нормою думання й цілого світогляду. »So kommt es, dass die ursprünglich mittels Gewalt geschaffenen Zustände dem Menschen

bald als durch höhern Willen festgesetzt erscheinen» (стор. 342). Опісля ще приходять «інтерес держави». Витворені державою відносини являються йому добром, щастям, яке завдячує виключно державі. Він дрожить, щоби цього добра не стратив. Це знова вливає в його душу поважання і пошану для існуючого ладу. »So bildet sich denn mit der Zeit im Staate die Idee der sittlichen Ordnung, die Idee der Sittlichkeit, die nichts anderes ist als der geistige Niederschlag der gewordenen staatlichen Zustände« (All. Staatsrecht. стор. 343). Існуючий лад, виражений різними приписами, зіставленими в одну цілість творить «право». — Вкінці побіджені й побідники (матеріально і духово) зливаються в одно, ріжниця зтирається, приходять одність культури, а з нею «нарід», «нація», якої чертою характеристичною є спільна мова.

Коротко ціла теорія так виглядає: первісні дві класи людей б'ються; опанувавши одні других закладають *proto*-державу. В ній розвивається перше право приватне (закон приватної власности, подружжя, довгів) опісля право карне, вкінці право державне-публичне. Приходить одність культури, одність народу, — но, і держава в новітнім змислі вже повповні готова. Це всьо сталося на основі закону привички (Gewohnheit).

Одно лишень наш великий »Entdecker« мабуть цілком забув! Забув пояснити. в який спосіб цей його матеріальний, малпачий чоловік прийшов до поняття вищого ладу («höherer Ordnung»)? В який спосіб малпачий чоловік все й всюди прийшов до поняття волі Бога («von Gott gewollte»), до моралі, до закону? — Чи також через привичку (durch die Gewohnheit)? Мені здається, що »Gewohnheit«, привичка родиться в цей спосіб, що чоловік якісь діла, акти повторяє частійше, набирає в них вправи, чує опісля до них певну склонність, нахил, освоюється з цими ділами так, що вкінці стають гейби потребою. От приміром привичка п'яньства. З початку, одна, друга чарка, потім частійше, опісля якийсь що раз більше тягне до чарки, п'ячина готов і ціле майно віддати за чарку, вкінці без неї жити не може. Якжеж малпачий чоловік привик до »вищого ладу«, »моралі«, »права«? Так він не тільки що не виконував частішє тих актів, але навіть не мав поняття, ані ідеї, ані слова цих річей?

Але ще одно! Коли привичка є самотнім і самотнім джерелом моралі і права, коли привичка, як запевняє п. Гумпльовіч, витискає на ділах марку і черту і характер добра (sittlich), святости («von Gott gewollte»), слушности (des Rechten), пошани гідности (des Ehrwürdigen), то можеби п. Гумпльовіч зволив пояснити, чому-то люди не уважають крадежи, ошуканства, убійства, невірности супружчої за річ чесну, добру, святу, слави гідну? Прецінь деякі вже до цього рода діл давно »привикли«! Чи може ще за мало часу на привичку? Прецінь вже буде що найменше 6. тисяч літ від часу, коли чоловік був ще малпою!

Вкінці автор »Allgem. Staatsrecht«, як видно з його твору, хоче представити державу, як найвищий щабель людської культури, як джерело права і моралі, як найвищого пана: пана необмеженого на землі, котрому всі мають повинуватися, ставить державу на місці Бога. Дрантива це і нерозумна ціль та змагання. Однак чи хоч льогічно це переводить? Ні! Всьо опирає на »привичці«! Іншими словами, все пустою уявою, без реального підкладу, от, сказатиби, чоловік привик! Es ist eine »höhere, von Gott gesetzte Ordnung«, чому? »Бо чоловік так привик думати, але не так є по правді« — Чи ж не смішне це?

Пан Юрій Єллінек в своїй теорії про повстання держави (Allgemeine Staatslehre) годиться в основі з висновками п. Гумпльовіча. Приймає державу як »факт історично-соціальный«, за причинами факту він слідить.

Не годиться лишень з п. Гумпльовічом що до повстання права. Держава не є джерелом, причиною (*causa efficiens*) права (як учить Гумпльовіч), але лишень умовиною (*conditio*), нагодою до права, овшім зроджене з нагоди держави право стає підвалиною самої держави. Denn Staat ist »eine historisch-soziale Bildung«, »an welche das Recht sich erst anschliesst, die es aber nicht zu schaffen vermag, sondern die vielmehr die Grundlage seines Daseins ist« (стор. 246). Держава є вповні готовою тоді, коли ріжні органи сповняють свої державні функції, коли актуально виконують своє панування, коли актуально горожани повинуються державним органам-владам. Правила і норми поступовання влади стають правом не лишень наслідком примусу, але і наслідком психологічної спосібности і схлонности вродженої чоловіка, щоби фактичні і актуальні і довго-треваючі приписи уважати за чесні, добрі, правні, обовязуючі.

На це всьо мусимо коротко замітити, що п. Єллінек має в деїм слушність. Правдою є, що деякі довголітні практики, звичаї, дістають право горожанства, стають правними, стають законом, але діється це на основі природного закона, котрого п. Єллінек боїться як чорт свяченої води, котрого він не признає і виминає, як тільки може. Довголітні іменно практики і звичаї стають доперва тоді законом, коли покажуться згідними з розумом, коли покажуться і конечними і слушними, оправданими і чесними. В противнім случаю якась практика, чи звичай, чи факт історичний хочби і не знать як довголітний, не буде ніколи законом, не буде слушний, не буде обовязуючий. Приміром Ірландці вже від кількох соток літ двигають на собі ярмо підданства англійського, а прецінь нікому з них і не прийшло на думку, щоби »фактичний стан« (тому що він довголітний) уважати за слушний, справедливий, правний. Противно все шукають нагоди, щоби той »фактичний стан« скинути зі себе цілком. Римські невольники довгі літа зі скреготом зубів зносили свої невольничні кайдани і хотяй їх доля була обнята вже й писаними законами, однак ніколи не уважали вони своєї невольничої судьби правною і при першій ліпшій нагоді бунтувалися. Мусимо проте сказати, що нормою слушности закона позитивного, людського не є довголітність, чи хочби і віковічність, але право природне, котрим нехтувати, не признавати, як це робить і п. Гумпльовіч і п. Єллінек є крайним нерозумом і глупотою.

На кінець не можемо погратулювати п. Гумпльовічові й Єллінкові як добродіям і »Endesker'am, нової системи державно-філософічної. Подібні нісенітніці плели вже перед приходом Ісуса Христа Протагорас, Аристій і інші грецькі софісти. »Das Prisma« п. Гумпльовіча (All. Staatsrecht стор. 349) стара як світ. Їм можуть подякувати за »стислу науку« лишень панове радикали й анархисти-й соціал-демократи, що стараються всьо, ці ли й лад дотеперішній повернути до гори корінням. Бо і чиж не перевертати його, коли опирається лишень на »Gewalt« і »Gewohnheit«?

Р. Ска—ський

Природо!...

...Сповняє душу чимсь невимовним
— Живим, обновним —
Твій кожний одрух, можна природо!
Покотиш злото,
Соняшне злото по струнах груди,
В душі світ будиш.
Яблінки вбереш в узори білі,
Ніжні, розцвілі.
В душі щось ходить тихо стопою,
Як сніг, мнякою.
Даруєш волю вітрам буяти
— Дітям крилатим,
Принесуть гомін тисячні струни —
Грізний, то чулий.
...Кожная вітка, кожний твій подих
Духа молодить,
Сповняє душу чимсь невимовним,
Живим, обновним...

Г. С.

Чуєш, Друже? брязкотіння
і тремтіння
Тих кайданів сталевих?
Чуєш Друже, голосіння
і квиління
Тих героїв молодих?..
Бачиш скуті йдуть рядами
без надії
і сумнії
Мов неземні якісь духи
Йдуть рядами, та без зброї сталеві.
Лиш кайдани сталеві
Тиснуть руки молоді
Мучеників нещасливих,
Що за справу свою рідну,
За свою Україну бідну
Були в боях утяжливих;
Іх тепер в тюрму женуть...

Чуеш, Друже, брязкотіння
Тих кайданів сталевих,
Що давлять аж до омління
Наших Борців молодих.

У тюрмі
мов у тьмі
чути крики
якісь дикі
й пісні звуки.
Це з розпуки.

Наших Борців молодих
Розвіялись ясні мрії,
Лиш лишивсь промінь надії
Й холод мурів тюремних...

7. VII. 1922.

І. Л-о

Часом мені сниться

Часом мені сниться...

Обуті в білі чобітки
стоять рядком стрункі тополі
тихенько — тихо —
лиш часом
порве стрибливе зайчення
це сріблосайне тихомиря,
то спопелить на хвилю чорна галка,
і тихо — знов — —
... і твої очі сині,
і рожі уста

в океані

голубої мрії,
і погляд
фіолетами смутків вечірніх
пеленами сліз оповитий...

Часом мені сниться...

Багриться захід
і сніг як небо сивий хмуре —
а ген —

у далені
купає золото в міді кров — —
... вишневий цвіт
квіткам лілеї люблю мовив,
пелену льонів золотих
стелив до сону дневі —
лягав —

лиш братоньки молились
і сяйвогонь палив вечірню жертву
єдиному Творцеві всіх світів....

Лілеї білі сніг змінив, —
меніж усе ще літо сниться,
і фіялони твоїх очий...
твоїх очий...

ЗІ СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

Заввага: Наслідком поновного арештовання редактора, тов. Ів. Гладиловича і забрання поліцією приготованого ним реферату про «Студентське життя», цей відділ знова виходить не повний. Зате поміщуємо вісти зі «Всеукраїнського студентського Конгресу» в Празі і його резолюції, крім цих, що їх ніяк не пропустила б польська цензура. *Секр. ред.*

Конгрес Українського Студентства західних земель України та еміграції в днях 20. VI до 7. VII 1922. в Празі

(Комунікат)

Обширність матеріялу не дозволяє подати звіту про конгрес Укр. Студентства в такому виді і обемі як цього вимагала б потреба. Ізза цього цей звіт мусить обмежитися до подання подій і нарад конгресу лиш у загальних чертах.

На конгресі були заступлені слідуєчі організації:

I. Східна Галичина

1. „Краєва Студ. Рада“ (число членів 1911), обєднуюча майже все укр. студентство Східної Галичини. Делегати: Шезчиків, Чиж, Аненко, Подольняк, Четаренко (мандатів 40).

2. „Союз соціалістичного студентства Східної Галичини“ (чл. 235). Делегати: Сасович, Косак, Вашук, Ярема (манд. 4).

3. „Ліга українських студентів“ (чл. 150). Дел.: Геречка.

II. Буковина, Чернівці.

„Комітет Укр. Студентства Буковини“ (чл. 178), обєднує 3 студ. організації: 1) „Січ“, 2) „Запороже“, 3) „Православна академія“. Дел.: Тарко, Данилюк, (манд. 5).

III. Еміграція

A. Чехословаччина. 1. Прага

„Укр. Академічна Громада“ (чл. 848). Дел.: Ріпецький, Роздольський, Чернуха, Копач, Сімянців (пізніше на його місце Мухін), Чер-

нявський, Шах, Індишевський, Росляк, Зоц, Др Галан, Черкавський, Білинкевич, Воробець (пізн. на його місце Семчук), Ліщинський (пізн. на його місце Стахура), Могильницька, Мельник, Др Харак, (манд. 19).

2. Берно.

„Укр. Академ. Громада“ (чл. 100). Дел.: Слюсар, Мамчур.

3. Пшібрам.

„Каменярі“ (чл. 52). Дел.: Збурдовський, Білінкевич.

4. Йозефів.

а. „Кружок правників“ (чл. 15). Дел.: Довбенко (пізн. Волошук).

б. „Курс матурантів“ (чл. 61). Дел.: Масенко.

5. Мельники.

„Укр. Акад. Громада“ (чл. ак. 50). Дел.: Сенявський.

6. Подебради.

а. „Господарська Академія“ (чл. 44). Дел.: Мурашко.

б. „Курс Матурантів“ (чл. 20). Дел.: Радченко.

Б. Польща. 1. Варшава.

„Союз Укр. Студентів емігрантів у Польщі“ (чл. 400). Дел.: Чикаленко, Шишківський, Олексюк, Олесіюк (манд. 9).

2. Краків.

„Студентська Громада І. Запорожської стрілецької дивізії“. (чл. 32). Дел.: Самарський.

В. Австрія. 1. Відень.

Ак. Тов. „Січ“ (чл. 375). Дел.: Ганківський, Федів, Охримовичівна, Пашенко, Скорик, Чичкевич (манд. 8).

2. Грац.

„Січ“ (чл. 17). Дел.: Федів.

3. Леобен.

„Молот“ (чл. 11). Дел.: Кулик.

Г. Німеччина. 1. Берлін.

„Спілка студентів Українців“ (чл. 95). Дел.: Лоський, Батир, Кожевників.

2. Кіль.

„Спілка студентів Українців“ (чл. 6). Дел.: Скрипник.

Г. Румунія. Букарешт.

„Зоря“ (чл. 25). Дел.: Петро Панченко.

Д. Югославія. 1. Загреб.

„Укр. Студ. Громада“ (чл. 20). Дел.: Макарушка.

2. Любляна.

„Укр. культ.-просвітний Гурток“ (чл. 25). Дел.: Коваленко.

Разом були заступлені 84 організації (з того безпосередно 21, посередно через 5 краєвих Союзів — 63 організації) 57 делегатами з 104 мандатами, які заступали около 5.000 zorganizоване укр. студентство.

Перший день конгресу (20. VI), який спершу був призначений на святочне відкриття, мусів обмежитися на святочний концерт. Ізза цього, що більшість делегатів ще не прибула, не можна було приступити до наміченої праці.

21. VI. працювано над виготовленням регуляміну конгресу й ухвалено змінити назву: III. Всеукр. Студ. зїзд, на: Конгрес Українського Студентства Західних Земель України та Еміграції. Причиною цього була та обставина, що студентство Радянської України не взяло участі у Конгресі.

22. VI. рано зіхалися майже всі делегати, які заповіли свій приїзд (крім варшавської і частини берлінської) і тому можна було приступити до властивих, ще раніше намічених праць конгресу. Обрано президію конгресу у такому складі:

Голова: Федів; містоголови: Чернявський і Подолянка (потім Шишківський); секретарі: Чичкевич і Лоський. Цього дня пополудни влаштовано у салі „Чеського Студ. Дому,“ при допомозі жіночої секції У. Н. Г. чайний вечір, на який крім делегатів були запрошені також посторонні гості з чеського й українського громадянства. Короткою промовою привитав завідуючий студ. Домом (чеський студент), висказуючи своє, як і своїх товаришів дружнє відношення до укр. студентства і бажання як найкращого успіху праці конгресу. Свобідна гутірка, сольові співи, музичні продукції укр. і чеських товаришів і товаришок причинилися до веселого, приемного настрою присутних.

23. VI. перед полуднем по довшій дискусії над пленумом, комісіями, їх складом і компетенцією, рішено, що всі справи і постанови комісій мають обовязуючу силу доперва тоді, коли затвердить їх пленум. Рішення пленума по справам професійним і культурним мають бути обовязуючими для всіх учасників і виноситися іменем цілого конгресу. Рішення що до питань політичних, о скільки такі малиби бути порушені й ухвалені неодноголосно, мають обовязуючу силу тільки для тих, які голосують за ними і виносяться лиш іменем тих груп, які за дану політичну резолюцію голосували. Причиною такого вирішення обовязковости нарад у справах політичних було домагання делегатів соціалістичного студентства, що тільки під тим услівям годяться обговорювати спільні політичні питання. Утворено такі комісії: 1) Мандатна (чл. 5), 2) Організаційна (чл. 13), 3) Економічна (чл. 7), 4) Культ.-суспільна (чл. 15). — Кожда комісія після потреби мала ділитися на підкомісії, як також з прибуттям нових делегатів мала доповнюватися новими членами.

Пополудні уконституовалися комісії в такому складі:

1) Мандатна: голова: Подолянка, секретар: Роздольський. 2) Організаційна: голова: Шевчиків, секретар: Макарушка. 3) Економічна: голова: Зоц,

секр.: Черчуха. 4) Культ.-сусп.: гол.: Чиж, секр.: Слюсар. Утворено при ній 3 підкомісії: 1) Університетську, гол.: Чиж; 2) Пресову, гол.: Скорик; 3) Фізичного виховання, голова: Білинкевич; 4) Для справ організаційних студенток, гол.: Охримовичівна. Тому що до праць комісій необхідно було познакомитися зі станом і діяльністю поодиноких організацій, приступлено до відчитання їх звітів, які заслухано 23. VI вечір, 24. рано і пополудні. Крім того обговорено й ухвалено регулямін конгресу, який складається з 11 відділів, що містять у собі 84 §§.

25, 26 і 27. VI передпол. велася праця по комісіям.

1) У організаційній комісії: Відчитано реферат Др. Галана: „Організація Укр. Студ. Союзу“ і по довгій дискусії над ним приступлено до вироблення статуту Центр. Студ. Союзу, виготовлення проекту резолюцій і инше. 2) У економ. ком., відчитано реферат Лемішки: „Економічний стан укр. студентства й організації допомогової акції“, переведено дискусію над ним і почато виготовлення статуту Центральної Допомоги Укр. Студентству. 3) У культ.-супільній ком.: а) Університетська підкомісія: Відчитано реферати: 1) „Боротьба за укр. університет у Львові і 2) „Провійськовий факультет при народнім університеті у таборах Ланцуті та Стшалкові“ і дискутовано над виготовленням проекту резолюцій. б) Пресова підком.: Відчитано реферат І. Рудницького: „Студентська преса“, розвинено дискусію над ним і уложено проект резолюцій. в) Підком. тілесного виховання: Відчитано реферат 1) Гайдучка: „Тілесне виховання а укр. нарід“, 2) Секції пропаганди Спорту при У. С. С. К. в Празі: „Фізичне виховання“, 3) Яремченка: „Укр. студ. і скавтінг“. 4) У підком. для справ організаційних студенток: Відчитано реферат 1) Подолянки: „Студентка в минулому і сучасному в Галичині“, 2) Марітчаківни: „Значіння виховання й образування жінки для нації“, 3) Тарасевичівни: „Ідеологія жіночого руху“.

По дискусії над ними виготовлено проект резолюцій.

27. VI поп. на пленумі предложено окремими комісіями винесені попереднього дня резолюції, над якими вивязалася довга дискусія. По ухваленню їх обговорено й усталено порядок святочного відкриття конгресу, яке відбулося 28. VI рано.

28. передпол. численні посторонні гості та студентство по береги виповнили сальо „Stud. domov-a“. Конгрес відкрив короткою промовою голова Укр. Ак. Гром. у Празі Др. Харак і покликав вибрану президію конгреса. По нім привитав присутних гостей голова конгресу Федів, подаючи рівночасно ту мету і завдання, які лежать перед конгресом. Обрано протектора конгресу, голову Укр. Академії Науки в Києві проф. Кримського, ректора укр. університету у Львові проф. Щурата і ректора вільного укр. університету в Празі проф. Колессу. Рішено також вислати привітну телеграму президентови Ч. С. Р. Масарикови. По цьому почалися привітання. Від укр. вільного університету привитав довшою промовою конгрес проф. Др. Колесса. Від посольства У. Н. Р. промовляв посол Сливінський, від посольства З. У. Н. Р. Д-р Кость Левицький, Наукового Тов. Шевченка проф. Д-р Смаль-Стоцкий, Укр. Горсжанського Комітету п. Григоріїв, білоруського громадянства п. Вершинський, чеського студентства Svatek (Центр. Союз чеськ. студ.), Naas (Центр. Союз катол. чеськ. студ.) і Bilek (чеськ. студ. Пшібраму), білоруського студентства Шишкоускі, французького студентства Торей, гуманітарних організацій Англійка Бельц і Шведка Енгельсторн і російського соціалістичного студентства в Празі Подвонський. Відтак відчитано письменні привіти, яких наспіло більш 100. Із них від чужих студентських організацій, Цент. студ. союзів: Франції, Англії, Швайцарії, Голяндії, Німеччини, Данії, Швеції, болгарських студентів (Леобен), чорноморських німецьких студентів, чеських і словацьких студентських організацій, ректоратів чеських вищих

шкіл, цілого ряду укр. студ. організацій (між ними студ. орган. в Єгипті, Швейцарії, Франції, і инш.), від мало не всіх укр. наукових і громадянських інституцій, так краєвих як еміграційних і від окремих укр. громадян. Особливе враження на присутніх викликало прочитання привіту з тюрми 8-ох студентів (Баторівців): Матчак, Паліїв, Зиблікевич, Гладилевич, Тофан, Гнатевич, Кучабський, Коберський), що досі ще караються у польській тюрмі. Пополудні того дня і ранком другого (29.VI) велася робота у комісіях. Головно цікавою і незвичайно живою була дискусія в економічній і організаційній комісії. Пополудні взяли делегати участь у фестині урядженім укр. студентством у однім із огордів за Прагою. — На пленарному засіданні порушено справу святочного відкриття. А саме у деяких промовах пспереднього дня добачували делегати соціалістичної молоді нарушения аполітичності конгресу і домагалися публичного спростовання. Над тим вивязалася довга, кілька годинна, оживлена дискусія, по якій вкінці внескодавці відступили від свого жадання.

30.VI. Цілий день був посвячений обговоренню актуальних, сучасних подій. Прочитано такі реферати: 1) Скорик: „Українське студентство в минулому життю укр. народу“; 2) Кожевників: „Нарис студентського життя на придніпрянській Україні“; 3) Ріпецький: „Історичний огляд життя соціалістичного студентства“ (корєферат до реферату Скорика). Над вище згаданими рефератами, які торкались освітлення студентського життя з історичного бску, розвинулася коротка дискусія.

Пополудні приступлено до обговорення сучасного становища. Виголошено такі реферати: 1) Федів: „Сучасне політичне становище укр. народу і студентства“; 2) Чиж: „Ідеольогія студентства і сучасний момент“ (реферат цей був зібранням трьох окремих на цю тему рефератів); 3) Роздольський: „Корєферат до реферату Чижка. — Вище згадані реферати порушували багато актуальних, пекучих питань сьогоднішнього дня. — Диску-

сія, яка була самозрозуміло незвичайно жива і доволі цікава протягнулася до пізної ночі.

1.VII. передпол. заслухано резолюцій і приступлено до дискусій над ними, як також над їх оголошенням. Попередню ухвалу що до оголошення резолюцій (а саме, що резолюції що до політичних питань виносяться тільки тоді іменем конгресу, коли вони ухвалені одноголосно, в противному случаю тільки іменем тих груп, які за неї голосували), змінено в тому напрямі, що постанови, які виносяться на конгресі абсолютною більшістю являються постановами конгресу. Вони не обовязують тих груп та членів конгресу, які кладуть „votum separatum“, що й мусить бути зазначене при оголошенню резолюцій. Вище наведена модифікація викликала незвичайно живу виміну думок і вкінці стала причиною виходу 9. делегатів (з 11 мандатами) соціалістичної молоді із нарад конгресу.

1.VII. попол. 2. і 3 передпол. веліся праці у комісіях. Рівночасно навязано переговори із делегатами, які покинули конгрес, що до залагодження конфлікту. Це вкінці вдалося досягнути, установляючи відповідну формулу оголошення резолюцій політичного характеру, які були винесені під час неприсутності делегатів соціалістичної молоді.

3.VII. вечером — делегати, які вийшли були з конгресу по прийняттю пленумом їх пропозицій — приступили знова до праці конгресу. — Тогож дня прийнято в першому читанню статут Центр. Союзу Укр. Студентства (скорочено ЦСУС).

4.VII. затверджено по двох читаннях і дискусії статуту Центр. Союзу Укр. Студ. (ЦЕСУС-а) і Центр. Доп. Укр. Студ. (ЦЕДУС-а).

Під вечір запрошено учасників конгресу на футбольний меч української спортової дружини з чеською „Славією“.

5.VII. і 6.VII. рано відбулися конститууючи збори ЦЕСУС-а й ЦЕДУС-а. — Обрано управу центральних союзів у такому складі: А) Управа ЦЕСУС-а:

голова: Ган (Шевчиків), І. містоголова: Федів, ІІ. містогол.: Мухін, І. секретар: Рудик, ІІ. секретар: Чернявський. За ступники секретарів: 1) Макарушка, 2) Телішевський. Референти: 1) Організаційний: Олесіюк, 2) пресовий: Федів, 3) закордонних зносин: Орелецький, 4) культ.-суспільний: Скорик, 5) економічний: Нижанківський С. Ревізійна комісія: Кожевників, Пашченко, Росляк. Б) Управа ЦЕДУС-а: голова: Галицький, містогол.: Ганківський, секретар: Загорецький, скарбник: Патроник, референт по придбанню фондів: Чернуха, реф. розподілення фондів: Топольницький, реф. підприємств: Віханський.

6.VII. вечером по ухваленню регуляміну ревізійної комісії ЦЕДУС-а і ЦЕДУС-а приступлено до голосування над остаточно зредагованими спеціальною комісією резолюціями. Розбіжна інтерпретація умови з 3.VII., на якій делегати соціал. студентства взяли знова участь в конгресі, довела до другого їхнього виходу. Дотичне місце умови звучало: „анулюється ухвала з 1.VII. (а привертається ухвала в тій страві з 13.VI), при чім ростягається її важність не тільки на справи політичні, але і культурні (не включаючи давних резолюцій, які були вже проголосовані) — оскільки такі будуть ще порушувані“. Одні розуміли це в цей спосіб, що резолюції культурного характеру не можуть бути оголошені в імені конгресу тільки тоді, якщо в них будуть заторкнені політичні питання. Другі (дел. соц. студ.) інтерпретували її дослівно, себто резолюції характеру культурного (внесені в їх неприсутности) могли бути оголошені як резолюції конгресу тільки тоді, коли вони будуть ухвалені одностайно. — Щоб усунути непорозуміння, ухвалено резолюцію такого змісту: „Щоб усунути сумніви що до інтерпретації точки 4. угоди (вище наведена) між президією конгресу, а соціалістичним блоком, постановляється, що під точку входять ті культурні резолюції, в яких буде доказаний дійсний політичний характер та рівнож зла воля поодиноких груп вставити між культурні резолюції — резолюції політичного характеру. Критерієм що до політичності резолюцій являються культурні резолюції прийняті конгресом до хвили виходу соціалістичного блоку“. — Однак ця ухвала не задовольнила делег. соц. студентства. Вони домагалися принципового признання 4 точ. умови, не допускаючи можливості її інтерпретації. — Неприйняття цього жадання — стало причиною другого їхнього виходу з конгресу. — Зі зв'язку з цєю подією — конгрес по довшій дискусії виніс майбутнє — у спільному взаємному пожитті впливати на злагіднення й усунення тих суперечностей і непорозумінь, які існують або можуть повстати між соціаліст. і не соціалістичним студентством. Відтак продовжувано голосування над резолюціями і вирішено ще декілька справ (вкладка до ЦЕДУС-а, інструкції для новообраних управ, скликання слідуячого зїзду і т. и.). — По полагодженню цього голова конгресу від президії і конгресу висказав подяку голові організаційного комітету Д-р Харакові і праським товаришам за їх заходи що до скликання і переведення конгресу, як також їх гостинність, яку оцінює вповні все наше студентство. Пращальними щирими промовамі поодиноких делегацій — закінчено 7.VII. конгрес.

Конгрес Українського Студентства Західних Земель України та Еміграції:

Конгрес Українського Студентства Західних Земель України та Еміграції:

1. З великою вітхою констатує, що широкі кола українського студентства через численні привітання шлють свою моральну підтримку і найкращі бажання працям Конгресу. — Складає свою щирю подяку за цю моральну підтримку Конгресу та шле свій сердечний привіт до всього українського студентства.

2. Складає свою щирю подяку організаціям студентства інших народів, які надісланням своїх привітів виказали прихильне зрозуміння тих завдань, що їх поставило собі українське студентство.

3. З задоволенням стверджує той факт, що українське громадянство через численні привітання до Конгресу виявило живе розуміння його завдань та висловило щире бажання успіху праці і стремлінням свого молодшого покоління.

4. Виносить також свою сердечну подяку тим чужоземним громадським організаціям, які склали свої привітання та бажання успіху праці Конгресу і тим дають надію, що і в дальшій своїй праці українське студентство знайде співчуття та підтримку з боку чужоземного громадянства.

Вислухавши докладів з місць і рефератів про минуле українського студентського руху, Конгрес констатував:

У послідньому часі виявилось загальне стремління українського студентства здійснити своє бажання добувати освіту в організований спосіб і в рамках загально-українських визвольних змагань.

Це стремління виявилось у енергійному переборюванні перешкод ставлених так з боку деяких — правда нечислених — кругів власного громадянства, як головнo з боку чужих — ворожих українському народові, суспільностей і їх гуртів. У цьому переборюванні, передовсім на окупованих українських землях, деякі гурти студентства виявили незвичайно сильну волю і твердість.

Більшість українського громадянства, в першу чергу в Галичині і в Америці, а також деякі гурти чужих суспільностей, головнo чеської — виказали повне розуміння цих стремлінь українського студентства і прийшли йому з визначною матеріальною і моральною підтримкою.

Свою організаційно-академічну працю переводило студентство у двох напрямках. Воно стреміло з одного боку здобути і закріпити за собою та для себе і для майбутнього студентського припливу ці позиції при чужих високих школах, які являлись догідними для студій, а з другого боку — давало ініціативу, піддержувало,

а то й творило українські джерела вищого образования так в краю, як і за кордоном.

Свою академічну працю вважала більшість студентства лиш частиною припадаючих на його долю обов'язків супроти української нації в сучасний момент і не забувала на свої громадянські зобов'язання.

Вислухавши докладів про внутрішнє та міжнароднє положення українського народа і про ідеологію українського студентства та передискутувавши їх основно, Конгрес констатує, що делегати, репрезентуючі 87 мандатів заявили і вважають для себе обов'язковою слідуєчу резолюцію:

„Головним завданням українського студентства являється і надалі активна боротьба за певне культурне, політичне, соціальне і економічне визволення українського народу і об'єднання усіх його земель у власній незалежній суверенній державі, яка всебічно забезпечувалаб інтереси українських трудових мас“.

Делегати-ж, репрезентуючі 11 мандатів, заявили і вважають для себе обов'язковою слідуєчу резолюцію:

„Все українське студентство, якому лежить справді на серці добро українського народу, повинно стати на сторожі інтересів трудящого люду і боротись за повне соціальне, культурне та політичне визволення соборного українського народу. Здійснення цього принципу є Українська незалежна соціалістична радянська Республіка“.

Причому ні одна ні друга резолюція не виноситься від імени Конгресу.

Резолюція в справі відношення студентства до голоду на Україні:

Розваживши вимирання з голоду населення південних областей України і що голодова смерть у найближчій будучині може охопити також і північні області України і беручи на увагу те, що європейські та американські допомогіві організації, слідуєчи за прикладом та вказівками російської Совітської влади енергійно направили виключно на допомогу Над-

волжу, залишаючи вимираючу Україну, ціною якої було дано в першу чергу допомогу Надволжу, без реальної допомоги. Конгрес ухвалює звернутися до українського студентства з закликом брати найактивнішу участь у тих спробах організації допомогової акції на користь вимираючій Україні, які останніми часами намічаються по різних європейських центрах, — з закликом розвинути найбільшу ініціативу для винаходу нових засобів та шляхів для збільшення допомогової акції для вияснення перед європейською суспільністю голодової катастрофи на Україні у всій її ширині, з усіма її наслідками. Рівночасно звертається увагу, щоб студентство брало участь лиш в тих організаціях, які в першу чергу несуть допомогу голодуючій Україні.

Маючи на увазі, що цілий ряд американських і почасти європейських допомогових організацій довели своєю працею в навіщених голодом областях Росії свої вершки здібности у справі організації допомоги, але на жаль досі не подбали про те, щоб поширити свою акцію на голодуючі провінції України, — Конгрес постановляє звернутися іменем українського студентства до всіх працюючих в Надволжу допомогових організацій (АРА, Квакери, Методисти, Ліга Націй, Міжнародний Червоний Хрест, Німецький Ч. Х., Бельгійський Ч. Х. (Шведський, Данський, Англійський та інші) з закликом поширити свою акцію на вимираючій Україні.

Д-рові Фритіофові Хансену та його представникові на Україні Відконові Квіслінгові, які не розпоряджаючи відповідними матеріальними засобами, не мали змоги організувати реальну допомогу на Україні, але яким проте належить честь відкриття факту вимирання південної України з голоду, про що обидва не раз заявляли перед лицем байдужних до долі вимираючого українського народу керуючих політичних та суспільних чинників як Західної, так і Східної Європи, — Конгрес ухвалює висловити подяку за їх уважне відношення до навіщених голодом областей України.

Тактика.

А. Громадянська:

Для відношення українського студентства до того громадянства, серед якого приходиться поодиноким студентським гурткам жити й працювати Конгрес ухвалює слідуєчі директиви:

На українські території українське студентство, як частина сил народу заангажованого в боротьбі за визволення батьківщини, обов'язано проявляти максимум активності так у ініціативному, як і в організаційному напрямку. На еміграції студентство повинно задержувати строгий неутралітет супроти подій, які відбуваються серед місцевого громадянства, а старатись морально і матеріально піддержувати активність товаришів у краю.

Делегати Краєвої Студ. Ради у Львові та деякі інші, репрезентуючі 44 — 56 мандатів, признали для себе обов'язковими слідуєчі напрямні у цьому ділі:

а) Боротьба проти поодиноких окупантів мусить провадитись дорогою об'єднання усіх українських у даній боротьбі пасивно чи активно заангажованих сил. Об'єднання це студентство повинно перевести в першу чергу в своїх рядах, а далі рішуче пропагувати і переводити його у цілий суспільности — (52).

б) Боротьба ця мусить вестись з повною свідомістю, що це є лиш частина змагання за спільну мету — незалежність і об'єднання всього українського народу, і вона не сміє нівчому цій меті противитися — (55).

в) Кевування цю боротьбою повинен обняти у кожній окупації місцевий і для всього фронту один центр — (44).

г) Для успіху боротьби студентство повинно відповідною працею притягти до неї широкі маси народу і власним приміром привчати їх місто дотеперішньої пасивности активно заступатись за свої права — (56).

Б. Студентська.

У своїй внутрішньому життю студентство повинно керуватись принципами толеранції супроти усіх ідеологічних напрямків і правдивого демо-

кратизму у нутрі поодиноких організацій і в їх взаємних відносинах. Студентству, яке на еміграції, слід усе пам'ятати про обов'язок гідного представництва перед чужинцями.

Для того, щоб надалі академічна акція студентства переводилась організовано, та щоб скоординовано та пляномірно вести допомогову працю, Конгрес рішив покликати до життя організаційну і допомогову централю. Дотичні постанови Конгресу звучать:

„1) Конгрес У. С. З. З. У. і Е. постановляє створити „Центральний Союз Українського Студентства“, по проекту, предложену Організаційною Комісією Конгресу.

„2) Конгрес У. С. З. З. У. і Е. покликає до життя самостійну економічну організацію українського студентства під назвою „Центрاليا допомоги українському студентству“, членами якої можуть бути організації, які входять до ЦЕСУС-а, як і ті організації, які найшлися-б поза ЦЕСУС-ом“.

„3) Всі місцеві організації, які ввійдуть у склад ЦЕСУС-а, зобов'язуються отсим не вести ніякої окремої допомогової акції у свою користь у міжнародньому масштабі та рівночасно зобов'язуються своєю діяльністю на місцях допомагати у кожному напрямку працям допомоги українському студентству.

„4) Взаємовідносини між ЦЕСУС ом та ЦЕСУС-ом мають джерелом окремий регулямін, затверджений управами ЦЕСУС-а і ЦЕСУС-а.

Далі прийнято статuti для ЦЕСУС-а і ЦЕСУС-а.

Центральний Союз Українського Студентства

СТАТУТ СОЮЗУ

§ 1. Назва.

Центральний Союз Українського Студентства. Скорочено — ЦЕСУС. (Union national des students d'Ukraine)

§ 2. Осідок.

Тимчасово — Прага.

§ 3. Мета.

ЦЕСУС має завданням нести всебічну моральну, культурну, станову,

і в межах своєї діяльності матеріальну допомогу своїм членам.

§ 4. Праця.

1. Намічену мету ЦЕСУС осягає тим, що:

1) Заступає студентство перед владою, в публичнім життє та в міжнародніх студентських організаціях.

2) Закладає та підпирає інституції для оборони інтересів студентства.

3) Улаштовує зїзди, збори, вистави, забави, відчити, анкети та инше.

4) Видає періодичні та неперіодичні друки.

5) Набуває майно, організує й веде студентські кооперативи й підприємства.

II. Веде міжнародню акцію допомоги українському студентству та управляє фондом на це призначеним.

§ 5. Майно.

Майно ЦЕСУС-а ділиться на:

I. Основне, яке складається:

1) з 10% прибутків звичайних і надзвичайних.

2) із сум, що призначені Зїздом.

II. Оборотове, яке складається:

1) із звичайних прибутків — а) членських внесків у висоті встановленій Зїздом; б) сталих дарів і субвенцій.

2) із надзвичайних прибутків — а) одноразових дарів; б) чистого прибутку від підприємств, забав та відсотків з капіталу.

III. Допомоговий фонд, що складається:

а) з дарів і субвенцій, які призначені на допомогову акцію; б) зі звороту допомог членами, які до цього зобов'язалися.

§ 6. Члени.

I. Члени ЦЕСУС-а поділяються на:

1) дійсних, якими можуть бути автономні аполітичні, станові українські студентські організації; 2) чинних, яким є кожний студент, член організації, що входить до складу ЦЕСУС-а.

II. Дійсним членом стає організація, що принята Управою і затверджена Зїздом.

III. Організації втрачають членство: 1) виступленням; 2) виключенням, постановою Зізду: а) у випадку недодержання статуту чи постанов Зізду ЦЕСУС-а; б) у випадку незаплати внесків до 6 місяців.

IV. Дійсні члени мають право: а) висилати делегатів на Зізд; б) внести проекти резолюцій та бажання.

2) Чинні члени мають право: а) пасивного вибору; б) перегляду всього діловодства ЦЕСУС-а в присутності одного з членів Управи; в) бути присутніми на всіх явних засіданнях.

V. Дійсні члени мусять регулярно платити встановлені Зіздом внески та виконувати всі постанови Зізду.

§ 7. Органи ЦЕСУС-а.

Органами ЦЕСУС-а є: Зізд, Управа, Ревізійна Комісія, Товариський Суд.

§ 8. Зізд ЦЕСУС-а.

I. Зізд складається з делегатів дійсних членів. Делегати обираються на кожних 50 членів один, на основі рівного, таємного, безпосереднього, загального та пропорційного голосування. Лишки понад 10 обирають також одного члена. Організації, що мають до 10 членів, об'єднуються з іншими організаціями. Увага: Делегат має право без відома організації передати свій мандат іншому, коли сам з важких причин не може особисто з'явитися.

II. Зізд має приймати справоздання, робити зміни й скорочення статуту, зміцнювати організаційну солідарність та порядок, підготовлювати й відхиляти справи, яких не можуть вирішити інші інституції, та вибрати всі органи ЦЕСУС-а.

III. Зізд є правосильним, коли всі дійсні члени були повідомлені за 30 днів про час і порядок денний та з'явилося найменше — $\frac{2}{3}$ дійсних членів.

IV. 1. Всі постанови виносяться абсолютною більшістю голосів. 2) Для змін Статуту, виборів усіх органів і виключення дійсних членів

потрібна більшість $\frac{2}{3}$ голосів присутніх делегатів.

Увага. Коли при перших виборах не досягнуто $\frac{2}{3}$ голосів, то відбуваються тісніші вибори зпоміж тих двох делегатів, що дістали найбільше голосів. При тісніших виборах рішає для Голови ЦЕСУС-а більшість $\frac{2}{3}$ голосів, для решти — абсолютна більшість.

V. 1. Звичайний Зізд відбувається щорічно, найпізніше до 15-го липня і скликається головою ЦЕСУС-а по постанові Управи.

2) Надзвичайний Зізд скликає: а) Голова по постанові Управи; б) на бажання $\frac{1}{4}$ дійсних членів протягом 3-х місяців після поступлення заяви; в) на вимогу Ревізійної Комісії.

§ 9. Управа ЦЕСУС-а.

I. 1) Управа складається з Президії та 5-х референтур.

2) Завданням Управи є керування всіма справами ЦЕСУС-а. Члени Управи одержують платню і за свою діяльність відповідають перед Зіздом. Обібраними до Управи мають право бути навіть і неprisутні на Зізді. Члени Управи не мають права займати в Союзі крім своєї якусь іншу посаду. Повноважність Управи тягнеться від Звичайного Зізду до Звичайного Зізду. Члени Управи стало перебувають у місці осідку ЦЕСУС-а.

II. До складу Президії входять:

1) Голова ЦЕСУС-а, який заступає Союз у всіх випадках, скликає й провадить засідання Управи, підписує всі документи разом із дотичним референтом. Має рішачий голос у всіх референтурах та комісіях, крім Ревізійної.

2) I-й та II-й Заступники Голови, що в порядкуві заступали Голову: а) по його дорученню; б) коли він неprisутний; в) коли до місяця після виборів він не перебере урядування; г) по постанові Ревізійної Комісії навіть проти волі Голови.

3) I-й та II-й Секретарі: а) Перший Секретар веде канцелярію та кореспонденцію; б) Другий Секретар за-

відує інвентарем та веде реєстратуру.

III. Праця Референтур провадиться на основі окремих регулямінів, що затверджуються Управою. За свою діяльність референти відповідають перед Управою.

1) Референт організаційно-дислокаційний, що переводить організацію, статистику, евіденцію та дислокацію.

2) Референт міжнародних зносин, що переводить пляновий контакт з усіма чужими студентськими організаціями.

3) Референт культурно-суспільних справ, що прсєводить шкільну й позашкільну освіту, тілесне виховання та інше.

4) Референт пресовий редагує орган ЦЕСУС-а та провадить видавничою діяльністю й завідує архивом.

5) Референт економічний завідує усім майном ЦЕСУС-а.

§ 10. Ревізійна Комісія.

I. Ревізійна Комісія складається з Голови, 3-х членів і 3-х заступників.

II. Ревізійна Комісія обов'язана найменше 4 рази річно перевести повну ревізію всіх справ ЦЕСУС-а.

§ 11. Товариський Суд.

I. Товариський Суд складається з Голови, 2-х членів й 4-х заступників. Крім того кожна споряча сторона обирає собі по одному заступникові.

II. Товариський Суд провадиться на основі регуляміну, затвердженого Зіздом.

Суд полагоджує: 1) Спори між Союзом і автономними організаціями; 2) Спори межі дійсними членами; 3) спори межі чинними членами різних організацій; 4) відклики на рішення товариських Судів автономних організацій.

§ 12. Референдум.

I. У випадку потреби, з будь-яких надзвичайних причин, зміни Статуту Союзу та неможливості скликати Зізд чи на жадання $\frac{1}{4}$ дійсних членів, — Управа ЦЕСУС-а піддає дотичні справи на референдум дійсних

членів. Референдум мусить відбутися до встановленого Управою часу.

II. Колиб з причин вимог влади були потрібні якісь зміни Статуту, а для цього булоб неможливо скликати Зізд чи перевести референдум, — то Управа Союзу в порозумінні з Ревізійною Комісією має негайно перевести потрібні зміни та зараз же повідомити всіх дійсних членів.

§ 13. Кари.

Кари поділяються на: 1) Грошеві, по постанові Зізду; 2) Догани, по постанові Зізду чи товариського Суду; 3) Виключення з Союзу, по постанові Зізду.

§ 14. Розв'язання Союзу.

I. Союз може бути розв'язаний по постанові Зізду (3, IV, § 8), чи коли кількість дійсних членів стає менша 3-х.

II. У випадку розв'язання Союзу постановою Зізду чи з інших причин — майно переходить до Наукового Товариства імені Тараса Шевченка у Львові.

Статут ЦЕСУС-а. § 10.

РЕГУЛЯМІН Ревізійної Комісії.

I. Ревізійній Комісії послугують права, що зазначені в § 8, V, 2в, § 9, II, 2, 9; § 10, I і II, § 12, II.

II. Час звичайних ревізій межі 1—15 січня, квітня, липня, жовтня. Технічний бік скликання Комісії переводить Управа.

Увага: Внесення про візи до М-ва Зак. Справ Секретаріат Управи робить не пізніше 20 го перед часом ревізій.

III. Надзвичайні ревізії призначає Ревізійна Комісія після порозуміння з членами. Повідомлення про час надзвичайних ревізій передає до Управи член Комісії, що перебуває в місці осідку Управи.

IV. Голова Ревізійної Комісії провадить всі ревізії та засідання Комісії. В порозумінні з іншими членами встановлює надзвичайні ревізії та через члена, який перебуває у місці осідку ЦЕСУС-а повідомляє про це Управу.

V. Член Комісії, що перебуває у місці осідку Управи, крім того, що кожної хвилини може переглядати всі справи Управи ЦЕСУС-а стверджує умовно з відповідальністю перед Комісією також ті грошові звіти Управи, що не можуть бути затримані до ревізії.

VI. За відсутності на ревізії чи Голови, чи одного з членів, коли власно був надісланий дозвіл на Зїзд та повідомлення два інших можуть притягнути до участі в ревізії одного із заступників.

Увага: Кожен член Комісії має право передати повноважність одному із заступників.

VII. Після кожної ревізії Комісія передає зразок протоколу до Управи.

VIII. У випадку перешкод до ревізії з боку членів Управи, чи виявлення зловживань, Комісія робить ужиток з права, що означено в § 9, II, 2, г., та справу передає Товариському Судові.

IX. Ревізійна Комісія дає звіт із своєї діяльності на всіх Зїздах, а інформації на всіх засіданнях і нарадах.

X. Під час праці (звичайних і надзвичайних ревізій) члени Ревізійної Комісії одержують платню нарівні з іншими членами Управи та гроші на подорож і помешкання.

1. Вважаючи за необхідне, щоб праця ЦЕСУС-а (Цедус-а) мала виключно культурно-становий (допомоговий) напрям, Конгрес ухвалює — вибори до всіх органів ЦЕСУС-а (Цедус-а) переводити лише по принципові персональному.

2. Для забезпечення повної незалежності Управи ЦЕСУС-а (Цедус-а) в її праці від будь-яких студентських організацій, Конгрес ухвалює за необхідне, щоб члени Управи ЦЕСУС-а (Цедус-а) з менту обібрання цілком звільнялися від усіх зобов'язань перед іншими студентськими організаціями, не приймали жадної участі у виборних органах і заховували своє членство лише формально.

3. В цілі забезпечення цілій Управі ЦЕСУС-а (Цедус-а) можливості найбільшої продуктивності в її праці, Конгрес встановлює (в силу § 9, 1, 2 Статуту ЦЕСУС-а) кожному членові Управи платню 1000 ч. к. місячно, та Голові додатково 200 ч. к. місячно. З установленої платні відраховуються всі допомоги, що член Управи одержує від інших студентських організацій.

4. До розвинення ширшої праці ЦЕСУС-а — Конгрес вважає за можливе для зменшення видатків тимчасово передати кожному заступникові Голови виконання обов'язків того чи іншого референта, а обібраних референтів притягнути до праці в міру потреби.

5. Вважаючи за необхідне з моменту організації ЦЕСУС-а почати плянову працю до переведення одноманітності організаційних форм українського студентства, Конгрес ухвалює до найскоршого виконання слідує:

Кожна організація, що обєднує окремі угруповання однієї країни має назву: ЦЕНТРАЛЬНИЙ СОЮЗ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА. — Краєва Організація (такої-то країни).

Кожна окрема менша організація має назву: ЦЕНТРАЛЬНИЙ СОЮЗ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА. — Краєва організація (такої-то країни) — (назва дотеперішня).

Коли додержання дотеперішньої назви не є конечним, чи утворюється нова організація, то повна назва мусить бути слідує: ЦЕНТРАЛЬНИЙ СОЮЗ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА. Краєва організація (такої-то країни). Громада у (такому-то місті чи околиці).

Для керовництва діяльності обох організацій Конгрес ухвалив слідує: чі директиви:

A. Дисльокація.

»В цілях пляномірного переведення академічно-організаційної праці українського студентства відповідно потребам і перспективам всестороннього розвитку української нації,

як рівнож відповідно сучасним обставинам економічного, культурного і політичного характеру, на яких ця праця ведеться, Конгрес ухвалює слідуючі засади що до дисльокації українського студентства:

1. Всі терени академічної праці українського студентства поділяються на: а) краєві і б) закордонні.

2. Краєвими теренами являються: а) Придніпрянська Україна і Кубань, б) Східна Галичина, в) Північно-Західні Українські Землі: Волинь, Холмщина, Підляшшя і Полісся, г) Буковина і Бесарабія і д) Закарпатська Україна.

3. Справи внутрішньої дисльокації українського студентства на краєвих теренах належать цілковито до компетенції краєвих українських студентських організацій.

4. Справи академічної еміграції та імміграції студентства краєвих теренів належать до компетенції ЦЕСУС-а і ЦЕДУС-а при головному референті всіх заінтересованих у них краєвих організацій.

5. Закордонними теренами являються усі території, краї та держави, що лежать поза етнографічними межами України.

6. Всі справи внутрішньої академічної дисльокації, еміграції та імміграції, закордонних теренів належать до компетенції ЦЕСУС-а і ЦЕДУС-а при головному референті заінтересованих у цих справах організацій.

7. Під зглядом інтензивности академічної праці, кількості студентства та обставин правного, політичного й економічного характеру закордонні терени поділяються: а) на терени сталої академічної праці, якими являються: Німеччина, Чехо-Словаччина, Австрія, Франція, Бельгія, Англія, Скандинавські Держави, Італія та Америка; б) на терени переходнової академічної праці, якими являються: Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Болгарія, Туреччина, Греція, Югославія.

8. Терени сталої академічної праці, а з них в першу чергу Німеччина, Чехо-Словаччина та Австрія вва-

жаються за місце, куди відповідно їх приймаючої здібности мусить направлятися вся маса українського студентства за кордоном і де мусять бути здобуті найбільші гарантії успішности академічної праці чи-то правно-наукового, чи-то академічного характеру.

9. Внутрішня дисльокація українського студентства на теренах сталої академічної праці має переводитись в напрямку недопущення скупчин великих мас студентства в поодиноких центрах і в напрямку здобуття та забезпечення на будучину як найбільшої здібности академічно-наукових осідків.

10. Терени переходнової академічної праці розділяються яко місце, через які маса українського студентства має лише коротко перебувати при переході свому з України до Західної Європи. Підчас свого переходу українське студентство використовує вищі чинности цих теренів, яко перший посередник, лучник, вступ до Західно-європейської науки. Засновання на цих теренах огнища сталої академічної праці вважається за відповідне лише для мінімальної кількості українського студентства і в цілях забезпечення постійної організації бази для перетранспортних потреб.

11. При персональній дисльокації українського студентства приймаються на увагу постанови в справі фахового розділу, як рівнож степенів доступностей наукових знань в залежности від опановання викладавою мовою. Академічні центри Чехо-Словаччини мають бути використані в першій черзі для студентів неволодіючих західно-європейською мовою.

12. Вважаючи, що перебування студентства в таборах інтернованих являється лихом, яке слід як найшвидше усунути, Конгрес кладе на ЦЕСУС і ЦЕДУС обовязок в першу чергу подбати про переведення товаришів перебуваючих у таборах Єгипту, Туреччини, Альжиру, Румунії та Польщі на шлях академічної

праці і дати їм у першу чергу матеріальне забезпечення.

Б. Кваліфікація.

І. Для пляномірного, корисного та найбільш доцільного переведення дислокації українського студентства, як рівнож в цілях справедливого матеріального забезпечення — з одного боку; по-друге — щоб гарантувати бездоганний персональний склад організованого в Союз українського студентства та забезпечити його від використання його з боку антигромадських, авантурних чи злочинних елементів, а разом з тим гарантувати відповідний загальний рівень українського студентства, — Конгрес постановляє: — перевести у всіх союзних організаціях Союзу Укр. Ст., а також ЦЕДУС-а академічну, освітню, моральну, національну, громадську та економічну перекваліфікацію всіх членів, що входять у ті організації, на підставі окремого регуляміну й пояснюючої інструкції.

ІІ. Управа Союзу У. С. організує для того спеціальну Кваліфікаційну Комісію з членів з правом кооптації. До цієї Комісії передаються всі вислідки як загальної перекваліфікації, так і спеціальні, зв'язані з дислокацією та матеріальним становищем членів окремих союзних організацій, висновки кваліфікаційних комісій тих організацій, які заснуються там, де їх ще немає, на підставі цієї постанови Конгресу. Комісія централізує ці висновки і подає відповідні заключення при потребі.

ІІІ. Управа СУС-а систематизує та вводить періодичні (семестрові) списки українського студентства, організованого в СУС. зі всіма статистичними та кваліфікаційними даними, які будуть встановлені Управою.

Резолюції економічної комісії:

І.

1. Тимчасовим осідком Цедусазначається Прагу з залишенням за кожними Загальними Зборами зміни його або означенням сталого місця осідку.

2. Членами чинними Цедуса не можуть бути всі без винятку члени поодиноких територіальних організацій; лиш ті, які дійсно з допомоги Цедуса користають або користати хочуть.

3. Управа Цедуса може приймати до помічі в своїм діловодстві платні фахові сили.

4. Управа Цедуса спеціальним регуляміном упорядкує взаємні відносини, плян і напрям праці і секції допомогової, і секції самопомогової з поодинокими студентськими організаціями.

5. Всі місцеві студентські організації позбавляється права вести самостійну акцію перед Америкою і перед центральними допомог всіх студ. організацій міжнародного характеру і взагалі виступати в імені укр. студентства, об'єднаного в Союзі. Студ. організації мають право і обов'язок як найбільше використати в цілях допомого лише місцеві засоби. Коли би місцеві організації користали з центральної допомоги міжнародного характеру — однак з виключенням Америки — в своїм імені і в свою користь, то ділають за порозумінням і згодою Управи Цедуса. —

ІІ.

1. Щоб дати змогу студіям студентам в краю на вищих школах за границі, якими з краю не можуть користуватися, рішається, що студенти-абсолювенти одного факультету, як рівнож ті, які можуть студіювати без перешкод на ріднім університеті у Львові — не користають з ніяких запомог.

2. Ті студенти, які маючи змогу студій на укр. унів. у Львові без важніших причин опускають край, причім не будуть посідати ніяких окремих посвідчень У. К. С. Ради Львів — не можуть користати з допомог в ніякій місцевій організації на еміграції.

3. Залишається вільну руку У. Кр. Студ. Раді у Львові в веденню окремої акції в міжнародному масштабі в користь укр. Унів. у Львові з тим,

що права, сі може У. К. С. Р. у Львові передати Цедусові.

Резолюції:

Вислухавши докладів про стан вищої освіти на землях України та серед українського студентства на еміграції, Конгрес виніс слідуючі постанови:

1. К-с закликає усіх своїх членів і учасників інформувати усі культурні нації про нечуваний у XX ст. терор¹, московської та румунської влади супроти культурних змагань української нації, та домагається від них протесту проти цих насильств.

2. К-с стверджує факт руїни укр. культури, а в першій мірі Вищого шкільництва на території Придніпрянської України.

Зважаючи на сю руїну і стремлячи до основного усунення її, як рівнож її причин та наслідків, К-с ухвалює: а) завізвати до найскоршого переїзду зза кордону на Придніпрянську Україну і приступлення до активної праці на культурно-науковому полі тих товаришів, для яких сей переїзд і праця на Придніпрянській Україні являється можливим по причинам чи-то ідеологічного, чи-то технічного характеру; б) закликається всі укр. студ. організації за кордоном до найенергічнішої піддержки тих товаришів з Придніпрянської України, які в той чи інший спосіб проявлять свою волю до переїзду для ведення академічних студій за кордон з тих причин, що на Придніпрянській Україні перед ними поставлено непоборимі перепони ідеологічного характеру, які позбавляють їх права вступу до вищих шкіл на Україні, або які позбавлені технічними умовами життя можливості провадити академічну працю на Придніпрянській Україні.

3. К-с висловлює свою глибоку пошану і признання тим працівникам на полі народньої освіти і рідної культури, які серед теперішніх об-

ставин на Придніпрянській Україні з безпримірним пожертвуванням зберігають, піддержують і збагачують скарбницю української науки.

4. К-с завзиває всі українські студ. організації засновувати в себе на взір »Акад. Гром. в Празі« гурти »допомоги культурним силам на Україні«.

5. К-с закликає всі культурні укр. центри Зах. Укр. земель і еміграції відновити як найтісніші зносини з укр. культ. централіями Придніп. України.

6. К-с звертається до всіх вищих шкіл світа з проханням, щоб вони ввійшли в научні зносини з львівським Укр. Університетом і визнали його рівнорядною з собою інституцією, та в цей спосіб піддержали стремління укр. народу до освіти.

7. К-с звертається до всіх держав світа з зазивом вимогти від

² влади свободу для підземного дотепер Українського Львівського Університету.

8. К-с звиває укр. суспільність і все студ-о Волиня, Підляшшя, Полісся і Холмщини дати почин до закладання власного шкільництва, то є в першій мірі народніх шкіл, а далі середніх та вищих. Галицьке гром-о, а в першій мірі студ-о, закликається цю акцію попірати всіма силами.

9. К-с протестує проти румунізації укр. народ. і середніх шкіл на укр. землях під румунською окупацією.

10. К-с протестує проти закриття кафедр. укр. мови і літератури та історії України на черновецькому Університеті та домагається аж до основного вирішення долі укр. земель під рум. управою привернення прав з часу до 1918 року, себ-то негайного відкриття цих кафедр.

11. К-с протестує проти відібрання права публичности укр. праватн. школам під румунською управою.

12. К-с висловлює щиру подяку тим колам укр. гром-ства, що дали почин та взяли активну участь і піддержують Укр. Вільн. Унів., Господарську Академію та інші укр. школи в Ч-С. Р.

¹ Пропущено з огляду на цензуру (Ред.).

² Нецензурне слово пропущено (Ред.).

13. К-с висловлює бажання, щоб Укр. Вільн. Університет у Празі, координуючи як найтісніше свою працю а Вищими Школами на території України, а головнo з Українським Університетом у Львові, стався у першу чергу виконати ці завдання, яких тамті Вищі Школи виконати не в силі, а передовсім занявся підготовкою научних сил та виготовлюванням підручників для укр. вищих шкіл.

14. К-с висловлює щиру братерську подяку чеському народові за моральну і матеріальну поміч для вдержання і розвитку Укр. Вільного Унів. у Празі і Господарської Академії в Подебрадах.

14а). Українське студ-ство має надію, що чеський нарід, так само як і все укр. студ-о, вискажеться за дальшим піднесенням української культури на Підкарпаттю та за основанням укр. культурн. центру в Ужгороді, як столиці тої вітки Українського Народу, що живе в межах Чесько-словацької Республіки.

15. К-с висловлює своє признання ініціаторам і управі «Військового Факультету» при Народнім Універс. у таборах в Ланцуті і Стшалкові, вважаючи плекання військових наук необхідним для українського народу в сучасну добу.

16. К-с заявляється за творенням подібних факультетів при інших укр. вищ. школах, та висловлюється проти влаштовування чисто фахових замкнених в собі військових шкіл чи-то середнього, чи-то вищого типу.

17. К-с з признанням вітає змагання тої частини укр. молоді, яка старається використати перебування на еміграції для закінчення середніх шкіл і доповнення рядів студентства і доручає студ. організаціям піти цим стремлінням як з матеріального, так і з морального боку, як най-дальше на зустріч.

18. К-с вважає, що для доцільної підготовки укр. інтелігенції потрібна перебудова плянів навчання у середніх школах, а то в напрямі а) зменшення уваги на клясичне образован-

ня, б) введення навчання модерних мов, в) засновування кружків самоосвіти і кружків практичного виховання.¹

19. К-с висловлюється за строгою аполітичністю та академічністю шкільництва та протестує проти всяких спроб використання укр. шкільництва до всяких політичних цілей.

20. К-с доручає студ-у окупованих Західно-Українських земель як най-сильніше підперти організацію самостійного укр. шкільництва, аби загобичи денаціоналізації наростаючого україн. покоління, при рівночасній пропаганді бойкоту чужих шкіл на українській окупованій території.

21. К-с накладає на укр. студ-кі організації Зах. земель України і еміграції обовязок рішуче бойкотувати тих уроженців Західних земель України, які студіюють на високих

² школах.

ЗАМІТКА. Право регабілітації К-с оставляє за Кр. Студ. Радою і Союз. Соц. Молоді у Львові.

22. К-с осуджує як недостойне звання студентів поведення тих шовіністичних³ учнів вищих шкіл у Львові, які закликали і закликають поліцію до репресій супроти українського університету і постановляє подати сей факт до відома і під суд міжнародніх студентських організацій.

23. К-с взиває тих студентів-емігрантів зі західних земель України, які можуть відбувати студії на Укр. Львівським Університеті до повороту домів для скріплення сил того студентства, яке на місці будує вищу рідну школу.

24. Не закриваючи очей на загальну потребу інтелігентних сил для розвитку українського народу, К-с все-таки вважає конечним підчеркнути, що у ближчому майбутньому, для віднови зруйнованого україн-

¹ Пор. статтю дра О. Макарушки «Грека й латина, чи новітні мови?» Поступ І. 27 сл., або відповідні місця нашої минуло-річної анкети (І. стор. 91. 296). (Ред.).

² і ³ Неценз. слова (Ред.).

ського національного життя в першу чергу потрібні будуть фаховці—техніки і лікарі; в яких-то ділянках повинно спеціалізуватись головно студентство, перебуваюче на еміграції.

Резолюції пресової підкомісії:

I. К-с доручає ЦЕСУС-ові видавати свій офіційний орган, який має розглядати тільки питання студентсько-станові, зберігаючи аполітичний характер.

ПРИМІТКА: Рівночасно висказується бажання, щоб поодинокі ідеологічні та фахові групи укр. студ. приступили до видавання власних органів.

II. К-с доручає заложити при ЦЕСУС-і власне студентське видавництво;

ПРИМІТКА: В першу чергу видавати брошури інформаційного характеру про укр. студ-о, так на укр. мові, як і на одній із чужих мов.

III. заложити при пресовій референтурі ЦЕСУС-а архив для збирання усіх укр. та чужих студ. видавництв та комплетів усієї укр. преси, в першій мірі матеріалів до історії україн. студентства;

IV. виготовити альманах К-са У. С.

ПРИМІТКА: Справу улаштування, фінансування та zorganizовання преси і видавництва доручається Видавничій Комісії ЦЕСУС-а.

V. К-с взиває укр. студ-о віддати ся занедбаному в нас студіюванню журналістики.

(Резолюції по тілесному вихованню поміщені на ст. 263 цього числа «Поступу». Прим. ред.).

Резолюції по жіночому питанню: ¹

I. К-с беручи під увагу невідрадне положення нашого жіноцтва стверджує, що причиною цього є: 1) сучасний суспільний лад, 2) виховування жіночої молоді та погляд громадянства на жінку.

до 1): К-с обстоює повну рівноправність жінки на всіх полях куль-

¹ Заподаючи дотичні резолюції, редакція «Поступу» звертає увагу, що деякі постуляти К-су вимагають модифікації і висловів, а навіть основного і річового пояснення. З окрема цими справами займається стаття «Жіноче питання» (Гл. «Поступ» I. 14, 34, 94, 185), яку незабаром будемо продовжувати на сторінках нашого органу (Редакція).

турного, політичного та економічного життя: а) допущення жінки до всіх областей науки та мистецтва, б) активне і пасивне виборче право до всіх майбутніх виборчих установ, в) допущення жінок нарівні з чоловіками до всіх державних урядів, г) допущення до всіх політичних партій, д) однакова платня за однукову працю для чоловіків та жінок, е) рівна мораль для чоловіка та жінки.

до 2): К-с домагається від громадянства, а в першій мірі від жіночих організацій та управ шкіл звертати більшу увагу на шкільне та домашнє виховання жіночої молоді і виховувати не на пасивні істоти без власної думки та волі, а на свідомих членів громадянства, бо тільки тоді жінка зможе усунути закорінені в суспільстві погляди що до її нижчої вартости в суспільному життю.

II. К-с висловлює думку, що творення осібних жіночих секцій при загально-студентських організаціях являється недоцільним; жінки-студентки є рівноправними членами в студентському суспільстві. Рівночасно К-с заявляється за тим, щоб жінки-студентки входили до жіночих організацій, або творили організації «молодого жіноцтва».

Регулямін для кваліфікаційних комісій при студентських організаціях, що входять в „СУС“ та для кваліфікаційних комісій при управі „СУС-а“.

§ 1. МЕТА КВАЛІФІКАЦІЇ. Кваліфікація має на меті гарантувати бездоганий персональний склад студентства вичерпуючою перевіркою здібностей і виявленням обличча аспірантів з боку освітньо-академічного, національного, морального та громадського, а також статистичні цілі зокрема для дисльокації. Для переведення цієї мети при кожній загальній організації укр. студ-ва, а також при союзах організацій закладаються окремі кваліфікаційні комісії.

§ 2. СКЛАД КОМІСІЇ І СПОСІБ ВИБОРІВ. Кваліфікація переводиться Кваліфікаційною Комісією, яка скла

дається з 5-х членів, обраних Загальними Зборами організації (при правах Союзів — зїздом представників організації) більшістю $\frac{2}{3}$ голосів на термін функціонування інших органів організації.

УВАГА I: Коли в організації налічується не більш 30 членів, Кваліфікаційна Комісія може бути обрана в складі 3-х членів.

УВАГА II. Загальні Збори обирають 2-х кандидатів до членів Кваліфікаційної Комісії на випадок відсутності членів комісії на засіданнях.

§ 3. В технічно - організаційному відношенні Кваліфікаційна Комісія підпорядковується Управі організації.

§ 4. Постанови своєї Кваліфікаційна Комісія ухвалює простою більшістю голосів.

§ 5. Ухвали Кваліфікаційної Комісії остаточні і лише в окремих випадках (заява аспіранта, окремого члена Комісії або управи), справа про кваліфікацію передається в друге на окремій засідання членів Комісії та 2 х представників Управи. Постанови цього останнього засідання вважаються за остаточні.

§ 6. ЗАСІДАННЯ КОМІСІЇ. Засідання Кваліфікаційної Комісії є закритими. Вони відбуваються не менше одного разу на тиждень, а в разі потреби й частіш.

§ 7. Засідання Комісії скликає Голова Комісії по власній ініціативі й вони вважаються правомочними в присутності повного складу Комісії.

§ 8. Комісія має право кооптувати на свої засідання поодиноких членів Союзу (організації), які не викликають жадного сумніву що до відповідності своєї засадам кваліфікації та головним засадам Союзу (організації).

УВАГА: В окремих випадках, коли це викликається потребою, можуть бути кооптовані до комісії й не члени організації — лише з тою умовою, що вони самі відповідають засадам кваліфікації.

§ 9. Кооптовані члени закликаються на засідання Комісії або на правах членів Комісії, або як експерти, і не мають права відмовлюватися від виконання своїх обов'язків безпідставно.

§ 10. Комісія збирає різні потрібні їй інформації, пропонуючи членам організації, подавати їм на письмі або словах в засідання Комісії.

§ 11. Комісія є внутрішній орган організації (Союзу). Вона веде зносини лише з Управою організації (Союзу), від яких одержує всі справи, що потребують вирішення Комісії.

§ 12. Ні на які запитання поодиноких членів організації в справах кваліфікації Комісія не дає відповіді, лише Управа чи Ревізійна Комісія можуть жадати від Комісії відповідних пояснень по тим питанням, які вони вважають неясними.

§ 13. Комісія веде спеціальну книгу протоколів своїх засідань; копії протоколів Комісія передає до Управи не пізніше як на другий день після засідання Комісії.

§ 14. Комісія збирає та переховує всі матеріали для кваліфікації.

§ 15. Кваліфікаційна Комісія вирішує всі справи лише принципово а переводить ці рішення в життя Управа, як виконавчий орган організації (Союзу); від Управи залежить встановлення відповідної черги, способів технічного виконання, технічне розподілення в наслідок кваліфікації та таке инше.

§ 16. Член Кваліфікаційної Комісії, що без поважної причини пропустив два засідання, виключається з Комісії, а його місце займає кандидат.

§ 17. Управа регулярно подає до Комісії всі матеріали, необхідні для праці останньої.

§ 18. Члени Управи не можуть бути членами Кваліфікаційної Комісії.

§ 19. Члени Кваліфікаційної Комісії мусять відповідати всім принципам кваліфікації.

§ 20. Секретар Кваліфікаційної Комісії може отримувати платню за свою працю по постанові Загальних

Зборів організації (Зізду преставників організації).

§ 21. Члени Управ Союзів і Управ організацій підлягають кваліфікації нарівні з іншими членами організації; як також і члени Кваліфікаційної Комісії; — в останнім випадку член Квал. Ком., який підлягає кваліфікації, мусить бути відсутній на засіданні, і його місце займає кандидат.

Інструкція для Кваліфікаційних Комісій організацій та Союзів.

§ 1. Кваліфікаційні Комісії переводять згідно Регулямінові кваліфікацію членів організації і кандидатів, що бажають вступити в її склад, по принципах: освітньо-академічному, моральному, національному та громадському.

§ 2. Загальним і спільним для кваліфікації по всім принципам методом мусить бути по — можливості всебічне дослудження певного члена організації. Ні в якому разі не повинно остаточний присуд про даного члена в якомусь відношенні (по якомусь принципові) виносити на підставі випадкових односторонніх відомостей, а також остерігатись керуватись так званими «утертими» думками про якогось члена або кандидата в члени.

§ 3. Під принципом освітньо-академічним треба розуміти: а) відповідність даної особи освітньому цензу, який дає право, а тим більше практичну можливість бути студентом вищої школи взагалі чи якоїсь певної зокрема: б) виконання мінімальних вимог тої вищої школи, студентом якої дана особа являється.

§ 4. Для встановлення освітнього цензу даної особи, остання подає до Кваліфікаційної Комісії документи, які стверджують її освітній ценз, складає перед Кваліфікаційною Комісією колльоквіум, котрий має довести, що та особа має відповідний освітній ценз.

§ 5. Що до освітнього цензу документальних доказів, треба вимагати від аспірантів подати не викли-

каючі сумніву документи, а саме: а) атестату про закінчення середніх шкіл, які дають право вступу до вищих шкіл, б) свідоцтво про перебування студентом вищої школи бувш. Росії та Австрії чи іншої держави, зачотних книжок (індексів) матрикулів вхідних білетів, зачотних свідоцтв та дипломів.

УВАГА: а) Всі означені вище документи, які видані на теренах російської держави та російської окупації школами з 1919 р. й пізніше — не визнаються безумовно дійсними. б) Особи, які подають документи про свою середню освіту, підлягають обовязковій перевірці що до останньої (колльоквіум).

§ 6. Заяви й посвідки членів організації чи приватних осіб про освіту або академічну працю даної особи Кваліфікаційна Комісія може ще приймати на увагу, але керуватись виключно такими посвідками й заявами не може.

§ 7. У випадку, коли дійсні студенти вищих шкіл чи ті, що хочуть вступити до вищої школи й мають сертифікати, при кваліфікації не доведуть потрібного чи зазначеного в них освітнього цензу і виявиться, що студіювати у вищих школах для них не можливо й недоцільно, належить їм пропонувати закінчити свою середню освіту, причому Союз, коли такі особи відповідатимуть іншим принципам кваліфікації, з свого боку може полегчити їм можливість закінчити свою середню освіту, не виключаючи їх із організації.

§ 8. Колльоквіум не має на меті прагматичного іспиту аспіранта, а має лише встановити, особливо коли нема жадних офіційних документів, справедливості заяв аспіранта що до свого освітнього цензу та констатувати, чи дійсно він належно підготований до викладів у вищій школі.

§ 9. При кваліфікації по принципу моральному належить оцінювати дану особу як одиницю, що має певні природні чи виховані стремління й нахили, які вона проявляє в своїй діяльності, поведженню та відношен-

ню до свого оточення свідомо чи несвідомо.

§ 10. Розпізнання цих стремлень, нахилів і здібностей та оцінка заснованого на них поведження даної особи з самого широкого, об'єктивного та толерантного погляду і є завданням кваліфікації по моральному принципіві.

§ 11. При кваліфікації по моральному принципіві Комісія приймає на увагу, що не допустимо мати в складі організації осіб, які в минулому свому мають за собою якісь тяжкі злочини загально-карного змісту або вчинки, що компромітують їх з морально-етичного боку, а тим більше, коли сучасний моральний стан даної особи являється продовженням карного (злочинного) минулого.

§ 12. Згідно з означеним, не можуть бути членами організації особи покарані судом державним за вчинки загально-карні, виключені судом гоноровим (товариським) із організації, чи оголошені під громадським бойкотом тим судом; перебуваючі підчас кваліфікації під судом державним чи гоноровим (кандидати на членів організації) або під слідством суду державного чи гонорового (теж в останнім випадку кандидати на членів, коли обвинувачення не такого роду, щоб вимагало негайного усунення дійсного члена організації від участі в останній) по обвинуваченням в загально-карних вчинках.

§ 13. Відомости, необхідні для моральної кваліфікації, збираються Кваліфікаційною Комісією всіма можливими способами, а зокрема: а) особистими розмовами з аспірантом чи тими членами, які його рекомендують чи особами, що його знають і б) явним або таємним доходженням по цій справі, яке переводиться одним із членів Комісії.

§ 14. Явне доходження переводиться шляхом окольного допиту відповідних осіб чи організацій (установ).

§ 15. Таємне доходження переводиться по ініціативі Комісії, коли того потребують обставини кваліфі-

кації, без відома аспіранта, шляхом використання всіляких відповідних студентських, громадських чи поліційних джерел.

§ 16. Наслідки таємного доходження не підлягають оголошенню, виключаючи Управи.

§ 17. Під національним принципом треба розуміти як принцип етнографічної (етнічної) приналежності до українського народу, так особливо відповідність до національних змагань до волі й незалежного життя та національно-державним ідеалам українського народу, та оскільки дана особа перейнята цими змаганнями й поділяє ці ідеали (незалежно від форми державного устрою).

§ 18. Завдання Кваліфікаційної Комісії — про кваліфікації по національному принципіві — з'ясувати, оскільки інтензивні у даної особи національні симпатії та стремління, чи походять вони з природно етнічної приналежності до Укр. Нації, в чому вони саме проявляються й які наслідки давали й оскільки дана особа розуміє ідеологію, накреслену в постановах З'їздів укр. студ а що до головної мети організації в сучасному й майбутньому, й оскільки перейнята тою нац. державною ідеологією.

§ 19. При кваліфікації по національному принципіві для аспіранта можуть бути показчиками: його знання укр. мови, широкі й певні погляди на історичне та культурне минуле життя України й певні погляди та відношення до сучасного.

§ 20. З національного погляду недопустиме перебування в організації таких членів, що показали себе активно ворожими до української справи, боролися проти українських стремлень до волі й незалежності і злочинів своїх нічим не спокутували, а тим більш — осіб і тепер до українського народу чи його волі ворожо успособлених.

§ 21. Дослідження по принципіві національному при кваліфікації переводиться так само, як і по принципіві моральному.

§ 22. Під принципом громадським треба розуміти при кваліфікації певний розвиток соціальних інстинктів, поглядів і поведінки даної особи, а саме: її вміння свої особисті погляди, інтереси й вигоди підпорядкувати, координувати й гармонізувати з інтересами загалу колективу, її здібність і нахили до співжиття в організації, її корисність чи шкідливість для всякого соціального організму.

§ 23. Оскільки дана особа відповідає вимогам кваліфікації по принципові громадськості, судити про це треба на підставі досліду попереднього життя тої особи (участь в організаціях і роля там) та сучасної її поведінки. Дослідження цього — як і в §§ 13—16 й 21.

§ 24. Недопустимі в організації з огляду громадськості такі особи, антигромадські й своєкорисні інстинкти, які шкодять організації й руйнують її, розбиваючи внутрішній психологічний ґрунт організації.

Статут

Центральної Допомоги Українському Студентству ЦЕДУС, ухвалений Конгресом Українського Студентства Західних Земель України й Еміграції в Празі дня 4-го липня 1922 року.

§ 1. Назва: — Організація називається: »Централа Допомоги Українському Студентству« — в скороченні: »ЦЕДУС«.

§ 2. Місце осідку: — Місце осідку ЦЕДУС-а є Прага.

§ 3. Адміністративний рік: — Адміністративний рік ЦЕДУС-а починається 1-го липня, а кінчиться 30-го червня кожного року.

§ 4. Ціль: — ЦЕДУС має за ціль: — 1) Нести матеріальну допомогу укр. незможному студ-у, що є його членами; як рівнож 2) може вести окрему акцію для підмоги тих наукових і культурних укр. інституцій, які по своїй діяльності стоять у тісному звязку з освітою укр. молоді.

§ 5. Засоби: — 1) ЦЕДУС, залишаючи за укр. студ-ом допомоговим організаціям в краю і на еміграції право й обовязок використовувати в цілі піднесення матеріального стану студентства всі місцеві можливі засоби і джерела, — веде акцію придбання фондів в імені всього об'єднаного з ним студ-ства, користаючися поміччю фінансовою укр. громад-ства і його інституцій на еміграції, як рівнож чужих

установ і громадянства. 2) Засновує поодинокі відділи в різних краях для ведення відповідних агенд ЦЕДУС-а і висилає своїх делегатів до відповідних місць в справах допомогової акції. 3) Улаштовує зїзди і анкети, видає різні економічні часописи і публікації, започатковує і переводить збірки і позички і використовує всі можливі засоби для добуття фондів. 4) Закладає при територіальних студ. організаціях нові і підпирає існуючі різні студентські підприємства, майстерні, кооперативи, інтернати, лічниці, харчівні, і т. п. 5) Несе через територіальних студентських організацій, що входять у склад його членів, грошеву допомогу незможному укр. студ-ву в формі довгоречинцевих позичок. 6) Підпирає фінансово організації, які мають за ціль нести допомогу незможному укр. студ-ву через постачання книжок і необхідних наукових приладів і взагалі підпомагає фінансово всілякі акції, які йдуть на користь фізичного і духового виховання студ-ва. 7) Подробиці розмежування сферу впливу поодиноких студ-их організацій, які входять в склад ЦЕДУС-а в напрямку використання тих чи інших допомогових джерел зясовує окремий регулямін між ЦЕДУС-ом та сими організаціями.

§ 6. Членство: — Членами ЦЕДУС-а є: 1) дійсні, 2) чинні і 3) почесні та члені-фундатори.

До 1) Дійсними членами ЦЕДУС-а є правні особи — а) краєві економічні студ. організації і б) поодинокі організації, які не входять у склад цих краєвих організацій.

В склад ЦЕДУС-а може вийти студ. організація, що начисляє в собі не менше 50 членів. Орг-ції, що начислюють меншу кількість, можуть увійти в склад ЦЕДУС-а, в злучі з якою-будь іншою студ. організацією.

До 2) Чинними членами є фізичні особи, що входять в склад організацій, які є дійсними членами ЦЕДУС-а.

До 3) а) Почесними членами можуть бути фізичні чи правні особи, які своєю діяльністю прислужилися до піднесення матеріального стану укр. студ-ва і кого загальні збори ЦЕДУС-а визнають постановою голосів.

б) Членами-фундаторами можуть бути ті особи фізичні і правні, які з відповідною письменною заявою внесуть до каси ЦЕДУС-а суму в курсовій вартості не менше К. ч. 1.000.

§ 7. Права членів: — 1) а) Дійсні члени мають право висилати делегатів на Заг. Збори ЦЕДУС-а, подавати внесення, резолюції, бажання і право зобовязувати своїх чинних членів рішеннями ЦЕДУС-а. б) Делегатами можуть бути лише чинні члени ЦЕДУС-а. в) Делегати крім усіх прав чинних членів мають право рішеннячого голосу і активне виборче право на Заг. Зборах ЦЕДУС-а. 2 Чинні члени а) мають право користати тільки через

свою організацію всіма матеріальними середниками, здобутими нею від ЦЕДУС-а, а також зі всіх рішень які ЦЕДУС через свої організації виніс; б) мають пасивне право виборче; в) можуть бути присутні на всіх Заг. Зборах ЦЕДУС-а, оскільки вони не будуть оголошені за довірочні. 3) Почесні члени і члени-фундатори мають право дорадчого голосу в усіх чинностях ЦЕДУС-а.

§ 8. Обовязки членів: — I. Дійсні члени мають обовязок платити до каси ЦЕДУС-а вкладки за ту кількість членів, що входить рівнож в склад їх організації, бути в тісному інформаційному звязку з ЦЕДУС-ом, подавати ЦЕДУС-ові точні звіти з своєї допомогової діяльності, а також періодичні звіти з витрати сум одержаних од ЦЕДУС-а; подавати ЦЕДУС-ові точні відомості про свої потреби і негайно відповідати на запитання та керуватися в допомоговій акції вказівками ЦЕДУС-а, виконувати постанови Заг. Зборів його і виконавчих органів. II. Чинні члени мають обовязок платити до каси обєднуючої їх організації вкладки, які вона має пересилати згідно з постановами § 8 1 до каси ЦЕДУС-а. — III Як члени дійсні, так і члени чинні мають обовязок всіма засобами підпирати діяльність і працю ЦЕДУС-а і як найширше пропагандувати його ідею серед свого і чужого громадянства. — IV. В справах уділювання допомоги чинним членам можуть звертатися до ЦЕДУС-а лиш організації, до яких сі члени належать; безпосередньо чинним членам, як і окремим фізичним особам ЦЕДУС допомоги не уділює.

§ 9. Утрата прав членських: — 1) Дійсні члени втраять свої права через а) виступлення з ЦЕДУС-а; б) виключення постановою Заг. Зборів — Внесення на виключення ставить спеціальна дисциплінарна комісія, вибрана Заг. Зб-ми ЦЕДУС-а. в) Чинні члени втраять свої права з рівночасною тратою прав членства в своїй організації. 3) Почесне членство зникає а) через добровільне виступлення або б) постановою Заг. збів ЦЕДУС-а за присутністю $\frac{1}{2}$ дійсних членів більшістю $\frac{3}{4}$ голосів.

§ 10. Майно: — Майно ЦЕДУС-а ділиться на 1) основний, 2) оборотовий і 3) резервовий фонди.

До 1) а) Основний фонд складається з членських вкладок, датків на сей фонд призначених, сум призначених Заг. Зб-ми ЦЕДУС-а, як рівнож з автоматично причислених відсотків банкових. б) Вкладки членів фундаторів, без спеціального призначення, впливають на основний фонд. в) Фондом основним розпоряджають Заг. Збори ЦЕДУС-а. г) Висоту членських вкладок означають Заг. Збори ЦЕДУС-а.

До 2) а) До оборотового фонду належить все майно ЦЕДУС-а з виключен-

ням резервового і основного фондів. б) Постановою Заг. Збів ЦЕДУС-а визначається що-річно в бюджеті на слідуєчий адміністративний рік суму з оборотового фонду в певній означеній висоті чито відсотках від загальних прибутків на творення студентських підприємств, чито з ініціативи територіяльних студ. організацій, чито з рамен ЦЕДУС-а.

До 3) а) Резервовий фонд твориться з чистих зисків з підприємств спеціальних сум, які вплинуть на сей фонд, як рівнож сум, призначених Заг. Зб-ми ЦЕДУС-а. б) Резервовий фонд має за ціль покривати непередвиджені і не терплячі проволоки видатки, котрих не можна покрити з інших фондів.

§ 11. Організація: — I. Загальні збори. 1) Заг. Зб-ами ЦЕДУС-а є Зїзд делегатів тих студ-их орг-цій, які є дійсними членами ЦЕДУС-а, заступаючими ту кількість чинних членів ЦЕДУС-а, які входять рівнож в склад їх організації. 2) — а) Організації висилають од кожних 50 чинних членів 1 делегата з 1 голосом. б) Орг-ції, які числять менше чим 50 членів, можуть злучитися з якоюсь иншою орг-цією. в) Орг-ція, що начислює в своєму складі від 80 до 100 членів, висилають 2 делегатів. Накопи лишки від поділення загальної кількості членів орг-ції на 50 будуть виносити не менш 30 — то кількість членів заокруглюється до 50. г) На випадок неможливости з фінансових або технічних причин для якого-небудь дійсного члена ЦЕДУС-а вислати делегатів на Заг. Збори, можна вислати меншу кількість делегатів або можна передати заступництво другим орг-ям чи особам з повною кількістю голосів на основі письмовної повновласти з означенням компетенції. В сей спосіб допускається обєднання більшої кількості голосів в одній фізичній особі. — II. Обсяг діланія Загальних Зборів. Загальні збори ЦЕДУС-а 1) являються найвищим контрольним органом ЦЕДУС-а; 2) диспонують основним майном ЦЕДУС-а; 3) визнають і виключають почесних членів; 4) затверджують і виключають дійсних членів; 5) приймають річний звіт; 6) затверджують поділ майна на фондах; 7) уділюють абсолюторій Управі ЦЕДУС-а; 8) рішають про розвязання ЦЕДУС-а; 9) вибирають Голову і Управу ЦЕДУС-а і їх заступників; 10) вибирають Ревізійну Комісію і заступників членів; 11) ухвалюють бюджет на слідуєчий рік. — III. Рішення Загальних Зборів і їх скликання. 1) Загальні Збори можуть бути: а) звичайні і б) надзвичайні. — а) Звичайні Загальні Збори скликає не пізніше 15-го серпня кожного року Управа ЦЕДУС-а. До того часу мають бути переведені вибори делегатів у всіх територіяльних організаціях на Заг. Збори ЦЕДУС-а. б) Надзвичайні Заг. Збори скликає Управа кожного часу на жадання не

менше $\frac{1}{3}$ членів дійсних, як рівнож на жадання Ревізійної Комісії. — 2) За місяць перед скликанням звичайних і надзвичайних Заг. Зб-ів повідомляє про се Управа ЦЕДУС-а всіх членів дійсних з рівночасним точним поданням порядку дня. Можливі зміни і спеціальні побажання окремих студ-их орг-цій відносно порядку дня, мусять бути предкладані Управі ЦЕДУС-а найменше на 14 день до скликання Заг. Зб-ів. 3) Звич. Заг. Збори ЦЕДУС-а мають право виносити всякі ухвали за присутністю $\frac{1}{3}$ дійсних членів або їх заступників. — Коли приписана кількість членів не явилася, тоді за 8 годин призначаються другі Заг. Збори з тим самим порядком дня, які рішають правосильно в присутності $\frac{1}{3}$ дійсних членів. 4) Надзвич. Заг. Збори важні в присутності дійсних членів. — 5) а) Біжучі справи вирішуються звичайною більшістю голосів; тут належить і прийняття членів; б) рішення в справі зміни статута, вибору Голови і Управи виносяться $\frac{2}{3}$ більшої голосів присутних членів; в) рішення в справі виключення членів і розв'язання ЦЕДУС-а виносяться $\frac{3}{4}$ більшої голосів присутних дійсних членів. 6) Подобиці в справі голосування, виборів, ведення Заг. Зборів — означає окремий регулямін, затверджений Заг. Зборами. — IV. У п р а в а: 1) Управа ЦЕДУС-а складається з а) Голови, б) заступника Голови, в) головного Секретаря, г) головного Скарбника, д) референта по справам придбання фондів, е) референта по справам розподілення фондів, ж) референта по справам підприємств. — 2) — а) Управа виконує рішення Заг. Зборів ЦЕДУС-а, репрезентує укр. Студ-во об'єднане в ЦЕДУС-і в справах економічних перед суспільністю і владою; опреділяє напрям економічної діяльності ЦЕДУС-а і поодиноких своїх членів, ухвалює переведення виплат, заключає зобов'язання для ЦЕДУС-а, приймає і затверджує урядовців, як рівнож затверджує звіти скарбника та інших членів Управи, скликає Заг. Збори ЦЕДУС-а. б) Колиб з причини вимог влади були потрібні якісь зміни Статуту ЦЕДУС-а і для сього булоб неможливо скликати Заг. Збори, то Управа ЦЕДУС-а в порозумінні з Ревізійною Комісією має перевести потрібні зміни, та зараз повідомити про се всіх дійсних членів. — в) Засідання Управи скликає Голова або його заступник, будь з власної ініціативи, будь на жадання Президії або Ревізійної Комісії. — г) Звич. засідання Управи скликаються два рази кожного місяця — з початком і в середині. Надзвичайні засідання Управи скликаються в міру потреби. д) Для важности засідань є потрібне письмєнне оголошення в 3 дні наперед в приміщенні канцелярії, а в наглих випадках повідомлення кожного члена зокрема на письмі, в обидвох випадках з поданням порядку дня. е) Для важности рішень є

обовязкова присутність найменше 5 членів Управи. Неприсутність члена Управи мусить бути оправдана після письмєнної заяви ухвалою Управи. Коли член Управи не явиться 5 разів на засідання Управи без подання причин або подання неоправданих, тоді завшчується його в урядування, а функції його перебирає заступник. ж) Рішення Управи виносяться звичайною більшістю голосів; в випадку рівности голосів рішає Голова. 3) Голова, заступник Голови, головний Секретар і головний Скарбник творять Президію. 4) — а) Голова і головний Секретар заступають ЦЕДУС на зверх, ведуть переговори з окремими особами та інституціями в справах ЦЕДУС-а — або на сю ціль уповажняться одного чи більше членів Управи. б) Для важности всіх писем, які виходять з ЦЕДУС-а до третіх осіб, як рівнож чеків і векслів і всіх документів є потрібні підписи Голови або його заступника і одного з інших членів Президії (Секретар-Скарбник). в) Голова або його заступник будь з власної ініціативи, будь на жадання Президії скликає засідання Управи. — 5) В випадках неможливости негайного скликання засідання Управи, Президія може рішати на свою відвічальність в справах, що належать до компетенції Управи з тим, що рішення сі мають бути предложені під обради Управи, якої постанови будуть обов'язуючими. Витрата сум в таких випадках не може перевишати К. ч. 5.000. — 6) Заступник Голови переймає всі функції Голови на випадок його відсутности або недуги. Якщо Голова не виконує своїх функцій більше місяця, тоді його функції перебирає заступник Голови без його згоди. 7) Секретар веде протоколи Загальних Зборів, пленума Управи, засідань Президії, заряджує господарством (рухоме й нерухоме майно) і веде адміністративний відділ (канцелярія та архив). 8) Скарбник зараджує головою касою, переводить на підставі ухвал Управи або Президії виплати, має обов'язок що місяця предкладати звіти касові і рахунки на засідання Управи і складає грошовий звіт на Заг. Зб-ах ЦЕДУС-а. 9) Референт по справам придбання фондів має завдання вести акцію для здобуття матеріальних засобів ЦЕДУС-а. 10) Референт по справам розподілення фондів має за ціль переведення плану розподілення засобів. 11) Референт по справам підприємств має вести акцію для піднесення самопомогової діяльності студ-тів.

Подобиці відносно праці і діловодства поодиноких референтів подає регулямін зладжений і затверджений Управою ЦЕДУС-а.

§ 12. Ревізійна Комісія: — 1) Ревізійна Комісія складається з Голови, 2 членів і 3 заступників. 2) Рев. Ком. а) має за обов'язок переводити найменше 4 рази в рік контролю каси, книг, діловодство

ЦЕДУС-а. 6) може переводити контролю місцевих організацій в повнім обсягу їх економічної діяльності. 3) З доручення Рев. Ком. може переводити контролю один із її членів. 4) Рев. Ком. має право кооптувати до помічі фаховців, як рівнож може доручити переведення ревізії в місцевих організаціях рівнорядним громадянським інституціям, у випадках коли не може вислати своїх контролёрів. 5) Члени Рев. Ком. не можуть займатися урядових місць в економічних центрах Студентських орг-цій, які є дійсними членами ЦЕДУС-а. 6) Засідання Рев. Ком. виносять важні ухвали в присутності трьох членів більшістю голосів.

§ 13. Розв'язання ЦЕДУС-а: — 1) ЦЕДУС може бути розв'язаний постановою Заг. Зборів, або коли число дійсних членів залишиться менше 3-х. — Майно ЦЕДУС-а по його розв'язанню переходить на власність Центрального Союзу Українського Студентства (ЦЕСУС-а), а колиб він припинив своє існування, на річ Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові.

Прийнято в другім читанню на Конгресі Українського Студентства Західних Земель України і Еміграції в Празі в день 4/VII—1922. одноголосно.

Доручення¹ Управі ЦЕСУС-а: (в імені Конгреса Укр. Студ-ва Зах. Зем. України та Еміграції).

1) Відозва до незорганізованого українського студентства; 2) відозва до студентства чужих народів; 3) відозва-привіт до укр. студ-ва в Америці; 4) відозва-привіт до укр. студ-ва на Далекому Сході; 5) відозва привіт до інтернованого студ-ва; 6) подяка W. C. S. F. за дотеперішню поміч українському студ-ву що до утворення фонду помічі укр. студ. 7) подяка У. М. С. А.; 8) подяка Місії Методистів; 9) домогатися допомоги організованому укр-му студ-ву окремо від російських чи інших студ-их орг-цій.

До побажань: Негайно навязати тісніші зносини з міжнародним об'єднанням тих країн, які не репрезентовані в Genf. Stud. Nepp., та зясувати можливість приступлення до згаданого об'єднання.

Кінцеві резолюції

1) Конгрес закликає громаду студентів-емігрантів у Кракові негайно і відповідно застосуватися до ухвал Конгресу в справі бойкоту уроженців Сх. Галичини, що студіюють на Вищих Школах Польщі і від цього узаляжнюється вступ її до ЦЕСУС-а і ЦЕДУС-а.

2) Ставиться негативно і забороняє носити українським студентам таких чужоземних студентських уніформів, які своїми

¹ Прикра явище, що наше студентство звертається до ворожих організацій, маючи католицькі міжнародні студ. Товариства! Всім доброї волі радо служимо адресами. (Ред. «Поступу»).

барвами чи кроєм мають в собі елементи чужих, спеціально національних символів та емблемів.

3) Висловлює свій жаль, що укр. студентство з Придніпр. України з невідомих причин не брало участі в Кон-сі, та звертається до него з зазивом вступити і працювати у покинутих Конгресом до життя студ. установ.

4) Конституючи, що вихід соц. бльоку (11 манд.) із засідань Конгресу стався на основі не стільки принципів ріжниць, як більше із формальних зглядів, Кон-с стверджує, що і на дальше являється бажаним вести як найтіснішу співпрацю всього укр. студ-ва без ріжниць ідеологічних поглядів на культурно-фаховому, організаційному та допомоговому полі. Тому звертається із зазивом до Управ ЦЕСУС-а і ЦЕДУС-а поробити всі заходи для дійсного сконсолідовання всього укр. студ-ва у праці в згаданих напрямках.

5) Висловлює свою сердечну подяку за щире товариське прийняття, яке уготовили делегатам пражського «Академічна Громада» і проявляла їм за весь час перебугю Конгресу та ввевнює, що це відношення товаришів пражських в значній мірі вплинуло на спокійний і успішний перебіг нарад і праць Конгресу.

6) Щиро дякує Організаційному Комітетові, а передовсім його Голові Др-ві Харакові, за ту працю, яку вони вклали в підготовку Конгресу, чим дали спромогу більше чим 5000 студентам через своїх представників покласти основу під свої центральні інституції.

7) Конгрес висловлює Президії призначення за те, що вона серед тяжких обставин зуміла довести Конгрес до успішного кінця і своїм тактом та товариським поведінням улегчила делегатам їхню працю.

На прикінці долучуємо два комунікати ЦЕСУС-а

Комунікат ч. I.

Подається всім студентським організаціям до відома слідуючі інформації.

Центральний Союз Українського Студентства, покликаний Конгресом Українського Студентства Західних Земель України та еміграції 5-го липня 1922 р. розпочав свою діяльність 8-го липня ц. р. В першу чергу, по думці її бажанню поодиноких делегацій Ц. С. У. С., приступив до упорядкування матеріалів Конгресу. Однак праця поступає повільно з причини великої кількості матеріялу і відсутності грошевих засобів. До тепер упорядковано резолюції і протоколи, реферати, статуту та інше. Переслано до преси і окремих студентських організацій короткий звіт про перебіг нарад і вислід

праць Конгресу. Виготовляється докладний звіт для всіх студентських організацій.

В справах організації переводиться передступні праці що до створення й орухомлення апарату самого ЦЕДУС-а і налагодження звязку з підчиненими організаціями. Виготовлено адресу книгу студентських організацій і наукових установ всіх країв. Що до міжнародних зносин, то наладжено звязок з міжнародньою студентською конференцією, тай з деякими поодинокими чужими студентськими організаціями. Готовиться до висилки відозву до Студентства і Наукових Установ всіх націй з повідомленням про теперішній тяжкий стан Української Вищої Школи і про положення Українського Студентства. Рівнож ЦЕДУС бере участь в передступних нарадах до Всеславянського студентського зїзду, який відбудеться в Празі в грудні ц. р.

В обсягу культурно-супільної праці зібрано інформації про всі високи школи світа і умови науки в тих школах. Робиться заходи для узискання місць спеціальної освіти, головно орієнтальних мов, етнографії, дипломатичних, високих військових курсів, журналістики і т. и Рівночасно готуються для високих шкіл світа витяги рефератів про українську високу школу, а в тім спеціально о легалізування Українського Університету у Львові тими же школами. Піднято старання до оживлення проєктованої спілки «Друкар». Ведеться підготовка праці до видання власного органу і зладження «Пропамятної книги» цьогорічного Конгресу, та засновання пресового архиву.

В справах допомоги, яка лежить в обсягу ЦЕСУС-а, піднято старання про уділення стипендії, як держав, так і високих заведень усіх типів. Рівнож ЦЕСУС робить заходи о подібного рода конкурси по ріжним академіям, науковим товариствам, інститутам, та по студентським організаціям усіх країв. Тому звертається увагу всім підчиненим організаціям, що всяке пересування студентства як поодиноким так і групами з одних територій на другі без точних вказівок ЦЕСУС-а не дозволене. Велика кількість студентства починає прибувати на територію ЧСР, правдоподібно по завізванням одиниць. Усі товариші, які приходять свіжо, не можуть користуватися допомогою аналогічною до заіндексованого тут раніш студентства, з причини постановленого урядом ЧСР, «numerus clausus». Тому від 1-го серпня 1922 року аж до часу оголошення окремого в цій справі комунікату ЦЕСУС-а не вільно нікому, хто не розпоряджує власними фондами, прибувати на територію ЧСР, переводити самочинно перепрошення студентства з одних територій на другі. У всіх окремих випадках переїзду з надзвичайних причин мусить мати безумовно дозвіл ЦЕСУС-а. — Звертається

увагу, що ЦЕСУС при майбутній діслюкації буде числитися тільки з організованими на місцях студентами, а не з поодинокими студентами, які до цього часу не були і не є членами місцевих організацій.

Поодинокі організації мають як найскорше подати свої уваги що до побажаних ними діслюкацій та спис з квестіонарами тих товаришів, яких мається на увазі перевезти в ту чи иншу країну.

Пляни Конгресу відносно діслюкації подано до відома враз із виготовленими звітами й статутами.

Тільки взаємним зусиллям і підмогою всіх підчинених організацій Ц. С. У. С. зможе вивязатися з цих трудних завдань, які лежать перед ним у найближчі початкові місяці. Тільки правильність звязку, точність і вчасність виконування розпоряджень Ц. С. У. С. дозволить окремим організаціям, які їх членам використати як слід з моральної й матеріальної допомоги своєї Централі. З другої сторони це дасть змогу Ц. С. У. С.-ові розвинути свою працю як найживіше для добра нашого студентства, яке тепер як може найбільше потребує помочи.

Тимчасова адреса Ц. С. У. С.-а: Прага. Praha. Hlavní pošta, příhradka 411. Centr. Sojus Ukr. Stud.

За Центральний Союз Українського Студентства:

С. Чернявський рв.
Секретар

Ган Петро рв.
Голова

Комунікат ч. 2
(витяг головних місць)

1. Всі місцеві краєві організації, які на Конгресі посередньо, чи безпосередньо заступлені не були і які надіслали писані зобов'язання до постанов Конгресу (Болгарія, Швейцарія, Франція й Америка) уважаються правно рівнож контрагентами супроти ЦЕСУС-а. Дальші сумнівні членства регулює на будуче статут.

2. Тактика ЦЕСУС-а дотепер і на будуче не відбігає від постанов Конгресу і Установчих Зборів, яку очеркнено в резолюціях і статутах в наслідок чого ЦЕСУС являється станово професійним союзом.

Оцим зазначенням опрокидуються всякі накидування, чи добачування у ЦЕСУС-і політичності і партійності, які моглоб українське студентство і громадянство відчутти з голосів в пресі і дописів поодиноких осіб, як це мало місце в полеміці дописувачів «Громадського Вістника» (Землі і Воли).

3. В справах організаційних, згідно з проєктом організаційної комісії, устальюються директиви, які слідують:

ОПОВІСТКИ

Виходячи з резолюції про розділ території розміщення українського студентства на території краєвих, сталих і переходових центрів еміграції, — визначається розграничення названих територій для організаційної єдності:

I. — Західні Землі України (Східна Галичина, Волинь, Холмщина, Підляшша) з осідком Центральної Краєвої Організації — УКСРади у Львові.

II. — Румунська окупація (Буковина і Бесарабія) з осідком Центральної Краєвої Організації — Коміт. Укр. Студ-ва в Чернівцях, Рошгассе 8.

III. — Союз Укр. Акад. Громади в ЧСР з осідком Центральної Організації УАГ — в Празі, Сміхов, Півовар, Старопрамен.

IV. — Союз Укр. Орг. в Австрії з осідком Центр. Краєв.

Спростування. В третьому числі «Поступу» (стор. 84), у відділі »З молоді ниви« надруковано вірш: Рядном похмури м... під псевдонімом В. Тимковиченко. Вірш цей не з нашої причини зівстав поміщений під вище наведеним псевдонімом і знаючи тепер ім'я властивого автора, поміщуємо це спростування.

(Редакція)

Відпустка. З днем 1 вересня одержав тов. ред. Петро Сосенко Молодший кількомісячну відпустку, щоби спеціалізувати свої студії. Реферати тов. Сосенка заступатиме тов. Василь Мельник.

11-е число »Поступу« вийде разом із 12-им 30. падолиста. Висилається його лише перед-платникам.

РУХАНКОВО-СПОРТОВИЙ ВІСНИК

Волосянський Омелян

Дещо про чеський спорт

Чужинцеві, що приїхав у Прагу впадає в очі сейчас надзвичайно розповсюднений в цьому місті всякого рода спорт. Велтава роїться від рана до вечера лодками, купальні переповнені щоденними, опаленими сонцем гістями, а по менше рухливих улицах і площах грається дівтора цілу днину копаним мячем. Зараз же за містом вганяє цілий день на коlesaх велика кількість муштин та жінок

Це звичайна картина будньої днини, а як прийде неділя, або свято, стає пусто в столиці. Хто лиш має змогу, старається вийти за місто. Всі потяги і пароходи переповнені спортсменами, котрі спішать на змагання. Часто-густо важко їм рішитись, куди мають іти, бо в цьому самому часі в одному місці змагання тутешніх, та чужосторонніх дружин коп. мяча, в другому перегони наколесників, самоходів, а в третім знова теннісові, пливачькі, веслярські і т. п. змагання. Сміло можна сказати, що кожна неділя в Празі, це справжнє спортове свято.

Чесько-словацький спорт має вже здавна всесвітню славу, а в деяких його галузях займають Чехи перше місце. Найбільше поширеним та улюбленим спортом в Чехах є без сумніву копаний мяч. В самій тільки Празі начислити можна не менше сотки спортових клубів. Позатим в Чехах нема здається села, де б не було спортового товариства. Про значіння і силу спортових клубів писатиму у другім числі, тепер буду старатись написати дещо о спортовій якості, та виконности тутешніх першорядних клубів, бо в міжнародніх змаганнях копаного мяча здобули Чехи континентальне першество. До недавна здавалося усім, що у Англіців та Шкотів стоїть гра копаного мяча вище, як у Чехів. Та показалося в дійсности інакше. Першорядна професіональна дружина Великої Британії і Шотляндії А. С. »Celtic« з Глязгова програла цього року з весною усі три змагання з чеськими дружинами, з котрих найкращими являються: А. С. »Sparta,« та S. K. »Slavia«. Спарта від трйох

років займає перше місце між дружинами чесько-словацької республіки; Слявія — це найбільш небезпечний суперник Спарти. Спарта, це клюб незаможних людей, який вибився на перше місце тільки своєю витреваючою працею. Слявію вважається звичайно клюбом чеської аристократії зі старими традиціями, зв'язками та кольосальними впливами. Щорічні змагання цих клюбів о спортове першенство без сумніву є замітним спортовим випадком в Ч. Сл. Реп. та поза її границями. Сотки спортсменів і заграничних репортерів прибуває на цей день до Праги, щоб бути наочним свідком змагань. Весною ц. р. запевнила собі першенство на дальше Спарта побивши Слявію у 3 : 0. Щоб з'ясувати шановним читачам докладніше образець спортового рівня Спарти, згадаю, що побита Спартою Слявія побила першокласну польську дружину Краковію (Cracovia) у 5 : 0. Зі Спартою Краковія навіть не відважилася грати. Насувається мимоволі питання, чому так високо стоїть гра копаного м'яча в Чехах? Подані мною спостереження і замітки* будуть без сумніву суб'єктивні, та я все таки буду старатись схарактеризувати чеську гру, в котрій Чехи витворили свого рода окремий напрям. Спарту ціхує приземне-коротке подавання та просто шалене темпо гри. Замітним у Спарти є це, що вона в першій половині гри задержує темпо противника, котрий старається усіми силами її перемогти. За це в другій половині Спарта своє темпо (скорість) незвичайно збільшує, а противник змучений та обезсилений нерозумною тактикою в першій половині не видержує звичайно скріпленої скорости та підупадає в грі. Для приміру подам коротко опис гри Спарти зі шкотськими А. С. »Celtic.« З запертим віддыхом приглядалося 40.000 видців тим небуденним змаганням. Поодинокі шкотські гравці виказали дуже високу техніку, а їхнє провадження м'яча було просто подиву гідне. Спартане в перших хвилинах стратили голову. Їх ошоломлювала преціозна, та обчислена гра Шкотів більше головою, їх денервували т. зв. фалшовані копання м'яча у Шкотів. (Є це подавання м'яча в напрямі, проти котрого говорилиб усі фізичні можливості). Згодом спартанська залого і поміч відзискала спокій і рівновагу а небавом розігрався спартанський напад. Без ефектів на зовні дістався м'яч подаваний низькими, а короткими стрілами під ворота Шкотів, та поцілений нестримним цільним стрілом Пілята (найкращий чільник Ч. С. Р.) затріпотався в воротарській сітці Celtic-a. З грудий 40.000-ої маси видців зірвався могутий оклик »go-oo-al.« Шкоти холодно-кровно усміхались і дальше пописувались своєю м'ячевою акробатикою, а чеський напад мов машина підсувався під їх ворота очікуючи пригідного моменту, щоб подвоїти виграну. І дійсно виграла Спарта з вислідом 2 : 1. Виграла вповні заслужено, грала з пляном, грала ціла одностайна дружина, грала з великим одушевленням та вірою в перемогу. На відворот у Шкотів не було тієї одностайности у грі, а пописувалося тільки 11 поодиноких акробатів. Шкоти по програній дальше усміхались та навіть ішли в заклад на свою слідуочу виграну о 100—250 кф. Прийшли змагання зі Слявією. Шкоти програли у 3 : 2. Це їх не засмутило. Мали повну надію на корисний реванж зі Спартою, але і тим разом Шкотам не повелось, Спарта побідила з вислідом 2 : 0, хоч грала в слабшому складі, як першим разом. На основі оцих декілька заміток не злегковаженням прийдеться згадати і представити собі рівень спортової спроможности та якости першокласних чеських клюбів. Без сумніву, що додатним і сприяючим услів'ям розвитку чеського спорту є матеріальне забезпечення чеських спортових клюбів. Всякого рода спортові змагання є улюбленою розривкою чеської суспільности та находить повне зрозуміння в усіх верствах. Пересічне число видців виносить

10—20.000, а доходить до 40.000 і більше. Очевидно, що спортові клуби маючи в руках великі матеріальні засоби є в силі дати своїм членам спроможність віддатися цілковито спортові. Члени користають з усіх установ клуба, а це зі заведень купелевих, спортового та руханкового приладдя, клубових читалень та бібліотек, а їх стан здоров'я перевірює клубовий лікар. Кожний з членів знайде в клубі усе, що потрібне не тільки для його тіла, але також для розвою його духа. Рівнож ч. сл. уряд зрозумів велику вагу спорту, як чинник розвою фізичного виховання чеської нації, зрозумів його велике пропандійне значіння та усіми силами підпирає власний (чеський) Спорт, чи руханку. Коли глянемо на цей великий рівень чеського спорту, соромно стає, що досі не знайшов спорт зрозуміння серед нашої суспільности. Як Чехи цінять спорт, подаю два приміри. В спортових змаганнях беруть участь не лиш молодші, але і старші поважніші громадяне: міністри, сенатори і т. п. Головою Спарти є один з найвизначніших чеських послів Стршібни, котрий досі є активним членом клуба та добрим грачем. Другий примір: А. Ф. К. >Vršovice< вертає з побідної виправи з Франції. На двірці витає побідну ціла мійська рада дільниці >Vršovice< в присутности численної публіки. Посадник дільниці дякує в своїй промові дружині, що своєю побідною рознесла славу рідинного міста за кордоном. Дівчатка вручають побідникам китиці цвітів, а зібрана публіка оваційно відпроваджує серед звуків музики >свою одинайцятку< домів. Таких примірів багато мігби я подати. А у нас... ніде про спорт не почуєш. (Відносини уже поволи змінюються у нас на краще — прим. Ред.

Про спортову чеську пресу напишу другим разом.

Писано у Празі, дня 2. VIII. 1922.

Резолюції по тілесному вихованню IV підкомісії Конгресу Укр. Студенства Західних Земель України на Еміграції

1. Конгрес виходячи із становища, що раціональний, фізичний та культурний розвиток дитини залежить головню від домашнього виховання в перших літах її життя, звертається до української суспільности, в першу чергу до жіноцтва, — з закликом зайнятися справою занедбаного виховання українських дітей від 3 до 6 літ при помочі „дитячих садків і захистів“ та опісля в народніх школах підготовуванням відповідних інструкторів та виданням фахової літератури.

2. Конгрес визнає пластовий рух (скавтінг) заслуговуючим як на найпильнішу увагу і студіювання з боку українського юнацтва, а з окрема студентства, і домагається як найбільшої піддержки з боку акад. молоді, перебуваючої як в краю, так і за кордоном в порозумінню з пластовою верховною радою у Львові.

3. Конгрес домагається заведення в усіх українських народніх, середніх і вищих школах обовязкового фізичного виховання по зразку пластових (скавтових), спортових та руханкових товариств.

4. Конгрес взиває всю українську молодь попри свою умову працю віддатися фізичним вправам і праці в спортових і руханкових товариствах та дати почин до оснування подібних організацій по селах та містах усієї України.

5. Конгрес передовсім ставить домагання до української молоді в Празі, щоб вона, маючи вповні забезпечення прожити та можливість користати з спортових та руханкових установ чеських вищих шкіл:

а) посвятити без різниці факультетів, як найбільше вільного часу поза своєю фаховою працею теоретич-

ній та практичній науці фізичного виховання;

б) постаралася вишколити вчителів, інструкторів та пропагандистів фізичного виховання, які поширилиби спорт та руханку в рідному краю та приновилиб здобути в тім напрямі за кордоном знання до домашніх обставин.

6. Конгрес взиває українську суспільність піддержати українську молодь в Празі по пластовим (скавтовим)

спортовим та иншим руханковим організаціям.

7. Конгрес вважає, що основною передумовою для розвитку фізичного виховання серед українського студентства є поставлення його в нормальні гігієнічні і матеріяльні умови.

8. Конгрес підкреслює необхідність негайного виведення українського студентства з антисанітарних і шкідливих для здоров'я умов таборового життя.

Звіти — рецензії

Галичина. Львів. Спортовий попис львівського пластокаша відбувся дня 17.IX. на площі „Сокоча-Батька“.

Попис обіймав оці точки:

1. Біг на 100 м.
2. Біг на 400 м.
3. Біг на 600 м.
4. Мет диском.
5. Мет списом.
6. Скоки в гору з розбігом.
7. Мячеві змагання.

„Пласт“ репрезентував Пластовий Спортовий Круг „Ясний Тризуб“. Академічну гімназію заступав Спорт. Круг „Аматори“. Філія Академічної гімназії не була заступлена. До бігу на 100 м., як і всіх інших, ставали члени обох кругів. Перший прибіг т. Шивага (Аматори) у 13. „В бізі на 400 м. перший прибіг т. Щуровський (П. С. К.). В бізі на 600 м. перший прибіг т. Цимбала (П. С. К.).

В меті диском найліпший вислід осягнув Лапка („Ам.“) — 15'20 м.

В меті списом цей сам — 16'80 м.

При скоку в гору з розбігом довільним осягнув Лапка („Ам.“) — 1'40 м.

Мячеві змагання між дружинами „Ясний Тризуб“ — „Аматори“ скінчилися нерозіграною — 4:4 (I. половина 3:0.) Судював п. Козак.

Реф. К. Косар.

Зі спортового життя української середне-шкільної молоді в Стрию. Від отворення весняного сезону до тепер (10.VI.) відбулися одні лишень прилюдні змагання, а то дня 25.V. 1922.

Змагання ці відбулись в парку Йордана з нагоди фестивалу української шк. дітвори в „Тижні Дитини“. До змагань цих станули два гуртки укр. середнешк. молоді, а то „Січ“ і гурток IV. кл. укр. гімн. в Стрию. Оба вище згадані гуртки приналежать тепер до „Скали“. Вислід змагань 2:1 (1:0) у користь Т. С. К. IV. кл. Судював п. Кеніг.

Реф. П. Є.

Чехія. Прага. „Україна«-»Slavia« (обі з Праги) : 1 : 6. Дня 22. VI. відбулися в чеській Празі змагання між обома дружинами. Гру починає Slavia, опановує мяч та граючися легенько й ігноруючи противника підсувається під ворота „України“. Наші однакже ідучи на певну програму були без страху, тому сміло йшли на противника відбиваючи напад за нападом. Того не сподівалася Slavia. Настає маленьке замішання, хвилями наші опановують мяч і хто зна як стоялаб перша половина, колиб в наших була так зв. по чеськи „rohovost streleckà“. Перша половина кінчається 2:0 у користь Slavii. Другу половину почали Чехи грати з волею набити нас вже хочби з того згляду, що ми є членами її вічного противника Spart-u. Доказом цього послужить хочби такий факт, що коли славний Уапик зійшовся з нашим оборонцем Кулаєм, то не могучи меча через нього перепроводити, ані другому подати, ударив на ріг, аби собі не дати його видерти.

Тимчасом перейдемо даліше. Чехи мали сильну волю набити нас, але кожний грач хотів пописуватись і гра втратила систему, хоч Slavia в порівнанню зі Спартою грає взагалі несистематично, але за це з темпом. Мяч дістається частіше Slavii. Наші огранічаються на поодинокі випадки, причім досить комбіновано добув чільник Кравс одні ворота. Чим даліше тим більше слідно в наших перемучення так, що наші з трудом опираються чеському нападові. Така гра була того рода, що і Чехи і наші могли добути ще по кілька воріт для себе. Мушу зазначити, що були грізні моменти так для одної, як і для другої сторони, котрих не використано. Відносно самих змагань зазначу, що змагання ці були більше приятельські змагання для порівняння наших сил, хоч Slavia аранжувала гру зівсім серйозно і це зробило загально дуже приємне вражіння, а вислід 6 : 1 був для нас приємнішим чим инший, але при гри нехтуючий нас.

Slavia, це дружина світової слави, яка до 1920 року мала примани в Чехії, а і тепер є она сильним противником Спарти і деколи з тими самими дружинами виказує кращі успіхи чим Спарта. Slavia весною сего року побила першу Cracovi-ю 5-0. Отже бачимо, що по просту є шаленістю стати до бою з таким противником нашій молоденькій, догерва виступаючій дружині. Для характеристики осіб подам що слідує. Наші в полю гарно виявлялись, а лівий лучник Павлівський потрафить і оплески збирати, за це перед ворогами недостає т. зв. по німецьки »Schlagfertigkeit« і тому нераз тратять чудові позиції. В гри визначився крім того своєю працьовитістю чільняк Кравс. Чехи уважають нашим найкращим грачем і дуже гарною силою в будуччині лівого крайника Дзідзінського, за це я назву його будучою силою, а тепер вважаю за найкращого грача середину помічі Головінського. Загально нашим недостає фізичної сили. Slavis-ти атлети, що і в найскоршім темпі видержать, а наші скоро мучаться. Бачу, що ніхто

не буде добре грати копаного мяча, якщо не буде вправляти легкої атлетики. Slavia, як я вже згадав, не має системи, але потрафить надати гри відповідне темпо, чим ловить звичайно свою добычу. Дві найкращі чеські дружини Sparta і Slavia різняються способом гри: Slavia йде вперед серединою, тягар офензиви лежить на трьох середних в першій ряді, Спарту знова тягнуть вперед завсіди край оперті о другий ряд, а задачку середних є стріляти. До того систематик Pilat у Спарті так розділює мячі і такі творить пляни офензиви, про які знає хіба його тренер і грачі. Тому ми хоч дуже слабкі потрапили досить гарно стояти проти такого противника як Slavia, а сподіємось, що колись висліди будуть корисніші для нас.

Реф П. В.

Буковина. Чернівці. 14. V. 19. 22.
»Довбуш« — »Маккаві« (обі Чернівці) 2:0 (0:0).

Гру зачинає Довбуш. З початку починає Довбуш нападати на ворота Маккаві і надає багато праці обороні противників Маккаві, неначе не прийшла до себе, так неможе здобутися на сякий-такий наступ. Аж при кінці першої половини більше витривалий напад Маккаві переносить гру на грище Довбуша. Тут усі зусилля противника розбиваються о чудову оборону залоги, особливо лівої її сторони. Також воротар Довбуша грав з великою амбіцією. На 0:0 кінчиться перша половина гри. Гра у другій половині не йде вже так інтензивно, як у першій. Оборонці Маккаві тратять сили і в 24 мін. стріляє правий лучник Довбуша перші ворота. Маккаві тепер збирає усі свої сили і старається зриванжувати, а бодай не допустити до других воріт, щоби не втратити два пункти. Та це їй не повелось і всі зусилля її пішли на ніщо. Довбуш не дався а навпаки вже у 35 мін. той самий правий лучник стріляє другі ворота. Це був неначе смертний удар для Маккаві. Обезсилена до решти

слабо відбиває стріли Довбуша. Ціла гра аж до кінця відбувається на половині противника. У 2:0 кінчиться гра в користь Довбуша. Це великий успіх

для Довбуша, бо Маккаві стояла перед тамтого року (1920) на першій місці.

Доньчик Василь.

Рух в українських руханково-спортивних Товариствах

Стрий. Руханково-спортовий рух між українським студентством у нашому городі розпочинається вже в 1910 р., ба навіть дещо скорше. На жаль дуже мало відомостей полишено нам. Знаємо лише про руханково-спортивні товариства як: „Гімнастичне Тов-о Сокіл“, Тов-о „Січ“ та товариства зложені лише з членів студентів.

Тов-о „Сокіл“ вельми гарно розвинулося. Воно мало власну бібліотеку, підручники, приладдя та вчителів. Посідало такі відділи як: гімнастичний, спортовий та пожарний. Те саме можна сказати і про тов-о „Січ“. Студентські кружки полишили по собі лише ледво помітні сліди, після яких можна лише вносити, що існували цього рода тов-а. Немаємо однак ані точних відомостей з життя, ані точної цілі-напряму та їхніх стремлень.

Рух цей гарно розвивався аж до воєнного лихоліття. Всі провідники спортивного руху вступили в військові ряди. В часі війни затерлися всі майже сліди передвоєнної праці та поступу.

З настанням супокую засновано студентське Тов-о „Скала“ (з початком 1921 р.). Воно, як на новозасноване товариство, гарно розвинуло свою діяльність вже в році 1921.

З настанням весняного сезону 1922 року молодь шкільна виявила свою повну діяльність. Засновано кілька руханкових і спортивних товариств. Між іншими „Спортовий Клуб IV. кл. гімн.“ та спортове товариство „Січ“. Згадані кружки розіграли в дні 4.V.

ц. р. партію копаного м'яча, з вислідом 2:1 (1:0).

По згаданих змаганнях припинено діяльність. Це головню тому, що названі спортивні студентські кружки перейшли до тов-а „Скали“, котре цього року припинило свою діяльність. До кінця шкільного року не було вже ніякого змагання, лише декілька вправ. На феріях рівнож спинено весь спортовий рух, задля виїзду членів на ферії.

КОЛОМІЯ. В Коломії завязався спортовий кружок „Хортиця“ при Тов. „Громада“. В короткому часі відважився цей кружок до м'ячевих змагань із жидівським кружком „Боруха“ в Заболотіві, який відбувся 27 серпня 1922. 3:1 в користь „Хортиці“. 2 вересня 1922. відбулися другі м'ячеві змагання з кружком „Гакоаг“ в Заболотіві, 1:0 до перерви в користь Хортиці. По перерві „Хортиця“ уступила з площі з причини недозволеного поступку „Гакоаг“, іменно один з дружини жидівської „Гакоаг“ вхопив брамкаря „Хортиці“ з пилкою і заніс руками поза брамку.

„Хортиця“ красно розвивається і приготовляє на зиму ширшу акцію в справі лижварського і саночкового спорту. Сподіється, що вся молодь Коломії вступить в члени кружка. Вкладка на зимовий сезон 1000 мп. Коли збереться відповідне число учасників, про що ми не сумніваємося, кружок винайме окремі тори, з яких члени будуть користати безплатно.

(Молода Громада).

Спортові новини

L. Z. O. P. N. (Lwowski Związek Okręgowy Piłki Nożnej) здискваліфікував на 6 неділь Z. R. K. S. Labor за

це, що без дозволу L. Z. O. P. N. розіграв у Львові дня 28.V. партію копаного м'яча з „Україною“, котра

до цього союзу (związku) не належить. Дискваліфікація тревала від 9.VI. до 21.VII.

(«Przegląd Sportowy»).

Той самий »Labor« старався о до звіл у L. Z. O. P. N. розіграти реванж з »Україною« в осени біжучого року, та в міжчасі розвязався. (Ред.)

В осени біжучого року наміряється ряд стріч усіх пластових, спортових дружин о мистецтво укр. галицького Пласту. (Мол. Життя«).

Загальний Пластовий здвиг усіх пластових частин Галичини заповіджений на дні 21, 22, 23 червня б. р. заборонила польська поліція в чотири дні перед здвигом.

Здвиг цей, в котрім заповіли участь всі пл. частини, заповідався дуже гарно.

В програму його мали ввійти між іншим: I. дня: Полева Сл.-Божа, Академіч. та театральна Вистава; II. дня: Великий попис технічний, а III. дня: Спортові змагання. Рівночасно мала бути відкрита Виставка праць пласту-нів. Сподіємось, що доведеться відбути нашим пластунам цей здвиг вже серед кращих для нашого краю обставин.

— ф —

Перша Всеукраїнська Олімпіада

відбулася минулого місяця, як доносять »Вісти«, в Харкові. Під бадьорі звуки фанфар свято почалося сокільськими вправами в складних комбінаціях при гучних оплесках численно зібраної публіки на площі »Стадіон«. В виконанню цілого ряду дальших точок здвигу, що трівав два дні, відзначилися харківські бігці в забігу на 100 і 800 метрів і київські борці в штовханню ядра і в стрибках (скоках) в гору без розгону. В олімпіаді взяли участь спортові організації таких українських міст: Київ, Одеса, Миколаєва, Полтави, представники Запоріжжя, Херсонщини і Волині та гості з Криму і Петрограду. Москва відказалася взяти участь у здвизі. Другий день олімпіади закінчився футбалеви-м мечем двох збірних команд (Харків — червоної, провінція — сині).

Нові спортові товариства і гуртки

Стан по 31 IV. 1922.

Галичина. Львів. Академ. Гімн. »Русалка«. Флія Акад. Гімн. »Бескид«. Бурса У. П. Т. »Не журись«. — *Перемишль*. Академічне Спорт. Тов-о »Сян«. Українська Гімн. »Беркут«. — *Коломия*. Спортове Тов-о »Підкарпаття«. *Сянік*. Спорт. Тов-о »Лев«. — *Самбір*. Український Спортовий Клуб (У. С. К.). — *Дрогобич*. Туристично-Спортове Тов-о. — *Станіславів*. Пласт. Спортовий Кружок »Довбуш«. — *Золочів*. Пластовий Спортовий Кружок. — *Сокаль*. Пластовий Спортовий Кружок. *Чехослов. Реп. Прага*. Спорт. Тов-о »Україна«. *Австрія. Відень*. Українська Спортова Секція при Славянським Спортовім Клубі у Відні.

Спортова хроніка

За час від 1.VI. — 30.IX. 1922 р.

Галичина. Львів. 4.VI. »Україна« I. — »Україна« II. (обі зі Львова): 9:1 (4:0). 11.VI. »Льотос« — »Ясний Тризуб« (обі зі Львова) 2:3 (2:1). 12.VI. »Гамалія« — »Зоря« відплатні змагання (обі зі Львова), 3:1 (0:1). 15.VI. »Ясний Тризуб« — »Аматори« (VII кл. Акад. гімн., обі Львів) 2:1 (2:0). 25.VI. »Україна« (Львів) — »Поділля« (Тернопіль) 2:0 (1:0). 23.VII. »Україна« I. — »Україна« II. відплатні змагання 8:1 (4:0). 16.IX. »Беркут« — »Бескид« (обі місцеві) 1:1 (1:0). 21.IX. »Ясний Тризуб« — »Аматори« (реванж) 4:4 (3:0). 24.IX. »Україна« — »Скала« (Стрий) 3:4 (2:2). *Чехосл. Реп. Прага*. 22.VI. »Slavia« — »Україна« (обі місцеві) 6:1. *Буковина. Чернівці*. 29.IV. »Довбуш« — »І. А. С. К.« (International Arbeiter Sportclub) обі місцеві : 1:3 (1:1). Змагання ці анульовано. Вони малися відбутися в друге 15.VI. 14.V. »Довбуш« — »Makkabi« (обі місцеві) 2:0 (0:0); »Довбуш« — »Накоаh« (обі місцеві).

Про змагання, що в межичасі відбулися, подамо по одержанні вісток.

* * * * ЦЕ І ТЕ * * * *

Шахи — були для цього випуску готові, та забрала їх польська поліція разом із рефератом „зі студентського життя“ при арештованні тов. І. Гладилевича. **Число 9 — 10 „Поступу“** — скорочуємо в деяких відділах, а деякі пропускаємо, щоби змістити рішення Конгресу в Празі.

Післяплатники й неплатники приносять нам і всім видавництвам великі шкоди. Кождий знає, що ті самі гроші $\frac{1}{2}$ року тому мали двічі або й тричі більшу вартість. Післяплатники винні нам кількасот тисяч мп. і через це тратимо несповна 1 мільон, бо ми змушені його видати за тесаме, що могли набути $\frac{1}{2}$ року тому за яких 300.000. Колиж дждемося в нашій суспільности культурної точности?!

Півишка передплати — не йде очевидно наслідком залеглостей, а наслідком спадку валюти, а через те дорожнечі всього, з окрема паперу й платні складачам. Для орієнтації подаємо до відома, що коли склад одного аркуша (16 стр. 8-ки) платилося в січні 14 — 16.000, то тепер платиться його у Львові до 160.000 мп. Почтова оплата на часописи й періодичні письма підвищена від 1.IX о 2.000%.

Середньошкільники в неодних сер. школах моглиби подати деякі вісти про себе, а саме про праці, яких підіймаються з власної ініціативи в „Кружках“, „Громадах“ і т. і. На жаль на численні наші школи роблять це тільки: Станиславів, Перемишль, Львів. Чому так? Певно, що у Вас є самостійна й зорганізована праця. Чомуж не посвятити $\frac{1}{2}$ години і не подати її до відома, і для історії і для розбудження ініціативи у повільніших?

Є патріотичним, культурним, педагогічним, а у християн і християнським обов'язком спомагати орган, який без сумніву служить правді і благородній ініціативі. Що таким органом є „Поступ“, це всякий видить, чи він молодий чи старий. Між тим в деяких середніх школах декотрі одиниці з учительського збору не то, що не поручать хоч раз молоді „Поступу“, а навпаки відраджують його учням і ученицям. Чи це патріотично, культурно та педагогічно? Ми все були активні супроти учительства й такими останемо. Не думаємо однак зрікатиса самооборони і у всіх доказаних випадках оголосимо назвиська тих одиниць, що перед молоддю „Поступу“ (як цілість) поборюють.

Більше критичности, цебто критичного, а й загалом здорового розсудку потрібують ті, котрим „Поступ“ іще тепер, по несповна двох літах є „угодовим“, або знова „за дорогим“. Перечитайте но раз уважно чч. б. 7. 8., а крім цього 1. і 2, а може трохи критичного розуму прибуде. Бо балачки без змісту і без правди чейже вам чести не приносять і не є доказом „інтелігентної“ людини.

Важке доказу дехто, що „Чайка“ (гл. 1 — 2 число ц. р.) була справді сконфіскована жовківським староством. Сповнюючи те бажання, передруковуємо дотичний документ із оригіналу. Твердження документу, що буцим то адреса редакції є в Жовкві, не відповідає правді. Редакції П. в Жовкві ніколи не було і не знаємо загалом, по що вставлено такі твердження. — Тепер подаємо документ.

Starostwo w Żółkwi.
L. 1755.

Żółkiew dnia 3. lutego 1922.

Do Redakcji »Postupu« na ręce W. Ks. Szczęsnego Sokołowskiego
w Żółkwi.

Starostwo jako władza bezpieczeństwa, zezwoliła na wydrukowanie i rozpowszechnienie czasopisma »Postup« Nr. 1. i 2. pod warunkiem jednak, że na stronie drugiej okładki, będzie umieszczony właściwy adres redakcji t. j. Żółkiew, a nie Lwów, Dominikańska 11, a fejlajton na stronie 32. do 38. włącznie pod tytułem »Czajka« zostanie w całości opuszczony, ewentualnie jego rozpowszechnienie nastąpić będzie mogło dopiero po przedłożeniu Starostwu całości i ocenzeniu tegoż.

Zaraz po wyjściu czasopisma należy przedłożyć egzemplarz obowiązkowy.

Radca Namiestnictwa i Kierownik Starostwa (підпис нечиткий).

Добру рад дають ті, що біднішим з поміж молоді радять передплачувати „Поступ“ у двох або трьох. „Ні один студент без студентського часопису“, це повинно бути принципом культурних студентів.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Надіслані рукописи мають бути писані чітко чорнилом, на одній стороні аркуша (друга вільна!), мають мати великі береги (маргінес).

Редакція застерігає собі право скорочувань, поправок або й змін у статтях. Хто цього не бажає, повинен зазначити це на самому рукописі.

Рукописів у майбутньому не звертаємо, хіба що автор це собі виразно й чітко на скрипті зазначив. Заховані держатимемо не довше 3 місяців.

Редакція просить П. Т. видавців та авторів надсилати їй нові книжки до рецензії.

Рівночасно прохаємо надсилати нам усякі студентські й інші українські часописи, які тепер виходять — в обмін за «Поступ», за оплатою всіх коштів.

Листи до відібрання в н. Ред. мають отсі особи: Артим. Д., Самбір; С. Тарнавський; Чортків; Лесь Ворон, Возилів; о. Волинець; Ignatus; Я. Кралько; І. Л-о; Микола М.; А. Гніздовський; П. Микитин; Е. Н. Тернопіль; Т. Думка — Копичинці; „Перлина Морська“ — Дрогобич; М. Кривівна; Н. Маликівна, Перемишль; „Ното“ — Станіславів; І. Назарко, Тернопіль; П. Ісайв, Станіславів; П. Котанський; Ок-рі-пен-ко; Я. Гринькевич, Купчинці; Г. К-а; М. Байрак; Г. Мирович; Безіменний (поезії з 1920 р.); М. Г.; Рава руська; Ю. Редько, Станіславів; П. Стефанишин; Ф. Романюк, Станіславів; Г. Липівченко; І. Лукавиченко; Р. Шопин. Просимо П. Т. надіслати нам свої точні адреси і 200 мп. на пошту, а зараз вишлемо.

Всіх дописувачів-поетів, яких твори досі не були поміщені й яким ми в переписці не відповіли, просимо привітно за брати свої дописи. Хто не відбере рукописів до 1.І. 1923., того дописи ми знищимо, бо, річ ясна, годі держати в Ред. стоси паперу. Просимо відмовою не гризтися, і ворожо за це до нас ні ставитися. Не всякому дав Бог талант бути поетом і вірте, є багато кращих звань над віршування. Не всяк і може стати відразу поетом; до цього треба, крім таланту, ще й праці над собою, освіти. Передовсім годилося б пізнати добре укр. мову, її віршування, (все те є в граматиці В. Сімовича, вид „Укр. Накладні“ в Липську; можете замовити через „Добру Книжку“ Львів, ул. Содова ч. 4. — коштує 6000 мп.); далі фільософію (для світогляду) і багато іншого. А така наука тріває й до десяти літ. „Поет усе некрут“ сказав І. Франко, все мусить доповнювати своє знання. „Поступ“ не винен тому, що Ви

ще не поети; не знеохочуйтеся, а присилайте нові речі: може в них знайдеться дещо кращого.

Ю. Редько. Новеля увійде мабуть у слід, число. Прохаємо о далішій праці. — **Евген Галич.** Присилайте ще інші поезії. — **Олексій Яремченко.** Щира дяка за дотеперішні праці. Ви зрозуміли гаразд брак перекладів поетичних творів в укр. літературі. Прохаємо й даліше не забувати на нас. — **Василь Смутний.** Чи листи від нас одержали? — **В. Пр.** Пришліть інші вірші, бо присланий Вами не пригожий. — **П. Микитин.** Листа вислали. — **Петро Стефанишин.** Раді дамо вказівки що до далішньої Вашої праці. Очікуємо листа. — **Северин Тарнавський.** Відписали листом. **В. Лямиченко.** „Вражіння прогульки на Скит манявський“ поміститься в 11. числі. — **І. Назарко,** Крехів. Дещо, як сподіємось увійде в далішніх числах. Бажаємо вдовільня в новому званні. **Д. М. Горняткович.** Продовження Вашої праці мусіли ми на жаль відложити до 11-го числа, бо не могли теперішнього матеріялу не помістити, а також не могли побільшити об'єму випуску, щоби ціна не випала за висока. Дуже будемо вдячні за далішній праці про нашу культуру. **П. Ісайв.** Добре, та за довге. „Поступ“ за малий на такі речі. Пришліть щось іншого. — **Л. М. Тулуків.** Помістимо пізніше. Пришліть іще. — **Г. С. Дубно.** Пізніше вмістимо. — **Тов. І. Л-о.** просить цих т-шів, які мали до нього запит, надіслати йому лист до Редакції з приписком для І. Л-о. — **Ю. Крохмалюк.** Про теорію Einstein'a прислано ще інші праці. Пришліть докінчення, а тоді побачимо, котру помістити. Здоровимо щиро. **Олесь М.** Подайте карткою свою адресу, а одержите відповідь.

Літературно-Видавничий Інститут

„Добра книжка“

Львів, ул. Содова ч. 4

поручає для молоді отсі книжки:

	Мп.
1) С. Лягерлеф: Легенди т. I.	500
2) Е. А. По: Червона смерть — оповід.	500
3) К. Май: Воскресенне	400
4) „ „ Проклятий	200
5) „ „ Сердешня мати	500
6) В. Лімниченко: З війни — поезії	200
7) „ „ Хуртовина	400
8) Правописні правила 1922.	400
9) Г. Костельник: Пісня Богові	1000
10) „ „ Помершій донечці поезії	300
11) „ „ Границі демократизму	1000
12) „ „ Народня (автокефальна) чи все- ленська церква	300
13) Г. Костельник; Шевченко з релігійно-етич- ного становища	300
14) Др. В. Сімович: Граматика укр. мови (з додат- ком про теорію віршування	7000
15) П. Сосенко: Про І. Сірка	250
16) Др. Й. Маркевич: Християнська організація шкільної молоді	500
17) о. Л. Лужницький: Пояснення до науки ка- техизму I. — V.	800
18) о. Т. Лежогубський: Христос між нами	300
19) „ „ Де знайти правду	600
20) Др. Й. Клюг: Життєві питання т. I і II.	800
21) Календарець „Нашого Приятеля“ на 1923 р.	100

Друкують ся:

- 22) Календарець для інтелігентів
- 23) „ „ студентів „Ідея“.
- 24) Єргензен Й. — Притчі.

! Жадайте нового ціника ч. 3. !

На пошту треба прислати 300 мп.

Адресуйте:

Літературно-Видавничий Інститут »Добра Книжка«

Львів, ул. Содова 4.